

DE A. B. 85

SALTATIO-
NIBVS ET CHOREIS,
PIVS ET ERVDITVS
tractatus.

*

QUO QUIDEM IL-

LAS INTER CHRI-

stianos ferendas non esse

demonstratur.

EX

Gallico auctoris

Iacobi 5. 13.

*Affligitur aliquis inter vos? oret. A quo animo est
aliquis? Psallat.*

Excudebat Iohannes Berjon.

CIO. IO. LXXXI.

SERENISSIMO RE-
GI NAVARRAE.

HENRICO II.

Magna illa equi-
dem est ingenij hu-
mani vanitas, Sere-
nissime Rex, quū
videlicet plerunq;
etiam vel oculatio-
res ipsi vitia pro virtutibus amplectun-
tur: maior autem eiusdem prauitas eo
imprimis cōvincitur, quod vbi errare nisi
sciēs quis nō possit, illic quasi studio etiā
operam damus vt comperta vitia aut ele-
uemus, aut quod longe deterius est, ne-
scio quo virtutum vestita nomine tum no-
bis ipsis, tum etiam alijs quasi vi quadā
sensibus illata approbemus. Hoc autem

ita se habere, quum vel in illis vnus depre-
hendi possit, qui pon alia quam naturali
luce vel sapientia magistra vtuntur, iu-
stum omnino tamen est aduersus istius-
modi homines iudiciũ Dei, iusta cõdẽna-
tio. Quamobrem vix satis dixerit quis-
quam, quid illi demum commereantur,
qui quũ certa veri notitia non destituã-
tur, sic tamen illam compressam tenent,
vt non solũ diuersam ab illa insistant
viam, sed etiam tũ sibi primũ, tũ re-
liquis quantum valent persuadere conẽ-
tur, ne sibi quidẽ, in eo quod peccãt, dees-
se facti quoque sui rationem. Atque eò
imprimis amentia deuentum est, ex quo
motus illi ciuiles nostra memoria omnia
semel apud nostros Gallos peruerterunt.
Siquidem illorum occasione tãta passim
licentia omnia vite exempla peruasit, vt
hoc ipsum seculum ad vnum illud ve-
rere-

3
re referri possit, quod quidem dilu-
vio semel olim causam dedisse Deus ipse
in scriptura populi sui testatur. Ex quo
omnino constare debet alterum planè
quoddam, atque a deo superiore illo lon-
gè terribilius diluuium nostris istis mori-
bus portendi. Etenim quis facile crede-
ret tam infelices esse nostrorum in chris-
tiana vita exhibenda progressus, ut nec
paucos pudeat iam non tam disceptare
quam asserere neque aleam esse rem a-
deo indignam homine Christiano, ne-
que saltationem atque tripudiationem
ita indicoram, neque item luxum illum
omnem rei vestiariae disertè improban-
dum? Scilicet ita loqui illi iam non ve-
rentur qui ante quidem, illa plusquam
ciuilia arma nihil aliud spirabant quàm
districtam obseruationem verbi Dei, quàm
proximorum edificationem, quam deni-

que pietatem meram natiua etiam honestate & gravitate conuestitam: vt nunc quidem & aleam ipsam (id est turpem artem illā aliena pecunie emungenda) suo quodam fallendi tantum tēporis nomine, saltationem verò vt & pompā omnem ad cultum corporis pudendum inuectam, ornamenti perinde ciuilibus cuiusdam & decentioris vitæ titulo, nullius neque sensus neque pudoris homines, defendunt. Nominatim verò isti suam illam saltatoriam scēnam verbo Dei perstringi indignantur, & ad illā pro virili tuendam nervos omnes ingenij contendunt. Siquidem eiusmodi rem, vt quam indifferentē vocent, aperte traduci non ferūt: & tamen illa occasione minoris apud ipsos esse pudicitiam & pudorem pernegant: & musicen ipsam tum vocalem tum organicam animis delectandis, exercendis cor-

dis corporibus vtilem esse regerunt: et de-
nique exemplis à scriptura petitis salta-
tiones ipsas commendari posse confirmāt.
En que sit nostri istius seculi impudētia,
quod fatum denique: vt pote quo neque il-
laudatissimum quicquam non probetur,
neque laudatissimū quicquam nō dicto
factone damnetur. Quid aget igitur Dei
veritas aduersus ^{dicentes} istos suos, an ve-
rò illius vox ad os istorū vox improbū fra-
cta conticescet? Imo vero sentiant illi ipsi
qui suā ita audaciā ad sanctos Ecclesie
mores impetēdos cōtorquēt, multominus
Ecclesie ipsi defuturos certissimos legi-
time ipsius discipline propugnatores.
Quod quidem dum nemo nō ex pijs quā
potest polletq̄, prestare debet, en tibi ex
illorum numero vnum illum qui hanc ad
rem eximiā nauauit operam, vti quidē
isto apprime pio & erudito tractatu de

DESALTATIONIBVS INTER CHRIS-
TIANOS NON FERENDIS, cōsigna-
ta, extat, atq; à nobis in vsū Reipublicæ
nostræ Christianæ in lucē editur. Habe-
bunt hīc nempe & qui probos illos ac pri-
scos non exuerunt mores, quò sese in illis
confirment: & qui malis euiecti exemplis
nec frontē tamen nec mentem perfricue-
runt, quò sese reuocari gaudeant in viā:
& qui peruicacia sua effrānem cumu-
lant licentiam, quò sese magis magisq; re-
tegant, vnde meriti ssimè, si quidem y esse
pergant, extra gregem Domini censendi
sint, quum illud veritatis nomen indignis-
simis moribus vt & motibus ementian-
tur. Habes editionis causam, Serenissi-
mè Rex: Nūcupationis vero nomini tuo
addicendæ non vna subesse ratio visa est.
Etenim tu vnus hodiè viuus, qui nulla
cuiusquam fraude nobilissimum Eccle-
sia

sia purioris Christiana in Gallijs resti-
 tuta membrũ haberis, & vnus ille hodie
 extas cui magno omnino vsui sint quæ
 hoc tractatu demõstrantur totius illius li-
 cẽtia à domo tua ablegãda argumenta,
 qualia ex Regum ac Principum qui-
 buscum non semper ex voto tuo versatus
 es, exemplis, superioribus istis annis hau-
 rire potuisti. Ea porro spes tenet omnes
 pios, singularia illa quæ in te Deus dona
 contulit, non posse in teipso non vigere, at
 que vim illam suam exerere. Siquidem,
 quod est Dei ipsius beneficiũ à te singulis
 momẽtis agnoscedũ, mirũ illud quoddã
 predicatur ingenij tui acumẽ. Accessit
 deinde vel ab ipsis cunis sanctior illa edu-
 catio propitio tibi Deo tãto magis, aucto-
 re incõparabili Heroina OPTIMA MA-
 TRE, IOHANNA. quæ etiam quandiu
 vixit, vt ad doctissimi poeta locum allu

damus;

Ipsa tibi custos incorruptissima cū
ctos

Præter doctores aderat, quid mul-
tum? pudicum,

Qui primus virtutis honos, serua-
bat ab omni

Nō solum factō, sed & opprobrio
quoque turpi.

*Hæret denique nostrorum plerorum
que animis illud ipsius exemplum, quod
apud te vnum nunquam intermoriturū
quisquam satis credat: ipsam nempe, ex
quò veram Euangely lucem toto pectore
semel amplexa est, omnem dedisse operã
vt & omnem regiam suam quantum po-
tuit, ab omni labe puram haberet. At tē
de igitur isti admonitioni, Serenissimè
Rex, vt & te dignissima & verò tibi ipsi
perquam necessaria. Sic nēpe fiet, vt &*

qua

6
quæ ex illa collecturus es documenta, vā-
gis istius sæculi corruptelis apud te præ-
ponderent: & optatissima educationis à
matre acceptæ memoria, perditissima il-
la aulicarum & principalium domū
exēpla ex animo tuo expūgat: & pietas
vera quæ tibi cum lacte sugenda procu-
rata est, à nocentissimo istius quoq; ata-
tis afflatu te saluum præstet: & denique
tum libera consilia, tum ordinariæ preces
addictissimorum tibi que fidiſsimorū ho-
minū plus apud te possint, quam prodito-
ria omnes aulicorum hominum, & Hero-
dianæ domus instrumentorum blandi-
tiæ. Tuum, ergo fuerit, Serenissimè Rex,
dum tam multi tibi optime cupiunt, re-
cte consultum volunt, bene precantur, vi-
dere, ne tibi hac in parte ipse vnus omnium
maximè defuisse merito quidem videri
possis. Tuum itē fuerit, expendere quos

*in te nominatim multorum mortalium co-
iecti sint oculi: quantum item ex bonis
vel ex malis exemplis à domo tua prodeū-
tibus commodi detrimentū inferri pos-
sis Regis illius Regum tremendi Regno,
quod est ipsa illius Ecclesia. Tuum perin-
de meminisse, quod tibi cessurum hono-
ris sit tum apud ipsum nominatim,
tum & apud homines quoscunque non
corruptissimos, si & tuam & tuorum vi-
tam ad Edicta exegeris summi illius Re-
gis & cuncta supercilio domātis. Tuum
denique sit, & quid vere Regiam Maie-
statem deceat coram Deo, tum ex tradi-
tis verbo ipsius præceptis, qualia extant
& Deuteronomij xvij, & Iosue I. &
Psalms lxxii & ci, tū ex certioribus
eodem illo verbo editis exemplis ita in v-
sum tuum conferre, vt tuam rem illic agi
certo in animum inducas: vt & contra*

serio

*serio cogites , nihil cuiquã accidere posse
gravius , neque indignius , quam si , quod
Galatis suis iam tum imputabat mœrës
Apostolus , qui à Spiritu cœperũt , in car
nem desinant.*

*Dominus Deus noster & Pater mise
rationum sublimem illam in qua te collo
cauit dignitatem propitiis amplificet ,
suoque te favore cõplexus , Ecclesie ac
pijs omnibus quàm diutissimè saluũ at
que incolumem præstet.*

**Tibi in Domino addictis
simi Ecclesiarum Gallicarũ
Pastores.**

Index capitum Tractatus de Saltationibus et Choreis.

I. Habendum esse delectū in oblectatione capiēda, vt & alijs in rebus, vt quod licet tantū sequamur.

II. Definitio saltationum nostrarum, vnde & de illis iudicetur.

III. Cur inuectæ sint saltationes, & quorsum retineantur.

IV. Forma ipsa saltationum grauibus, modestis, & constantibus personis indecora.

V. Proteruiæ atque lasciuia saltationum.

VI. Superioris capitis exempla qualia saltationē comitantur, minime omniū decere Christianos.

VII. Scopum saltationum ferè v

num esse, spectantium oblectationem. 8

VIII. Soni & numeri à quibus saltationes quasi motus vitales ducunt.

IX. Quid efficiant saltationes prænotatur.

X. Effecta, incommoda, damna saltationum.

XI. Opponitur saltatio exemplis & actionibus ad virtutem pertinentibus.

XII. Exempla saltationum quæ in scriptura damnantur.

XIII. Scriptura ipsa aduersus saltationes disertè producit.

XIV. Testimonia veterum ethicorum aduersus saltationes.

XV. Auctoritates Patrum aduersus saltationes.

XVI. Diluuntur argumenta quæ pro saltationibus facere videtur.

XVII. Perperam obtendi aut vsum aut commodum aliquot saltationum ostenditur.

XVIII. Exempla saltationum ex scripturis detorta excutiuntur.

XIX. Circumstantiæ certæ notantur quæ saltationes magis intolerabiles reddunt.

XX. Epilogus aduersus saltationes.

DE CHOREIS ET SALTATIONIBVS

TRACTATVS,

*Quo illas inter Christianos nullo modo
ferendas esse demonstratur.*

A Nimaduertimus sæpenumero plæ-
rosque ex nostris, quū apud illos a-
geremus de serua illa vitæ Euāgelicæ
institutione quæ quidem ipsos nulla iam
mundi conditione vti testaretur, atque adeo
sub ista mundi appellatione tum vanissimas
quasque oblectationes & luxus, tum diserte
choreas & saltationes dispungeremus, ea
de re non minus obstrepere ac rixari solitos,
atque si choreis sublatis, ipsa iam hominum
vita minus vitalis esset, & præcipuo quodā
suo decoro destitueretur. Atqui eorū omni-
no partes erāt qui hō modò non acquiescūt
sanis & liberis pastorum suorum cōsiliis, sed
etiam mores in Dei Ecclesia cōstitutos verā-
que disciplinam quantum ipsis est, respuūt,
proloqui saltem, & in medium afferre suas
illas quas ipsi venditant rationes: quibus fre-
ti nimirum non vnius tantum seculi auctori-
tatem, sed & totius superioris bene moratæ

II.

Ecclesiæ & vsum & iudicium, quo nempe choreas omne genus inter Christianos dānatas esse constat, conuellunt. Quod quidem dum ab illis frustra expectatur, qui mero silentio suam peruicaciam in mala causa plus satis testantur, vt omnibus modis illos vel premamus, vel potius lucrifaciamus, non pigebit nostrarum ad illos admonitionum fundamenta scripto consignata ipsis tradere, vt quum meliore cum otio quid in vero sit expendierint, tandem aliquando statuunt quàm neque temere, neque leuibus de causis saltationes damnemus, atque é medio sublatas omnibus modis velimus.

Habendum esse delectum in oblectatione capienda, vt & alijs in rebus, vt quod licet tantum sequamur.

CAPVT. I.

Atque hic primum omnium illud præmittédū videtur cautionis loco, vt omnem a nobis sinistram existimationem auferitatis nescio cuius auertamus, nihil minus a nobis cogitari, quàm vt damnatis choreis & saltationibus, nulli honestæ oblectationi inter Christianos vllus supersit locus.

Hu-

Humani siquidem quod cum pietate non pugnet, alienum a vita communi esse quidquam nolimus: adeoque non minorem suo & loco & modo honestæ cuiusvis animi remissionis cum quadam etiam oblectatione coniunctæ usum esse, quam vel cibi vel potus denique in istius vitæ tuenda ratione non ignoramus. Ita nimirum homines omnes sumus, diutius ut neque distentus animus cõstet sibi quin fatiscat aliquatenus, nisi commoda etiam relaxatione veluti recreetur: neque porro corpus ipsum quibusdam suis exercitationibus prorsus destitutū vigorem suum retineat, quin & ipsummet concidat, & adiunctum sibi animum eadem defectioe quadamtenus affligat. Habenda igitur est valetudinis nostræ curæ eiusmodi, quæ videlicet ad honestas quasvis functiones obeundas præstandasque (quarū est in hac vita perpetuus usus,) nos omnino idoneos comparatosque reddat. Immo & vitro aliquando oblectationes quasdam veluti laceffere & captare necesse erit, ut illarū occasione molestias & dolores animo insidentes quasi amica vi quadam a nobis propellamus. In summa, quicquid de honesta omni & liberali exercitatione afferri potest, a nobis quoque & admitti & probari semel restatur. Atqui ex eo minime omnium

IIII.

effici contendimus quod isti vellent , vt
 quam suus honestis illis delectationibus lo-
 cus relinquatur, choreis proinde & salta-
 tionibus saluus etiam permaneat. Siquidem
 eo vno censemus honestas quasuis oblecta-
 tiones, si nihil in illis notari possit quod no-
 mini nostro id est professioni & cultui Chri-
 stiano nõ respondeat: ac proinde vnã hęc ra-
 tionẽ id est Dei timorẽ, arbitram ac mode-
 ratricem ferimus: obscœnos seculi mores, ef-
 frænes carnis appetitus, vniuersi denique or-
 bis exemplum nihil moramur. Denique hęc
 in primis adhibenda nobis illa prudentia
 est, quæ in omnibus vitæ christianæ parti-
 bus auctore spiritu sancto commendatur:
 nimirũ vt omnia exploremus , & quæ bona
 sunt & laudata amplectamur: quid ipsi Do-
 mino gratum sit, quid vocationem nostram
 deceat, expendamus, atque ita nos com-
 paremus , vt vel minimis vsque in rebus
 & circumspecte agamus , & certo delectu-
 vtamur. Eo enim sublato, sub illo iam oble-
 ctationis eblandiente nomine, & promiscui
 luxus ac licentia effrænis , & lusus etiam tũ
 turpes tum exitiabiles , mera denique libi-
 num portenta , quæ hodie orbis vniuersus
 ioco ducit, in ipsam quoque Dei ecclesiam
 perruptura sunt, ac tãtum non quã data por-
 ta ruent. Sed neque illud etiam obscurum
est

1. Theff.

21

est, aperto Dei verbo notari damnarique sub ipsis illis crassioribus & veluti palpabilibus exēplis luxus, proteritiæ, libidinis, nō pauca illa etiā in moribus vel gestibus, qui ad voluptatē cōparati, sub illius ambiguo discrimine nobis insidiantur. Quamobrem nomine oblectationis obtrudi quiduis aut retineri sine delectu nefas esse statuendum est: ac proinde illa prudentiaprofus retinēda, quæ nempe quid fieri deceat secūs-ve, certo exploret.

*Definitio saltationum nostrarum, unde
& de illis iudicetur.*

CAPVT II.

Ergo vt ad choreas & saltationes quales nominatim illæ hodie in vsu sūt, ea quæ præmissimus accommodemus, videndum im primis est quid illarum nomine intelligamus. Nec enim desunt qui hīc quoque veluti pro clypeo obtendant choreas siue saltationes tum mulierum Israeliticarum, tum ipsius etiam Dauidis. Appositè vero nempe vt si quis de equo rogatus, respondeat de asino: vel vt scortationis sceditatem eleuet, coniugalem in legitimo matrimonio vsum proferat: Tam belle scilicet choreis no

VI.

stris cum veteribus illis longe omnium dissimillimis inter se conuenit, vtinos quoque infra demōstraturos cōfidim⁹. Choreæ illæ igitur de quibus agim⁹ aliud nihil sunt quã motus quidã corporis saltantiũ cōpositi ad certum quendam vel modum, vel numerũ, neque vno illo tamen sed diuersissimis saltandi generibus, idque in promiscuo cœtutum hominum tum mulierum sese circumagitantium ad sonitum vel strepitum vanissimarum & mere profanarum cantionum, eius vnus rei gratia, vt voluptas ex illis vel præbeatur vel capiatur. Istiusmodi sunt inquam choreæ illæ nostræ, vt de illis quam simplicissimè loquamur, neque perstringamus innumeras illas circumstantias quæ quidem illas nihilo magis commendatæ sunt. In summa igitur choreæ prophanæ oblectationes sunt, quæ nulla omnino ratione probari possunt.

Cur inuectæ sint saltationes & quorsum retineantur.

CAPVT III.

IAm vt rem ipsam certo ordine persequamur, atq; in choreis nostris nihil esse quod pro-

VII.

12
 probari possit, ostendamus, age, repetamus
 illam ipsarum causam atque veluti natales
 paulo altius, atque vbinam illæ & olim vi-
 guerint, & nunc quoque vigeant, & quàm
 nihil illic notari possit quod Christianum
 hominem deceat, ipsismet oculis contuen-
 dum subiiciamus. Nimirum illud satis con-
 stat saltationes istas omnes nihil esse aliud
 quam gentinam peccatorum crassissimorum,
 idololatriæ nempe, gulæ siue ebriositatis, at-
 que scortationis prolem: idque adeo inter
 eos qui per fractis omnibus timoris Dei &
 verioris illius notitiæ repagulis, ad omnem
 licentiam atque luxum viam sibi effræni
 prorsus lasciuiæ semel aperuerunt. Illud ita
 esse quod ad Idololatriam spectat, vel ex ip-
 sis prophanis historiis quæ chorearum i-
 stiufmodi faciunt mentionem, demonstrari
 possit. Atque vt compendio orationis stu-
 deamus, satis cõstat quoties apud illos auc-
 tores de festis vulgarissimis illis agitur
 quæ in honore Bacchi, Panis, & similiũ ce-
 lebrarètur, quanto plus in ipsis obscœnitatis
 omnis fœditatisque inuectum exhibitum-
 que est, tanto inter reliqua turpitudi-
 nis exempla, choreas ipsas illic caput altius
 exeruisse. Verùm vt in domestico eodẽm-
 que tristissimo saltationis notissimæ exem-
 plo figamus pedem, quum ad extremam vs-

VIII.

que insaniam prorumpens in deserto Dei populus, sacrum vitulo aureo à se recens cōflato fecisset, insuper & illud additur, sedisse populum vt ederet ac biberet, ac deinde surrexisse vt luderet: quod omnino de saltatione & choreis accipi solet ex eodem illo capite, vbi chororum quoque mentio subiicitur: adeo bene adhuc meminerant Israelitæ rituum & abominationum AEgypti vbi rādiu vixerant. Huic porro exēplo infelicitatum patrum in deserto respondet omnino abusus ille qui passim obtinet etiā hodie, quod vbiunque idololatria apertè restituta est in confratrijs illis ac sodalitijs, choreæ perinde ac saltationes suum illic locum quasi pleno iure recuperarunt: nihil vt in illis solennibus celebrius magisque visendum addeundumque existimetur quam choreæ huius & illius sexus Euantium, & Mœnadum instar palam tripudiantium. Ebrietatis vero saltationum adeo indiuisam esse constat copulā, vt trito quoque apud nos sermone ita feratur, *Saginā choream* subsequitur. Quod si à contrario excutiat quænam sit apud tenuiores & apud eos qui sobrietatē magis retinent viuendi ratio, nullus illic istiusmodi rerum strepitus audietur, quin illæ potius ad epulas & lautiora conuiuia tanquam in certum suum domicilium veluti rele-

relegantur. Sed neque etiam satis sobrius quisquam impastúlve ad saltationes animum adiecerit, nisi qui fortasse hesternam erapulam necdum concoxerit. Choreæ nimirum noctem ac tenebras amant & requirunt. Ac proinde quum illæ tanquam pedissequæ idololatriæ adhærent, vix est etiam ut non indubiæ comites Ebrietas & Gula sese illi adiungant, tanquam appositum vsitatumque tali patellæ operculum. Quod quidem ex adducto illo exemplo Israelitici populi ad vitulum aureum adorandum abrepti demonstratur, vbi traditum habemus surrexisse quidem illos ad ludendum & lasciuiendû nimirum post subiunctâ horrendæ idololatrij conuenientissimâ vëtris saginam. Non dissimile est quod ex propheta 1. Sam. 30 Amalekitarum exemplo proditum est in historia Daudis. Quod quum illis ipse spolijs Sikelegi onustis instaret non saltantes solum deprehenderit atque exultantes, sed & nominatim in epulas profusos. Hinc etiam Basilii ille Magnus Homelia aduersus ebriosos, carpens luxum & licentiam seculi illius sui, vinum & pocula causam esse tot malorû notat. Pudeat verò nos vel ab ipsis prophanis hic etiã aliquid nõ didicisse. Siquidem illud quasi pro iudicato ab ipsis habitum legimus, nemini in

mentem venire posse vt saltaret, nisi qui aut vino, aut ipsa mente captus esset. Quòd ad tertium illud attinet quod supra posuimus, scortationem nempe mutuas operas tradere choreis & saltationi, quasi videlicet alternam sibi opem conferrent, euentus ipse & exempla quotidiana plus satis ita rem habere testantur. Nempe enim rudimentum totius amatorix scholæ concinna & operosa saltatio est. Eniùero neq; in aureo illo Christi Domini comitatu, neque in Iohannis incomparabilis serui ipsius schola saltatrices fuisse memorantur. Herodianæ potius aula illa instrumenta fuerunt: vtpote in qua omnis fœditas ad incestus vsque apertè dominabatur. Atque hæc illa est nempe chorearum origo, hi natales, hic comitatus, hic omnino perpetuus vsus. Vt igitur concedã choreas oblectationis causa inuectas esse, idque iam olim, illud perinde subiiciendum etiam est, tũ demum apud illos ipsis locum fuisse, quũ aut abominãdis impietatibus atque superstitionibus obcæcati homines omnẽ veræ lucis vsum amiserũt, aut a vino & gula trãuersum ducti extra se esse cœperũt, aut fœdis cupiditatibus interuersi sunt, aut a deo tanquam vno pede ac modulo rotidem illa vitia atque probrã veluti vna eadẽque chorea concatenata in saltatione semel

mel exhibuerunt. Num vero illud satis esse apud homines sanos nō debeat, vt omnis saltatio ipsis semel exosa sit? Num, in quam serio quisquam Idololatriam, ebrietatē, scortationem detestabitur, qui non & saltationem abhorreat, quam quidem ad alteram illarum pestium necessario referendam esse ostendimus? Num etiam veram ac non fucatā puritatem nobis cordi esse dicemus, quin simul a nobis faceffere iubeamus lænam eiusmodi, quam quidem ab illis sceditatibus separari non posse plus satis constet? Denique si quid nobis superest mentis melioris, iure nobis cauendum esse nouerimus a pudendis illis exemplis, in quæ nullos vnquam petrautos esse audiuimus, nisi mala & turpi occasione, vt ea ratione & nostrā ipsi existimationem saluam retineamus apud bonos, & nemini quantum est in nobis vllā offensionis occasionem præbeamus.

Forma ipsa saltationum grauib; modestis & mente constantibus personis indecora.

CAPVT. IV.

ATque vt nō tantum ex illis saltationū

XII.

causis & progressibus, sed ex ipsa etiam illarum vetuli facie ac vultu de ipsis feratur iudicium, quæso quis illic superesse quidpiam dixerit, quod cum pietate & honestate ex diametro non repugnet? Nam & saltationum genera varia sunt, ut & modi inter se plusquam varij. Nominantur enim illic choreæ imprimis infinitis & ipsæ nominibus ut & gestibus, quum non vnus vel alter certo defultat numero, sed plures simul. Nominantur & nouis plane nominibus singularium saltationum species, vel ex motus diuersa ratione, vel ex numeri ad quem eduntur varietate: & denique nullus certus est numerus. Atqui motus illi omnes & iactatio corporis atque gesticulatio impudens omnino ipsi naturæ ordini repugnant. Quis enim satis assequatur dicendo, ut sese saltatores nostri, nunc quasi terræ graues subsiliendo, nunc contra vel turbinatim vel in gyrum totum corpus rotando, nunc accessim nunc recessim nunc vice simplici nunc duplicata itando reditandove in omnes partes agitent, versent, intorqueant? ut denique totā illic scœnam suam ipsamet infania exhibeat? Atque ut ista si corpus tantum spectes non ita fortasse ab surda viderentur, quis tamen non videt corpori nihil istorum motuum per se imputari posse, quin

potius illud ipsum nempe ab animæ tanquã inditæ ipsi moderatricis motu primum & dispositione affici oportere. Vnde omnino conficitur, illam ipsam moderatricẽ corporis animam quæ illud ita verset voluatque, primam ipsam mirum in modum vagari & commotam esse ac prorsus instabilem. Quam vero hoc cedere potest honori tuo quæ christiano nomine censeris, dum eiusmodi morbũ mentis illa corporis distortionẽ prædere non erubescis? Num verò iure etiam non times ne dum ita temere subsultas atque in hanc vel illam partem ab reptitij instar differris, ne in animal brutũ degenerasse videaris? Sunt enim illi motus vsitati vel catulorũ, vel hinnuleorũ, vel capreolorũ, quæ etiam nomina ipsis saltibus quibusdam indita præ se ferunt. Illa nempe corporis agitatio ita desultoria, illi adeo crebri in hanc & in illam partem motus ebriorum hominum sunt, vel lymphatorũ & illorum omnino in quibus non modo ratio nulla dominetur sed potius manifestè læsa sit, vbi eiusmodi effrænes motus deprehenduntur: quemadmodum etiam ante demonstratum est, vix cuiquam satis sano accidere vt ita saltiter. Atque hoc voluit ille alioqui auctor profanus, cuius hæc est de homine saltatẽ sententia, aut ebrium aut furiosum habendum es-

X IIII.

se: cuiquidem sententiæ, ne vt profana respuatur, Ambrosius ipse christianus Episcopus illam scriptis suis inserens quasi sacrâ auctoritatem dedit. Ergo si saltatores vino capti sunt, nempe vino calent dum saltant & abripiuntur ad illos motus pudendos, nedû vt vlllo modo ferendi sint. Quòd si minus illis placet ebriosorum persona, certe illam altero quocunque insanix nomine commutent oportet, quum eiusmodi inquam agitationes & saltationes indices sint stultitiæ aut potius professæ cuiusdam amentix. saltẽm hoc non negabunt, si quis in illos ita gesticulãtes incidat, fieri vix posse quin pro insanis aut vino captis habeat. Atqui tantæ fœditatis vel minima species ab homine christiano satis vnquam abesse non potest.

Quod si quis obiiciat, ad præscriptum aliquem numerum & suam quandam regulam exigi saltationes, non magis ex eo efficiet, vt de illis melius iudicetur. Eodem enim res semper recidit: nisi quod hîc quoque non incommode illud comici adaptari possit, vt quòd nempe quisque melius sese in saltatione gerat, atque motus illos ad regulam exigere studeat, eo certius cùm ratione insanire dicendus sit. Deniq; & illud ipsum argumentum extremæ cuiusdam saltantiû amentix esse contendimus, quando mens il

lis veluti a capite tora ad pedes defluxit. Neque vero cum ista vanitate quicquam simile habent exercitationes illæ iuuentutis, quum vel saltu & libratione quadam totius corporis vtuntur, vel etiam in equis desultoriis decertant: quæ quidem exercitationum genera etiam si & tradantur & excolantur, nolimus tamen improbare, vtpote quum illorum vsus aliquis extet, atque non malum in finem tendant. Nempe enim corpora ita agilia redduntur & quadamtenus aptiora euadunt: neque adeo vllū ex ea re incommodum nasci potest. Saltationum verò omnino contrariā ratio est. Ars enim saltandi omnis vt vanissimæ rei in eo posita esse solet, vt quinq; illi passus (quos a dimensione vocāt) à saltatoribus exhibeantur, tum deinde diuersis tractibus repræsententur, tibix variis modis agitentur, nunc pedem referre, nunc porro mouere assuefiant, atque totum illud eò duntaxat, vt veluti secundæ mensæ loco apud male feriatos conuiuas, post epulum & lautitias ludus & oblectatio adstantibus comparentur.

Quod si vel ipsa illa saltitatio res iam perse plusquam stulta est atque inepta, adeoque omnino etiam indecora, quid aliud est in artem quoque rem eiusmodi redegisse, ac proinde illius ludum & scholā petere, quàm va

XVI.

nitatem omnium summam profiteri? Quasi vero tantum à rebus melioribus otij nobis esset: aut esset adeo vita ista tam diuturna, ut ad illius veluti enatationē bona pars ipsius eius rei studio decidenda esset, in qua quò plurimum promouerit, illud sit assecutus, ut suam maxime attentionem coram omnibus operosis illis nempe gestibus saltitando prodatur. Atqui longe aliā artem Christiani profitentur, & quæ omnes illorum animi partes atque recessus peruadat atque occupet. Notitiam illam nempe veri Dei, rerum cœlestium meditationem, præsentis vitæ contemptum, sanctioris omnino vitæ & cum illo coniunctum tum mundo tum voluptatibus omnibus serio renunciandi studium atque seriam exercitationem. Scilicet his adeo atque similibus exercitationibus addictum intētumque sanctum pectus adiutum facile daturum est illi etiam lænæ, quæ suam illam saltatoriam, id est dimensam illam corporis agitationem in medium producūt. Nēpe si ad artē & regulā & passus & gressus nostri exigendi sunt, quantò hoc facilius pius quisque addiscet, ex ipsismet sapientis illius verbis? Pondera, inquit, vel libra incessus gressusque tuos, & viæ tuæ omnes ordine componantur: Non declines neque ad dexteram neque ad læuam, a nerte à malo

XVII.

malo pedem tuum. Quicquid enim agimus
 aut instituimus, certa ratione modoque ge-
 rendum esse docemur, adeo ut ne pedem
 quidem moueamus, id est, ut ne in leuioribus
 etiam rebus nisi prudenter & circumspecte
 agamus, rectè atque uti par est affectus no-
 stros componamus, ne qua occasione extra
 uiam nos abripiant: in omnibus æquitatem
 atque æquabilitatē retineamus, à malo om-
 nibus modis abscedamus: atque ne illud eti-
 am omittatur, etiam ad incesum vsque mo-
 dum etiam & veluti sobrietatē quādam ob-
 seruemus non secus atque in reliquis vitæ
 partibus, ut quodammodo etiam nostra in-
 cedendi ratio probitatem suam & integra-
 tem testeretur. Atque illa demum certa est pe-
 dum gressuumque nostrorum & ad verbi
 Dei normā cōparata regula: altera vero illa
 nullo prorsus modo, ut pote quæ hominē in
 motandis ad regulam saltationis pedibus
 vanum amentemque reddat, & quasi per-
 petuam illam agitationem à pedibus in sal-
 tatione, ad reliquas deinde vitæ partes &
 functiones transferat. Quamobrem vno ver-
 bo quum tota ipsa chorealis scæna vanita-
 tē summā aperte prodat, officio perinde ut
 & nomini christiano ex diametro repugna-
 re ipsam extra controuersiam est: quum il-
 lud non minus constet, moderationem nē-

XVIII.

pe & honestam & grauem tum in sermone tum in aliis rebus tam decere christianum, quam ex opposito abesse ab illo oporteat quicquid otiosum remissumque viuendi genus redolet, adeoque ne vanum quidem atque inconditum sermonē illi sine noxa posse excidere. denique audiendum ipsi in omnibus Apostolum cuius hæc verba sunt, quæcūque inquit ille, vera sunt, & seria quæcunque veneranda & suam quandam veluti maiestatem præferentia, illa vnice piis omnibus esse obseruanda.

Philip. 4.

Proteruita atque lasciuia saltationum.

CAPVT. V.

Porro finem ipsum saltationum qui iam etiã notatus est, perinde atque re ipsam damnamus, quum satis certum sit aliud illas non referri quam vt profanis oblectationibus inseruiant. Neque enim hinc alius præterea finis vllus vere notari potest, vt, verbi gratia, valetudinis ex illa quadam exercitatione conseruandæ ratio. Hoc enim vel ipsum illud quod impenditur choreis tempus satis ostēdit, vbi mensis remotis & ita curatis corporibus, vt moderata in sedendo quies longe illis sit oportunior ad concoctionem naturalem

XIX.

turalem præparandam, agitationes demum istiusmodi saltationum naturæ ipsius habitum non parum offendunt. Imo etiam tempus ipsum somno melius cessurum illi vanitati postremum datur, tantum abest ut valetudini ita aliquomodo cõsulatur. Atqui quilibet in re vnam sibi proponere pro summo fine voluptatẽ, illud vero mere profanum est. Siquidem vir pius ita se oblectabit, ut nõ ipsum oblectationis fructum in re ipsa fruenda requirat (quanuis nemo illo certius teneat quæ vera sit oblectatio) sed vsum oblectationis ad incolumitatem corporis & bonam habitudinem retinendam recuperandã ue comparatum spectabit, quẽadmodum & in cibo & potu, in somno & in aliis vitæ istius fomentis idem sibi proponet. | Saltationis vero alia prorsus ratio est, siue tempus illi destinatum, siue rem ipsam spectes.

Ecce enim a mensa ad illam raptim surgitur corpore tum quidem ipso quasi saturato atque gestiente lasciuite ac si nempe sensus omnes tum simul non exercendi, sed obruendi sint & immoderatissimis illis voluptatum fluctibus mergendi, uti infra demõstrabitur. Nondum vero attingimus quæ ex intemperatissima illa actione consequantur mala, tantum citamus veluti ad causam dicendam illa ipsa vanitatis atque totius con-

fusionis exempla, vti & suis ipsa nominibus
 gestibus, gyris, motibusque lymphaticis cō-
 prehendantur, illa inquam amentiaē nomi-
 ne accusamus, quum neminem satis sanum
 in adeo effrænes lasciuosque motus abripi
 Eccl. 2. 3. posse sit cuiquã credibile. De risu dixi (in-
 quit Sapiens) insanis, vt ostendat fieri vix
 posse quin vel risus ipse nisi valde mo-
 deratus sit, aliquid admistum habeat stulti-
 tiaē, nec facile risum grauem personam dece-
 re. Iam vbi non risus tantum profusior, sed
 etiam saltatio & petulantia omnis regnat,
 ecquid illic esse potest saluũ sapientiaē? Quin
 potius hoc affirmamus nemini istiusmodi
 quicquam posse accidere, qui non ante ipsã
 qua se exiit vestem vt expeditius corpus ha-
 beat ad sese circumagitandum, præcipuum
 illud ornamentum abiecerit, Dei metum
 videlicet atque seriam obseruationẽ, vt se-
 mel vaganti licentiaē sese totum permittat ac
 tantum non prostituat. Siquidem vbi Dei re-
 uerentia locum aliquem habet, abesse illinc
 non potest sensus quidam verecundiaē, qui
 quidem nos fræni instar cõtineat in officio,
 & modestos demissosque esse iubeat. Vt ne-
 que etiam conciliari possint villo modo mã-
 ta illa continentiaē & moderationis Chri-
 stianaē cum vllis istiusmodi petulantiaē ex-
 emplis. sunt enim illa sobrietatis, moderatio-
 nis, &

XXI.

19

onis, & cuiusdam remotioris a sæculi moribus vitæ præcepta: utpote quæ lumbis nos præcinctis esse velint, id est quæ vetent affectus nostros quasi male cōtractos in luto ac fæce ipsa voluptatū & vanitatis versari, quæ mundū diligere prohibeant, illum potius odisse iubeant, ut vere municipatus ille noster cœlestis sit, ut denique quasi aliud agamus si quando etiam exultandum nobis est. Imo vero vltius eadem illa præcepta nos adducunt, atque strictiore quadam imbuunt disciplina, quum insuper vigilandum nobis esse præscribunt, quum admonent mortificāda membra illa nostrā quæ sunt super terram, quum carnem ipsam crucifigendam cum ipsius concupiscentijs, corpus contundendum atque in seruitutem redigendum, denique domum luctus esse lubentius adeundam domo conuiuij: quod quidem aliud nihil est, quam ut omnibus occasionibus utamur quæ ad natiuam lasciuiam coerendam aliquid conferre possunt. Eodem spectat & ipsum Christianæ vitæ veluti compendium, quod in certa nostri abrenuntiatione cum crucis, vnicuique a Domino impositæ admissione positum est: itemque ut exultante sæculo pij interia in luctu sint, denique ut cum timore ac tremore de salute obtinenda cogitent, & hoc agant. En vero

quæ sancta atque legitima præcepta scripturæ tradit, quibus videlicet omnes vitæ nostræ partes ne quâdo exilient ultra metas circumscribendæ sint: non autem vt quû cessante occasione illa vtcunque vsurpauerimus, eadem deinde sese aperiente post epulas videlicet & lautiora conuiuia tum demum carni habenz laxentur, & vaga profiliat frænis natura remotis. Faceßat vero hîc importuna illa obiectio, nos videlicet omnem etiam honestam ex vita humana oblectationem sublatam velle: quod quidem iam ante satis diluisse videmur. Vnum enim contendimus, vt oblectatio Christiani hominis non profusa sit sed sobria, non vaga sed moderata, vt & captando etiam aliquid recreationis, in ea tamé non acquiescat quasi totus in illam ruat & feratur: sed admonitionem Apostoli teneat, Qui gaudent (inquit) vt non gaudentes, id est, ne se ipsi oblectationi mancipent, sed potius cogitationû ipsorû quasi remis ad beatioris illius vitæ portû optatissimum contendant. Istiusmodi autem vitæ instituto penitus aduersari voluptates illas prophanas asserimus. Quum enim vnus iste sit omnium illarum Christianæ vocatiõnis partium scopus, vt nos ad Dei timorem adducant, vetentque contra ne ab affectibus carnis nos sinamus abripi, continentiam, mortificatio-

tificationemque vnam vrgeant : saltationes contra omnes illos terminos reuellunt; apertè carnis licentiam prædicant, aulam & ludum illi aperiunt, in quo sese licentiosissime iactitet atque peruoluet. Atque vt subiecto etiam exemplo res ipsa melius innotescat, age, excutiamus si placet illam Herodis qui Baptistam sustulit, aulam cum suis nempe appendicibus, cum voluptatibus illis inquam profusisque epulis, nec non & saltationibus. Ecquid enim inter illas delectationes pius vir notare possit si in ipsas incidit; quod vel minimum Dei timoris vestigium ostendat, vel aliquid ad extinguendum concupiscentiæ ardorè conferat, vel ad mortificationem innatæ nobis cupiditatis incideret? Quin potius prophana illic omnia iudicabit, atque vt mera libidinum fomenta detestabitur. Quid enim satis aduersus illam luem dici possit, qua miser Herodes non tam captus quam perditus, (qui tamè Dei timorè vtcunque retineretur eatenus, ne quid aduersus virum Dei grauius decerneret,) tandem tamen saltationibus & vanis illis oblectationibus ipsi in medijs natalitiorum epulis exhibitis abreptus, si quid illi supererat vel metus Dei vel rationis ita semel vniuersum excussit, vt suo vnus vtens ingenio, in saltatricis gratiam, Ilictor, dixerit, & Baptistæ caput

XXIII.

humeris abscissum isti consigna. En videlicet quo lænæ illæ, saltationes inquam, Herodem adduxerunt, En vt quod in malis boni vtcunq̃ supererat, pudere illum desinere etiam docuerunt: En illecebram quæ nulla amplius honestatis & rationis vincula in mēte hominis salua esse patitur, nihil integri profus relinquit. Iam vero prodeat hoc nostro tempore vel audacissimus quispiam saltationum patronus, qui multo minus mali ab illis esse metuendum nostris istis moribus contendat, neque adeò tantū illas nunc demum posse, vt oblati nunc perinde istiusmodi omne genus oblectamenti, nihil inde consecuturum ostendat, vnde & Dei memoria & sincerus timor aliquid detrimēti sit accepturus. Prostant nimirum exempla quotidiana quæ contrarium nimis reuincūt. Profanus ille Flaccus & vt nomine sic reipsa Epicureus, quū sodales ad festiuos iocos ex suo ingenio inuitat, Nunc est bibendum inquit, nunc pede liberopulsāda tellus, & quæ similia passim apud illum extant profanæ lætitiæ exhibendæ argumenta. Atque hæc illa est vita hominū libidinibus deditorum eademque opera omnē Dei timorem semel suis illis desultationibus proculcantium. Cōtra vero Sacrosancta Euangelij notitia lōge alios mores postulat, vtpote quæ certo nos quodam

quodam gaudio perfundat cuius illud omnino sit proprium, ut quicquid est vanitatis atque insanix illius secularis a nobis procul ableget.

Superioris capitis exempla quæ saltationem comitantur, minime omnium decere Christianos.

CAPVT VI.

EXpendamus verò paulo etiam pressius quid istud rei sit, atq; ad ipsas personas applicemus, ut semel cõstet ecquid saltationes illæ christianos deceant vel secus. Saltant scilicet viri, saltant & fœminæ. Saltant senes, saltant & iuuenes. Vnde fortassè colligendū videatur, ut cunque minus deceat vnos saltatio, alteros tamen perinde non vsque decere. Dicamus igitur primum de illis qui prouecta sunt ætate, & quàm illis male cõueniant saltationes atque motus illi liberiores, attendamus. Equidem etiam si apud prophanos illos apud quos nullus honesti sensus viget, nullus habeatur delectus ætatū in saltando, non dubitamus tamen eos qui ratione prorsus non destituntur facile nobis concessuros, minime omnium ætatem illam

iã vergentē decere saltationes & crurū iacta-
 riones quæ illas passim comitātur. Siquidē
 ipse tum in illis naturæ habitus od otium
 & tranquillitatem quandam ipsos reuocans,
 extinxisse bona ex parte videri debet motus
 illos atque impetus superioris ætatis: neque
 adeo vetulo cuiquam aut etiam senescenti
 potest accidere, vt vestem deponat, atque pa-
 lām coram toto cœtu sese ad saltandi petulā-
 tiam vsque demittat, quin omnino plusquā
 ridiculum se præbeat. Adeo ipse naturæ sen-
 sus minime omniū esse saltationē in illa æta-
 te ferendā dicitat. Apostolus autem nomina-
 tim perstringens quid maxime illam ipsam
 ætatem deceat, vult vt senes Sobrij sint, vene-
 randi, temperantes in omnibus: atqui eius-
 modi virtutibus & saltatoriæ lasciuiæ om-
 nibus modis disconuenire certissimum est.
 Quod autem ad viros ipsos pertinere voluit
 Apostolus, ad ipsas quoque mulieres iam
 ætate prouectiores ex ipsius Apostoli mente
 referendum est, quum nempe illas etiam ve-
 luti exemplaria quædam moderationis &
 veræ temperantiæ esse iubet quæ præluceāt
 iunioribus, adeoque in omnibus præse fer-
 re vult quæ sanctimoniam deceant. Et sane
 illud veluti singulare esse debet operæ pretiū
 antea actæ longioris vitæ in senibus, vt quò
 propius abesse se ab extremo illius spacio ag-
 noscunt

Tit. 2.

XXVII.

noscent, eò certius testificentur sibi iam cum istius vitæ vanitate commune nihil esse, seseque adeo illi tam serio nunciū remittere, quàm contra animis & pectore toto ad illam beatiorem in cœlis adspirent, ad quæ se iam iam admittendos gestiant. Decorum igitur illius ætatis est vt ferat secū suā quandam in rebus gerendis maturitatem, gravitatem in sermonibus, auctoritatem denique & dignitatem in omnibus vitæ exēplis. Iam verò fieri non potest vt cum illo ætatis senilis decoro concurrant motus & leuitas iuuenilis, qui nempe in saltatione notantur, quin eadem occasione in suspicionem reuocetur illa species gravitatis & incessus venerandi, quasi nempe iuuenilem adhuc amentia spiraret incōposita senectus. Neque enim tā parū eos rationis habere suæ illius grauioris ætatis iā cōuenit. Proinde in senectute saltationem plusquam indecorā esse euincimus. Senectutis porro nomine non ipsam tantum extremam vitæ lineam attingentem ætatem complectimur, sed, ex vsu scripturæ, ætatem eò vergentem, vt quæ sensim ex iuuentutis euripo iam quasi ad portum senectutis contendat. Videamus porro an saltare magis deceat adolescentiam quam senectutem. Et sanè illa ætas laxius aliquid postulare videretur, neque se tam arctis repagu-

XXVIII.

lis constringi sustinet. Hinc corpus ad motus illos liberiores vti pronum ita fere comparatum esse apparet, illinc vero mens ipsa fluxa atque petulans vnam voluptatem amplectitur. Atqui vt certius ista de re iudiciū fiat, corporis in iuuenili ætate habitū per se non est quod moremur: quum illud necessario non consequatur, vt quod quisque si corpus respicias, præstare valeat, illud omnino ipsum capeßere ius fasque sit. Super sunt nempe honestæ aliæ oblectationes quibus corpus etiam exerceatur. At proinde mentis ipsius imprimis ratio habenda est, vt quū illam ita ferri ad voluptates per illius ætatis lubricum agnoscimus, tanto cautius illi consulendum esse statuamus, ne videlicet ad saltationes vsque lasciuiat, quibus veluti oleum camino superinfundatur. Etenim si quis rem per se æstimet, sic habebit, illam nempe lasciuiam iuuenilem inde omnino esse, quod in ista tanta naturæ communis deprauatione (quæ tamen omnes vsque ætates comitari solet) vis illa quædam & vigor innatus atque ad omne genus vanitates & luxus procliuis tum temporis efferuefcit plurimum, contra verò iudicium & delectus in cauendis atque euitandis flagitijs laborat in illa ætate ac tantum non suffocatur. Iam vbi de morbo cui ætas illa obnoxia

obnoxia

noxia est constat, quis non videt vnam omnino illius tollendi rationem superesse, non, vt quiduis ipsi permittatur, quocunque ratem illam infœlicem fluctus atque tempestas libidinum furentium abripuerit, sed vt præcidantur illi semel vndiquaque & vela & funes, ne videlicet periculosius & extra remedium tandem etiam conflictetur? Sic omnino est vsus apud medicos peritiores, vt morbis grauioribus seueriorem etiam curatione præscribât, idque eò magis quò affectus ægroti iam penitus in ipsius perniciem ferri ac quodammodo in ipsius salutem conspirasse deprehendunt. Hoc voluit nominatim noster Apostulus 2. ad Timoth. 2. Iuueniles, inquit, cupiditates fuge: vt & Rom. 13. 14. contra idem ille auctor est, ne carnis curam habeamus ad explendas ipsius concupiscentias: quod quidem manifestè inuertitur, vbi illi lasciuix iuuenili quasi scœna condecens saltationum & chorearum instruitur, non secus atque si hosti ipsi blandiaris, quem potius vix satis vquam omne genus austerioribus exemplis contuderis, profligaris, atque vt idem ille alibi de se loquens, ostendit, in seruitutem redegeris. Illa illa inquam ea est ætas quam sibi vnice peruertendam deposcit Satan, vt totus in illam ruens conquisitis vndique fœ

ditatum flagitiorūque lænocinijs, a quibus
 intus ipsa esse solet, quantacunque potest
 impressione deiiciat atque peruertat. Iam ve-
 ro in eiusmodi certamine vna salutis ratio
 est, quàm lōgissime ab omnibus illis copijs
 hostilibus subducere sese, vt contra si vel
 tantillū ad hostem accesseris, exerta noxa
 est. Omnino igitur ætas illa tanquam in to-
 tius vitæ procinctu consistat oportet, quum
 videlicet prout ipsum primum impetum vi-
 riliter vel secus exceperit, toto perinde reli-
 quo certamine illa eadem sese habitura sit.
 Atque adeo vt vel hostis ipse non ita te com-
 minus aggrediatur, fieri tamen non potest
 vbi semel nescio quam oblectationem ca-
 ptaris ex eiusmodi lasciuijs, dū nēpe carnis
 affectibus te dedideris, quin totus ipse per te
 vanescas, atque sæculum hoc quod in ma-
 lo positum est, amplectaris, vnde tandem
 habitum etiam contrahas qui naturam per
 se iam deprauatam prorsus subleiusmodi iu-
 gum mittat, quod deinde frustra te excussu-
 rum somnies. Vna igitur illa optima ra-
 tio est, si nihil esse tibi cū vlla eiusmodi
 perniciosa voluptate debere in animum in-
 ducas. Proinde inuertendum est omnino
 argumentum quod ad vagantem licentiam
 iuuenili ætati indulgendam afferri solet:
 quum nempe eadem illa & mala & probra
 quæ

quæ saltationes omnino sectari ostēdimus, nihilo leuiorem inurant notam vni atque alteri ætati: siquidem vnum atque idem christianū nomen singulos vitæ presentis actus complecti debere agnoscimus. Ornamenta porro iuuenilis ætatis ista verbo Dei traduntur, Modestia nempe atque animi 1. Pet. 5. submissio: item continentia atque temperantia: quibus etiam adnectit grauitatem alter Apostolus, cuius & exemplar esse Titum ipsum iubet. Atqui nihil ab eiusmodi virtutum exemplis remotius est, quàm si quis in medium cœtum sine vlllo metu vel pudore profiliat, vbi totus diffuat in saltationes, risus, & iocos immoderatiores. Faceſſat igitur fœdissima cohors voluptatum à nostra iuuentute: ac ne interea se inertem relinqui clamitet, virilia potius exercitamenta capeſſat, quæ etiam apud veteres illos Romanos vsurpabantur, quibus nempe compararent sibi vsus armorum, qui deinde suæ Reipublicæ vsui futurus esset. Vsus porro fracti illius motus pedum in saltando, ad mollium hominum tripudia & cathedras relegandus est, vt pote qui perinde fractum vel perditum potius animum reipsa declaret: quòd etiã ipsa quotidiana exempla æterno istius nostri sæculi opprobrio testantur. Quod ad iuniories tum mulieres tum ado-

XXXII.

lescuntulas spectat, satis etiam constat quan-
 tū repugnet omnis saltatio atque motus in
 decorus Dei ipsius interdicto, quo illa-
 rum ætatis & sexus honestè habendi retinē-
 diqueratio traditur. Siquidem ut certiori-
 bus modestiæ frænis cohibendas se norint,
 tota illarum vitæ & morum institutio ad ser-
 iam exhibitionem castitatis cum pudore ac
 metu coniunctæ reuocatur. quod quidem
 perinde est, ac si omnis saltatio & lasciuia
 semel ac simul ab ipsis exulare semel iube-
 retur. Prodit nempe in medium inter He-
 rodis epulas saltatricula, sed quæ & scorti fi-
 lia esset, & acceptam à matre educationem
 toto impudicitæ vultu gestuque circumfer-
 ret. Nam quid illam denique potuit pudere
 quæ præcium damnatæ saltationis, caput in
 illius gratiam eodem nomento præcisum
 insignis illius Dei serui ipsa met illic ostētat?
 Neque adeo quisquam tam horrendi exē-
 pli sine horrore meminisse possit, qui que
 non & indignissimam illud facinus deteste-
 tur, & in quavis adolescente cōtrarios prot-
 sus mores optet ac requirat. Immo si quis in
 puella gressum paulo adstrictiorem ali-
 quando aduertat, aliquid etiam illic sub-
 esse suspicabitur: extra choream vero saltan-
 tem videre, amentia cuiusdam proditæ ar-
 gumentum esse ducetur. Sensus enim ipse
naturæ

Tit. 2. 4.
 1. Tim. 2
 9.

naturæ hoc dicit, incompositum omnem motum sexum illum atque ætatem prorsus dedecere. Iam verò quid potest afferri ad eleuandam illam indecentiæ & lasciuïæ notam, quum in medio cœtu & chorea saltitās adolescentula introducitur, quando vel extra choreā minimū quēq; istiusmodi motum in ipsa damnari solere ostendimus? Nimirum vel vnus tantum oculi hoc poterūt, vt illis testibus deprehendi sese motitans quæpiam vereatur, illud non obtinebit amplior illa adstārium corona, quæ multo magis & metum augere, & lasciuïam omnem cohibere debuerat? Decorum nempe honestæ adolescētis in eo imprimis notatur, si vultu honestè demisso sit, si supercilio deiecto, si oré occulto. Adolescentem bene moratam tradit Ambrosius, neque spectare ipsam, neque etiam spectari velle. Iam vero quī potest saluum illud decorum in illa extare, quæ in medium cœtum prodiens & frōte & vultu erecto, tibias diducat, corpus vniuersum excutiat, seipsam gyrando mille modis verset, ac tantum non pudorem omnem semel lasciuia indomita prostituat? Quis vero cui saltem mēs constet, non aperte actum esse de illa pronunciet, quæ tam indignè honori suo consuluerit, atque omnino ostenderit nulla se amplius modestiæ,

XXXIIII.

pudicitia, honestatis, pudoris denique vir-
 ginei lege vel conditione teneri? Vere enim
 illud dicitur, sermonem, risum, incessum re
 tegere quid in animo lateat. Incessus enim
 in muliere inconstans & varius pro mode-
 sto & graui, ipsiusmet mulieris inconstan-
 tiam prodit, & de ipsius existimatione de-
 trahit. Sic Isaiaë seculi notantur mulieres
 Ierosolymitanæ incessus immodesti, vultus
 erecti, cervicis intetæ, aspectus lasciuientis,
 cui etiam adiuncta esset perambulario au-
 dax & assurgens, motitatio denique & agi-
 tatio corporis, cum quibusdã a pedibus cre-
 pitaculis; notantur illa inquam, vt argu-
 menta suæ temeritatis, vanitatis, impudici-
 tiæ, superbiæ, vt in quibus pudor extinctus
 esset, atque omnis honestus timor. Quid
 obstat igitur quin quum saltatrices nostræ
 tales sese re ipsa exhibeant, nisi quod mul-
 tis modis sese proiectioris pudicitiaë etiam
 produnt, idem quoque de illis auctore Pro-
 pheta feratur iudicium? Ac proinde quantũ
 sui pudoris rationem habent, quæ melius
 audire volunt, tantum ab ista insania certũ
 est fore alienissimas: quales superesse non
 paucas etiam speramus. Atque hæc quidem
 quod ad sexus vel ætatis discrimen. Iam ve-
 ro si de ipsis conditionibus & qualitatibus
 quas vocant, agendum erit, illud perinde
 com-

comperietur, quo nempe quisque loco & dignitate eminentiore fuerit, eo magis a choris & saltationibus alienum eum esse oportere: neque tamen illud eo sensu, ac si minus hoc ipsum in alijs damnaretur, sed quia quo quisque maior esset & conspectior, eo etiam ab illo moderationis omnis exemplū repeti iure oporteat. Sic olim, Romæ nimirū, in theatro saltare non ita improbatum fuit, atque si hoc idem honestæ alicui aut honoratæ personæ accidisset, consuli nempe vel prouinciæ præsidi, cui ignominia ac probro hoc idē cecidisset: nimirū quod illæ personæ hoc suo nomini deberēt, vt in omnib⁹ certā grauitatē atq; moderatōnē exhiberēt. Vnde etiam apud Cæsarem delatus est Deiotarus ille Asiæ Rex, quod in conuiuio saltasset: quum tamen in illa ipsa Asia apud vulgus hoc omnino esset vsitatissimum. Neq; ab eo alienum est fortasse quod Michol Saulis filia exprobrat Dauidi, ipsum nimirum coram Arca saltasse, quasi videlicet minimè omnium sui illius Regij nominis tum rationem habuisset, quum illud ab eo tū fieret quod in nihili hominem cadere tantum posset. Captauit nimirum illum colorem mulier impotens magis quam imprudens, vt ex sensu communi illam marito notam aspergeret. Importunè quidē, immo & ca-

XXXVI.

lumniosè quum & illam Dauidis saltationem non cū suis circumstantijs expenderet, & ab exulcerato animo ob familiā patris dejectam & Dauidem illius loco a Deo euectum, illa reprehensio proficisceretur: vti satis ex ipsa Dauidis responsione constat. Iā si ad patres melioris in Ecclesia notæ veniendum est, extant canones concilij Laodicensi, quibus nominatim cauetur, ne quis eorum qui aliquam ministerij Ecclesiastici partem sustinet, aut ipse saltet, aut saltationi vlli intersit; eo sensu nimirum, vt illi ipsi primi omniū ab eo abhorrerent, q̄ reliquis perinde in Ecclesia exosum esse debere ipsorum exemplo demonstraretur. Hoc enim viderunt prudentes homines atque illi nominatim qui luce spiritus Dei præditi erāt, dandam illis operam esse qui virtutem & integritatem præ se ferrent, ne vlla istiusmodi leuitatis macula ipsorū nomini aspergeretur. Ergo ex superioribus illis hoc conficitur, nepe quum saltationes & tripudiationes atque luxus nullam ætatem, nullam personam, neminem denique qui probus honestusque censeretur velit non prorsus dedecent, neminem igitur non dedecere, nisi fortasse aut pueros illos circumforaneos a quibus ducitur comparatio per occasionē in notatione ministerij Baptistæ & Christi in

Enangelio, aut denique insanos quoslibet
& proiecti pudoris, & qualem se nemo etiã
qui talis sit, tamen haberi velit.

*Scopum saltationum ferè vnum esse spe-
ctantium oblectationem.*

CAPVT VII.

SAltatur verò, vt nostri volunt, ad oble-
ctationē non ipsorum tantum qui salti-
tant, sed & reliquorum qui solent eiusmodi
rebus delectari. Nempe eò pertinuit exē-
plum impuræ illius Salomes Herodiadis fi-
liæ, quum in medium cœtum saltabunda
prosiliret. Sic etiam nostris moribus, post
mensas & conuiuia nisi fortè comici intro-
ducantur, saltatio quasi secunda quædam
mēsa apponi solet. Atqui frustra inde à quo-
quam delectatio captatur. Quis enim alium
potest ferre ita ad actum illum insanientem
(qualis ex motibus saltantium iam à nobis
notatus est,) qui non eo ipso satis testetur se
verò non minus vanum adeoque merã car-
nemesse, qui nempe rebus ab omni hone-
state alienis & prorsus fœdis adhuc animū
adiiciat? An non vero hoc agere, est mali
potius affinem esse quàm censorē? Et quan-

XXXVIII.

tulum est interuallum in vitiorum delectu
vel disputatione, inter eum vel qui ipse pec
cet, vel qui peccantem ferat, atque tacens
in illius mores consentiat? Vnde etiam a
pud nostros illos maiores & illi cęsoria Ec
clesiæ nota carpebantur, qui vel theatra ipsi
adirent, vel ludicris quæ illic edebantur spe
ctaculis animi causa, delectarentur. Om
nium verò illud est indignissimum iuxta at
que intolerandum, vt quispiam nominis
christiani in mediam aulam ipse prodeat,
illic notantibus omnium oculis studio at
que arte magistra pedes motitet, gyrum in
torqueat, saltum illum quem à capreolis di
dicisse videri volunt, exprimat, reliquam
denique agitatoriam scenam exhibeat, at
que hoc totum ad oblectationem adstantiũ
comparatum esse dicatur. Cedo enim, an
non hominem christianum deceat in cœ
tu maximè tanquam luminare quoddam,
vnde quaque veluti radios quosdam emit
tere, ex quibus fulgor ille vocationis chri
stianæ emicet, qui quidem torus cœlum spi
ret, cui terra cœnum vt sordeant, in cu
ius & gestu & sermone nihil extet non com
positum & ad ædificationem comparatum,
a quo nihil prodeat quod illos oblectet, qui
plus satis sanctissimum illud nomen sua
tam vanitate dedecorant? Cõtra verò ita se
fe

se producere, saltare, tripudiate coram omnibus & quasi theatro se dare, mimorum est vel ludionum: quòd quidem hominum genus in omnibus bene constitutis ciuitatibus semper habitum est infame, atque illi iudicati quasi prostiruti homines pudoris, qui se ipsos ita palàm in publicum ad aliorum oblectationem ipsi nullo delectu vel discrimine exhiberent. Fuit quidem apud Græcos saltationis cuiusdã genus quod *πυρρική* nominarunt, quàm armati saltabant vel ad ostentationem quandam virtutis, vel ad exercenda sub armis corpora: à quo tamen honesti viri in promiscuo cœtu abstinuissent: quum potius educendos curarēt vt plurimū ex ipsis carceribus reos quosdam capitales, quibus pœnæ nomine Pyrrica in theatro saltanda mandaretur. Iidem etiam adolescentes puellæ quæ & psaltriæ & cytharistriæ erant & saltatrices, hoc inquam genus erant ancillæ quæ turpes illas artes addocebantur, vt in licitatione essent vendibiliore apud illos qui ex rebus istiusmodi delectationem captabant. Interea tamen tot illa cytharistarum & saltatricum nomina nunquam non apud honestas & graues personas male audiebant. Proinde omnis ille gestus atque agitatio saltatoria nihil habet honesti, seruilis est & indigna liberali homine

& ingenuo nedum christiano, quod quidem tantum repugnat cuilibet leuitati atq; vanitati; quantum in sese omnem integritatem atque virtutis commendationem complectitur. Neque adeo inter nostras saltatrices & Salomen Herodiadis, si casum Ioh. Baptistæ excipias, multum interesse deprehendes. Et tamen hoc illa ab illa laudatissima matre didicerat, nempe vt oblectandis aliis in medios cœtus saltans insiliret. Atque vt finem faciamus istis, audiamus semel quid Apostolus pronunciet de sermonibus etiam facietis & ad delectationem quandam comparatis. Neque obscœnitas, inquit, neque stultiloquium, neque dicacitas, quæ non conueniunt, inter vos nominantur. quibus verbis omnino perstringit illum quemlibet sermonem qui alioquin salem habet, & acumen quoddam præse fert, & risum excitare solet. Quod si ad verba vsque præcisam esse voluit Dei spiritus nostram licentiam, quid de gestibus insolentibus & impudicis sentiendum est, quibus sese christianus homo in histrionem transformat, scilicet vt miserè circumspectantes delectet? Accedit & illud, quod certatur etiam in illis motibus quasi de re iusti cuiusdam momenti, ecquis nepe agilius, id est indignius sese cōtorserit, vt palmam referat operosioris insanæ

Eph. 5. 4.

faniz. Atque hîc ille est saltationis vsus & præcipua commendatio.

*Soni & numeri à quibus saltationes
quasi motus vitales ducunt.*

CAPVT VIII.

Est vero & illud quasi ex ipsa saltationum natura, nempe quod eduntur illæ ad numeros & cantus & vagos, & lasciuos, & impudicos. Qui enim illis adaptantur numeri eiusmodi ferè sunt, & ex vulgari aliquo sono repetiti. in summa meræ sunt ineptiæ & illecebræ procacitatis: vnde omnino iam ad rem ipsam semel damnandam satis superque argumenti esset. Siquidem totum illud ex diametro repugnat illi verbo Dei, quo nempe sermone etiã quouis otioso nobis interdictum est: cui etiã respondet illud Apostoli, vt & sermo ipse noster ita insti ^{Eph.4.} tuatur, vt ne quid a nobis audiatur quod nõ ^{29.} suo sale conditum sit ad mutuam ædificationem: adeoque quum de honesta animorum imprimis recreatione agetur, ad quam Musice referri solet, adhibeatur tamen & ^{Colofs.3} illic sermo Christi inhabitans in nobis co- ^{16.} piose cum omni sapientia, qui suggerat psal

mos & cantiones spirituales cum laudibus atque gratiarum actionibus. Atqui non in vna tantum vanitate carminū saltatoriorū malum ipsum consistit. Nam præter ipsam illorum in sese vanitatem, audiuntur & illic impudicæ voces & spurcæ omnino, atque adeo lupanar quoddam vocale illic instruitur: sic inquam pleno ore, gestu impudico, strophis & antistrophis istiusmodi cantiones intenduntur, vt quo turpior quælibet allata fuerit, eo maiorem plausum ac strepitum excitare soleat. Atqui tātum abest vt christiano cum eiusmodi sceditatib⁹ debeat esse comune quicquam, vt contra nunquam satis operam dare possit, vt os purum teneat quantum in ipso erit ab omni sermone scedo spurcōue, vt non modo scortationem oderit, sed & impuritatem in genere omnē, adeo vt neque nominetur quidem ab illo, neque apud illum. Etenim cui os eiusmodi vermibus ebulliat, cor ipsius intus illis scaturire primū manifestum est. Atque vno verbo eo res redit, vt tot illi & gestus & motus & voces scedæ atque damnatæ, mera quædam ostentatio atque ebuccinatio fecis intus latentis cēsenda sint, quasi nō secus atque Sodoma & Gomorra scelus suum ipsi met illi traducerēt. Et tamen ista omnia ita saltationem constituunt, vt tanquam partes quæ-

quædã vitales, atque vel ipsum ἔμφυτον θερμὸς corporis ipsius dici possint, ex quo videlicet omnis illarum vis pendeat: vnde aliquando tandem quid de saltatione sentiendum sit, colligi potest. Neque vero illi sunt audiendi, qui pro cantionibus obscœnis sacras & ad Deum laudandum comparatas reponi posse contendunt. Etenim si de Deo laudando eiusque prædicandis beneficiis ea qua par est reuerantia ageretur, faceretur statim gesticulatio omnis, & mimica ars illa tota atque ludicra & lasciuia momento citius cederet. Exularent, inquam, tripudia & choreæ, quandiu rebus seriis & sacris concinendis vacaretur. Quod si contra sacra prophanis & sancta impuris confunderentur, vt, verbi gratia, ad sanctam melodiam turpes & obscœni gestus exprimeretur, hoc verò quid aliud esset, quàm sacrosanctum Dei nomen quasi ludibrio exponere, & laudes ipsius quarum dignitas satis agnoscere nō possit, lasciujs & intolerandæ proteruitæ subiicere? Proinde fieri non potest, vt quæ ad Dei gloriam pertinent, ad choreas & saltationes applicetur, sine ipsius nominis Domini quasi suggillatione & prophanatione. Quod autem affertur à quibusdam, non semper exigi saltationes ad cationes articulatas & vocales, sed ad musicorum instrumento

XLIIII.

sonum, illud ad eleuandum vitiū ipsum nullius est momēti. Siquidē instrumētā illa musica perinde exprimunt auribus illas ipsas cantiones, vt quæ vulgo detritæ sint atque ipso vsu iam sensibus traditæ: imo vero cōcentus ipse instrumentorum venenum illud mellitum tanto perniciosius maiore etiam cum delectatione infundit. Quod si musicum instrumentum nullam certam cantionem editurum est, tamen hoc etiam vitij suberit, quod dū aures nulla delectatione affectæ pullabuntur, mēs ipsa interea nullum inde fructum collectura sit: quum satis absurdum, si christianus homo vlla eiusmodi re delectetur, cuius pars nulla quodam licet, pertineat ad animū. Atque in summa tonus ille musicorum instrumentorum eò tantum spectabit, vt illo impellantur homines ad motus & gesticulationes indecoras ac pudendas: quoquidem nihil possit dici alienius à musices, rei nēpe honestæ atque liberalis vsu legitimo, qui sane Dei gloriam vnice spectare debet, vt pote in eum finē ab ipso hominibus collatus, vtcūq; si ad honestā etiam animorū delectationem referri possit. Quamobrē vera musice Dei vnus prædicandis laudibus consecrata maneat, quemadmodum extant in eam rem Dauidis atque aliorum Prophetarum exempla, quæ
nos

nos etiam ad illud idem præstandum cohortantur. Quod si quis ab illis ipsius ingenuis natalibus ad seruilem & pudendum rerum turpium concentum illa abuti ausit, quo nempe homines ad saltationes & proteruiam omnem incitentur, corrupti pollutique insignis illius Dei doni reatu se teneri agnoscat.

CAPVT. IX.

Quid efficiant saltationes prænotatur.

Porro ad reliqua vitia quæ saltationi adherent, summum quoddam illud censeripotest, quod illic & viri & mulieres commiscetur: atque id tam certo atque infœlici ut plurimum euentu, atque tam apertis obscœnitatis & fœditatis cuiusdam notis, dubitari ut nullo modo possit, quin ipsa Saltatio vel eo vno nomine ad Satanam auctorem referenda sit. Quum enim ille in eo totus sit, ut quacunque occasione nos semper illaqueet (neque vero ad illud obtinendum vnquam illi desint occasiones) tum vero eò primùm omnium vnumquemque impellit, ut ludo sese dedat atque voluptati. Quandiu enim quisque distrahitur iusta aliqua occupatione, continet ipse sese quodammodo. Contra vero vbi vel

XLVI.

tantillum ad ocium sese contulerit vt ludis vacet atq; delectationibus: ecce tibi illū perinde fractum, elumbēq; redditum, ac si quis miles in hostem comparatus, ocio statim ac securitate diffueret. Illud inquam est hostis istius nostri artificium, ex quo semel à labore ad otium ad quod nimis procliuus sumus, nos traduxit, vt illa iam veluti fenestra patefacta sibi, hinc atque illinc insinuet suas pestes & venena quæ ocio atque luxum comitantur: imo vero vltro etiam ingerat omne genus voluptates: sed illas eius modi, vt eò omnino spectent quò ipse miser tandem adducere cogitat. Quum enim non ignoret eam plerisque speciem cuiusdam integritatis inesse, vt non ita temere se à Dei timore abduci sinant, satis etiam nouit non esse illis primo statim obtrudendum peccati quasi vultum, vtpote a quo primo quidem occurso penitus abhorrent, neq; vt est apud Poetam, repente turpissimi eua-derent. Ergo vt eo tandem perueniat, pedentim procedit, atque obiecta primū dolci voluptatum esca, tantundem de Dei timore subducit sensim, ac tandem sine magno conatu miseros implicat atque allicit. Inde est quod apud Apostolum aulicæ illæ Pharaonis deliciæ peccati commoda nuncupantur. Etenim illæ ipsæ omnino sunt quæ peccato ma-

Heb. II.

25.

ma-

materia subministrant, vt ipsis immersus animus metum Dei omnem facile extingui in sese patiat, & contra vitia omne genus illuc velut agmine facto concurrant, retuso iam ab ipsis voluptaribus conscientiae aculeo. Tandem igitur istis accidit quod pressis siti, a quibus quicquid occurrit potandum ita sine delectu hauritur, vt neque vitiosum liquorem, neque adeo venenum si quod admistum sit, aduertant. Sic igitur viam sibi sternit Satan, neque se operam perdidisse sentit, vbi vel primas cupiditatum faces accendit, vel prauos quoslibet motus illecebris ad eam rem comparatis, vtcunque non statim flamma ipsa prodeat. Hoc enim iam habet ex illis infelicibus initijs, vt & cordi letalis arundo infixata sit, & foedata ipsa mens sit coram Deo. En igitur quam res sit plena periculi, vbi quispiam indulget primum sibi, vt tempus in otio & voluptatibus traducat.

Jam vero vbi oblectationis captandae causa viri cum mulieribus conueniunt, tum demum longe certius instat periculum. Quum enim vir & mulier testae cuiusdam instar sint & contractae & quae vix integra haberi tractariue possit, quid fiet si propius committantur, quam vt Satan vno ad alterum conterendum, momento abutatur? Et

XLVIII.

mulieré, & mulier virú mutuú sese contuēdo, flabellum Satanæ suppeditant ad excitādam concupiscentiam: neque faces vtrinq̄ue defunt, neque illi in amore duces oculi, quibus nempe pectora vtrinq̄ue prauis correpta affectibus succēdantur: vt omnino occurfus illi nominatim in saltatione vix aliud quam exertā noxam præse ferāt. Alioquin enim conuenire viros & mulieres multis honestis de causis ius fasque est, dummodo videlicet & occasiones sanctæ sint, & quæcunq̄ue ad decorum Christianú retinendum faciunt ita obseruentur, vt totidem etiam sint aduersus omnes Satanæ insidias appositæ cautiones. Sublatis vero eiusmodi cautionibus, fieri non potest vt tutiùs interse conueniant viri cum mulieribus quod ad affectus animorum, quàm vbi à contagio periculum imminet corporibus, si quidem promiscuè sani affectis vtantur: quum videlicet promptius nihil sit, quam animam momento igniculos affectuum quasi tela excipere, atque ex illis flammā, totalem cōcipere. Omniú vero illud est vt perniciosissimú, ita cauendum omnibus modis, ne videlicet cœtus illi virorum & mulierum ex voluptatis & lasciuix mutua conditione oriantur cum licentiosa quadam familiaritatis captatione, vt plurimum caro illis in-

centiuis

centius gestit, postquam & lauté saginata est, & vna omnium fere mens est post epulas exhibere sese vt moris est, & in iocos atque hilaritatem sese penitus effundere. Tùm videlicet patentissima Satanæ ianua aperitur, tùm illi omnia quasi ad arbitrium cedunt, vt ex oculis in intima vsque pectora flammæ eiaculetur scandalorum, subducto semel omni metu & pudore per illam licentiosam conuentionem, obductis vero laqueis & pedicis voluptuosis, in quas sese veluti contento gressu immittant, quacûque infelices animas impetus cupiditatum trãuersum rapuerit. Ne accumbas, inquit ille, Eccl. 9. mulieri maritatæ, neque cum ea conuiuij occasione symbolum committas: ne forte ad eam ânimus inclinatus, & affectu tuo in perniciem prolabare. Quod si ne illic ad sidere quidem caret periculo, quid & miscere iocos, & lautius epulari? Atque ea fuisse videtur causa quæ Dinæ sancti patriarchæ filiæ tantum attulit incommodum. Male scilicet curiosa bene alioquin educata virgo sibi satis non cauit per occasionem inuisendorum vicinorum, quin in medios ac promiscuos virorum ac mulierû cœtus vsque profiliret: illic vbi oculis hominû videndâ se præbuit, illic adiit iacturam pudoris. Hoc nêpe operæpecium est eiusmodi cœtuû, qui

quidem vnus voluptatis gratia institui solent. Iam vero vbi in illis non oculorū tantum sed & sermonum cōgressus habentur, atque illi ininus & puri & casti, imò vbi etiam rebus fœdis & lasciuis omnia perstre-punt, quid hoc aliud est quam quod dici solet. oleum addere camino? Nemini iam non satis constat quàm facile corrumpant mores praua colloquia. Ex illis enim vel momento prorepat virus. Atqui si etiam excipiuntur imo & captantur cùm certa quadam delectatione, fieri aliter non potest, quin in intimum vsque pectus peruadât atque illud ad prauos appetitus impellant. Inde est quod Apostolus ita præcisè admonet, vt ne nomina quidem ipsa rerum turpium inter nos audiantur, ne quâ videlicet ex nominis occasione vel scintilla excitetur quæ ad affectus vsq; sensim erepat, quibus ab eius modi igniculis nihil vnquam tutum satis esse possit.

Quod si in istis etiam congressibus vbi omnia ad voluptatem comparantur, iam etiam inter se familiarius agant viri & mulieres, ac mutuis iam contactibus, osculis, amplexibus, & reliquis illis veneris artibus vtantur, tum demum iacta est alea. Tum proiectus est pudor, singulare illud mulieris præcipuè sexus ornamentum. Tum ma-
lum

lum ipsum apertè grassatur, deiectis videlicet castitatis propugnaculis, prauis nimirù affectibus ita licentiosè vagantibus. Quem admodum enim momento citius sulphur igni admotù succenditur, sic illæ etiam corporum ita male affectorum commissiones quamuis eminus primum fiant, mutuas faces conferunt, quæ sensus omnes vt occupât ita etiam inuertunt: neque non sinistro & pernicioso euéntu ista vt plurimum admittuntur. Tum inquam affectus illi libidinum intenduntur, vbi iam veluti conscijs manibus conuentum creditur, vbi oscula & quæcum illis hærent internuntia blanditiæ veluti sponsiones mutæ propiorum etiamnum complexuum decerpuntur, adeo vt leuiora illa cogitationum initia ac veluti semina in speciem tenuiora, mutæ illius præfationis occasione admotis iam vltro citroque flâmulis in turpes & obscænas libidines eruptura sint tandem ac tantum non perruptura, nisi Dominus ipse singulari sua prouidètia nascens incendiù anteuertat. Sic nempe gliscere peccatum solet, Sic astus suos intendit Satan, vt prauas illas cupiditates exfatiet. Ac proinde non possumus ipsi satis vndiquaque circumspicere, ne quâ videlicet cessando intercipiamur. Nullum inquam periculum contemnendum est vnde-

cunque appareat. Neque etiam aut illud le-
 uius habendum est, aut nostris viribus
 confidendum, aut modo ad actum vsque
 non progrediamur, malum ipsum eleuari
 posse existimandum est. Siquidem eiusmodi
 cogitationibus lactare nos solet atque adeo
 fascino impostor ille Satan, vt omnem ma-
 li sensum ac delectum sensum subducat: ne-
 pe vt nihil minus quam quod res est perui-
 dentes, nos eamus perditum. Etenim nul-
 libi non pertimescendum est periculum, vbi
 vel tantillum sentimus nos allici ad malum,
 ad quod plusquam procliuēs natura sumus.
 Tenendum potius illud dictum apposite,
 ex minima quauis scintilla magnum e-
 riam incendium enasci solere: at proinde
 nos tam facile oblatā quacunque occasione
 posse corripī, vt vel oculis temerē coniectis
 ingens aliquod damnum accipere possimus.
 Vires autem nostræ ex sunt scilicet, vt dum
 nos satis aduersus instans periculum fortes
 & confirmatos seminiamus, nobis ipsis im-
 ponamus plurimum. Etenim si propius ali-
 quādo cōgrediatur affectus ille innatus qui
 se non ita facile cessurum simulat, nihil hoc
 aliud erit quam proditioni aurē accommo-
 dare: te enim plusquam sponte ad malum
 rapi, at nunquam sponte ab eo auelli senties.
 Caue igitur existimes te tam facilē illud ex-
 cussurum

cuffurum, quod semel volens iugum subie-
ris, quin potius nouis subinde laqueis
te ipsum artifex Satã induet vt tũm omnino
illud Poëtã tibi cõuenire sentias, liber sem,
dic age, non quis, vrget enim dominus mē-
tem non lenis, & acres subiectat lasso stimu-
los versatque negantem. Quod autem ad-
futurum Deum tibi in eiusmodi casibus pol-
liceris, dum videlicet præscriptam ab ipso
non insistis viam, frustra fit. Qui enim amat
periculum inquit ille, in illo peribit: alius do-
cumento futurus quã in iusta sit illa cõfiden-
tiã pœna. Nunquid accipiet vir ignē in sinũ
suum inquit Solomo, & non comburen-
tur ipsius vestimenta? An ambulabit vir su-
per prunas, & pedes eius non comburen-
tur? Prudentes nimirum sibi plurimũ diffi-
dunt, & quod in causa contagij propter mor-
bum corporis fieri solet, quantumcunque
possunt procul abscedunt ab omni pericu-
li specie, ne longe certiore contagio ap-
petantur. Porro maximè omnium fallimur,
si actus tantum prauos cauendos esse indi-
camus. Vt enim actus aliquis impudicus
re ipsa non subsequatur, immunis tamen à
peccato non est qui in sese circumfert ap-
petitus adeoque motus prauos, & qui non
respondent illi puritati quã vt Deus le-
ge sua præscribit, sic & illius vnus idoneus

Prou. 6.
27.

LIIII.

cognitor ipse est. Quod si præter affectus iam minimè integros, cupiditates etiam ipsæ præcipites ferantur, & voluntatē & desideria carnis secum abripiant, omnino corā Deo totum illud mera scortatio censebitur. Qui intuitus fuerit mulierem vt eam concupiscat, iam adulterat eam in corde suo, ait ipse Dominus. Proinde vbi de fugiendo periculo agitur, non satis est si quæ malum ipsum propius contingūt, caueantur, vtq; peccatum actuale quod vocant, euitetur, verum etiam vitandum est quicquid omnino spectat ad fodiendum fouēdumque ignem illum cupiditatum qui nobis semper insidiat & inhæret. Imo non erimus etiam ipsi à culpa immunes, vbi nos quidem illum ipsum ignem cupiditatum in nobis non per senserimus, si tamen occasionem alteri dederimus qualiscunque vstionis. Videndum enim erat ne & alter factō nostro incidere in periculum: adeoque Domino ipso auctore melius ageretur nobiscum, si mola asinaria ad collum appensa in profundissimū mare submergeremur, quā si illud admitteremus vnde occasionem peccandi alteri cuiquam obtulisse dicamur. Quæ quidem si factis ex merito expenderentur, reuocarēt nos ad cortandem aliquando, & inter tot periculorum fluctus & procellas cautos & atten-

Math. 5.

tos redderent. Quoties enim fieri potuisse existimamus, ut virgo etiam honesta & bene morata, & quæ vel ad Iupanaris nomen primò cohorruiſſet, ex occasione in quosdã deinde cœtus vel sermones impudicos iua quadam temeritate incidens, irretita fuerit imprudens Satanae laqueis, atque inde pudoris naufragium adierit?

Effecta, incommoda, damna saltationum.

CAPVT. X.

IAm vero ad ipsas saltationes de quib⁹ instituta erat, reuertatur oratio. Illud ergo posuimus, saltationes a Satana nominatim inuectas esse ut incendiarium instrumentum, quo nempe cœtus hominum inter se tum pudendis cupiditatibus, tum etiam scortationibus probrosis penitus conflagrarent. Quæ enim singula tantùm damni possunt solentque afferre, uti nimis ordinaria sunt earum rerum exempla, quum simul omnia in saltatione ita concurrunt, ut tum etiam captentur occasiones voluptatum atque totis medullis excipiantur, quid possit inde mali consequi, res ipsa nobis tacentibus per se testatur. Quamobrem saltatio e-

d iij

LVI.

tiam vtcunque definiri potest, phar್ಮacon quoddam ex omnibus venenorum speciebus auctore Satana cōfectū, quod semel exhaustum intima vsque tētat p̄cordia, Dei metum extinguit, turpibus animum affectibus succēdit, aures, oculos, sensus denique singulos fascinat atque eousque interuertit, vt quasi omnes simul ad inuehendum importandumque in animam peccatum conspirent. Saltatio mare quoddam est in quo anima plenis libicinum velis, liberrimo cursu raptata circumfertur. Illic commercia virorum cum mulieribus ita vigent, nuspiam vt ad sese mutuo illectandum plus artis operæque collocetur. Illic c̄mnia circumsonāt hilaritate licentiosa, quæ & auribus captatur & oculis, & remoto omni pudore, per mediōs ingerit sese, plerisque fortasse aliàs tum viris tum mulieribus vix ausuris quicquam quod amatoriū aliquid resiperet vel summis labris mutire. Contactus item indecori qui aliis in congressibus locum inuenirent nullum, in quibus æditui pudor castitasque starent, hīc contra ædituis istis extra limē ipsum iacentibus prorumpūt, & in ipso procacitatis & lasciuix regno, obscœnitas atque proteruia suam licentiosissimè tyrannidem exercent. Oculi porro ibidem liberè vagi in quascunque libuerit insiliunt,

filium, conjugem è manu mariti, virginem
 è matris gremio ex arbitrio libidinis licitan-
 tur: accedunt deinde manuum connexio-
 nes, oscula in propatulo, tanquam mutua
 quaedam subsequendum libidinù sponsio-
 nes. Utque adolentes illic nominatim
 nihil reliqui faciunt suis rûstrophis & gyris
 ad summam quandam propensioné erga il-
 las exhibendam quas in eunã finem in salta-
 toria scæna decerperunt, sic neque illæ
 quòq; suo modo sibi deesse solent, quin &
 suas strenue partes expleant. Ac ne in ipsis
 diuersis saltationum speciebus hæreamus,
 quæ hodie *volta* (ex Italico fortasse vel
 barbaro *vertendi* vocabulo) nuncupatur, ita
 saltatur, ut quæ ad illam adhibentur, attol-
 lantur eo vsque, ut oculis adstantiũ post posi-
 to omni pudore ad tibiæ & crura vsq; fere ip-
 sæ rétegantur. Singularis autem illa quæ &
Balli nomine à græco *Bamizuy* designatur,
 tot habet sua periodia, accessus, contractio-
 nes, saltitationes, duplicatas tripudiationes,
 totidem vt illic extét internuntij affectuum
 veluti ab reptitorum & moram vix ferent-
 tium. Afferunt denique singulæ species sal-
 tationis quoddã peculiare suũ lænocinium.
 Neque interea tot insolentes gestus sine cla-
 moribus & quibusdam euantium vocibus
 transmittuntur, vt schola quaedam totius in

LVIII.

sanæ upluptatis illic aperiatur. Imo vero ad
 sonos vocales accedēt & modi & strepitus in
 strumentorum musicorum, quorum quum
 nonnuquam vsus in bellis esset Aere ciere
 viros Martemque accendere cantu, nunc
 contra prorsus adhibentur ad excitandam
 lasciuiam, accendendas cupiditates, obstru-
 endos sensus, dementandas mentes, metum
 omnem cogitationemque numinis tollen-
 dum, atque vno verbo, iucundo quodam
 melle soporatum venenum propinandum.
 Tandem vero vbi plus satis saltatum erit,
 tantùm best vt postremus illius insanæ co-
 mediæ actus exactus sit, vt contra saltatio
 partes ipsas quas primum commisit, tum tã
 dem veluti noua gratia inter se conciliatas
 admoueat propius atque aperte tamen, &
 mutuis alloquijs deuinctas retineat. Et ad-
 huc quæritur aliquis color tot damnatis ge-
 stibus motibusque excusandis, quum ipsum
 adeo Satanam artificem totius impuritatis
 cum sua Italia (miserrima isto seculo harum
 fœditatum obstetrice) ipsum illum inquam
 Satanam omnes hîc suas artes, seseque adeo
 totum expressisse negari non possit? Atque
 hoc viderat mens illa Chrysostromi longe
 prouidentissima, quum saltationes & cho-
 reas vera Satanæ illectamēta, lenocinia, & ve-
 neficia iampridē in media ecclesia detestare
tur.

tur. Durè in speciem à tanto viro ista dice-
bantur: sed ita tamen se rem habere agnos-
cet, quisquis ipsam rei veritatem expendet,
vt ad vnum illum verum ac præcipuum om-
nis luxus & fœditatis auctorem saltationes
referârur. Etenim pro illa nescio qua oble-
ctatione quam illic carpere se somniant ma-
lesani plerique, totus ipse Satan gestit præ-
gaudio dum ita faciles omnium animos ad
induendos sibi libidinum laqueos, non se-
cus atque hinnuleos in retia ruentes experi-
tur: immo ille ipse vt auceps dolosus inflat
ipsemet tû tibias idêque omnia illa musica
tympana pulsat, vt illo suo strepitu male fe-
riatas animas & vagas stupefaciat, suisque
illecebris irretitas peruertat. Proinde to-
tus ille saltantium & circumcrepantium
strepitus nihil aliud est re ipsa quã ostêtatio
quædam triumphantis Satanæ de totidê a-
nimabus euictis atque sub iugum cupidi-
tatum missis: non secus atque Lyfandrum
lacedæmonium muros Atheniensium su-
bruentem tibias quoque & cantû & ad-
iunxisse simul legimus, vt victoriam super-
buis ostentaret. Quod si quis obiiciat fieri
vix posse, vt idem sit tamen omnium ita in
speciem insanientium animus, neque adeo
singulos perinde Satanæ artibus obnoxios
reddi: equidem siquid illic est minus mali,

ad ipsam mali naturā non est referenda est. Perinde enim aperta est noxa, neque vni aliis fortiores per se censendi sunt, vt ab eiusmodi lænociniis non superentur. Adscribendum verò potius illud est tum vni Dei miserationi, quæ nonnullos subducit etiam ab incendio communi, & quæ in electorum suorum salutem nullibi non excubat, tum etiam perpetuo illius prouidentia nutui, quo vno fit vt ne quiduis etiam liceat impurissimis quibusque, ne videlicet momento fusque deque in ipsa societate humana omnia plusquam ferinum in morem permisceantur.

Quaquam si vbi a saltatione reditur, explorari tū posset quomodo integerrimus quisque inde pedem referat, vix vnus vel alter reperiretur, cuius non cogitatio saltē aliquā etiam libidinis punitionem senserit: non secus atque ijs fit, qui quum per medias flammās peruaserint vel profundiore cæno demersi fuerint, vix ac ne vix quidem non ustulati aliquantum aut cænosi inde resiliunt. Atqui vel minima affectus impuri labes tantundem de vera puritate detrahit coram Deo. Verum enimvero vt pauculis quibusdam res nō pessime prorsus cesserit, quotusquisque tamen ex maiore saltantium turba non igne illic accenso plus satis incallescit?

lescit? Ex quo sane quid de ipsa rei natura sentiendum sit non minus certo colligitur, quam de morbo contagioso iudicari ex eo solet, quod plures illo infecti per cōtactum etli non omnes ad vnum, dicantur. Et vbi de periculo quæri solet, illud quod vt plurimum accidere solet, etli non omnino perinde semper, imputatur. Neque adeo perito naturæ vt nauim ad Syrtes appellat persuaseris, etiam si quendam illinc saluum euasisse constiterit. Atqui plus satis iam est demonstratum quæ nostra sit ad malum procliuitas, cui coercendæ nūquam esse pares possumus. statuamus igitur quod res est, omnes omnino saltationum istarum species totidem esse malorum irritamenta, ac proinde omnibus modis esse nobis fugienda.

Atque illud non ad eos tantum spectat qui ipsimet illic in scœnam prodeunt: nam & eos qui illic adsunt, certum omnino damnū etiam referre compertū est. Siquidem vt mulieres illic obiectos habent virorum ita ineptientium motus & tripudia, sic vicissim & viri muliercularū & puellarum impudentiam lasciuix & insolentiæ plenam illic contuentur. Et quis illic est aurium quis oculorum vsus, quibus nempe organis Satan omnū maxime tūc abutitur inter miseros illos otio exultātes, & cerere & Baccho distētos,

tas, atque immodico luxu gestientes. Equidem intercidet nunquam memoria feralis illius Herodis conuiuij, in quo tamen ipsum saltasse non legitur. Sed heu plus fati fuit quod miser ille ita nescio quomodo in saltatriculam comptulamque Herodiadis filiam intendit animum, ut ex illò iam præcipiti se ruina traxerit ipsius mens, quæ utcumque ad illud vsque tempus ipsi constisse videri poterat.

Erat nempe scortillam illud Herodis ipsius ex fratre neptis, atque illius Herodiadis filia, quam à Philippo fratre abductam incestus Rex ipse pellexerat: ut vel illud spectaculum cuius barbaro horrorem potuerit incutere. Et tamè Herodes vnum illud expetit miris modis, ex quo ipse temulentiam illam animi sibi comparat, qua factum est momento, ut & neque rationis compos fuerit amplius, neque quis ipse sit, & coram quibus agat meminerit, adeoque detestabilem illam gesticulationem tanti fecerit, ut illius mercedem addiderit vel dimidiam vsque partem regni, & tandem longè pretiosius aliquid, caput videlicet insignis Dei serui, Iohannis illius Baptistæ. Equidem vel vna historię illius recitatione percelli vnum quemque oportet, nemo ut satis mirari possit saltatiunculæ vnus tam fuisse tragicum
deinde

deinde exitum. Fecit hoc tamen saltatio, & quidem semel oculis ita admissa, vt toto animo imbibita regem ipsum momento de sede rationis, honestatis, humanitatis denique deiecerit. Neque etiam dubitandum est consciam Herodiadem impuram, & satis doctam quid efficeret apud hominē vanum saltatio, suam illam saltatriculam adornasse, vt non secus atque vel Basiliscus, vel lamia quæpiam, & animos caperet & oculos: atque adeo nullum certius pharmacō illi propinari posse infami illo spectaculo, quo nempe inebriatus & extra se abreptus, totus cupiditatibus fœdis atque incestis amplexibus conflagraret, quantumcunque ipsi Ioannes constanter intonaret Dei iudicium. Perdita siquidem illa aditus omnes in Herodis animo obstruxerat, ne qua videlicet rimula sanctis Baptistæ vocibus admittēdis superesset. Quod si tanti semel cōstitit vna illa saltatio obiecta oculis plusquā miseri illius regis, quis iam ita se obfirmatū aduersus eiusmodi illecebram statuet, vt numerosam etiā saltantium tū virorū tū muliercularum choream & oculo irretorto & integra mente contueri possit? Imo verò, **Eccl. 9.4** ait ille, mulierē cantatricem ne frequentes, ne forte artibus eius capiaris. Vel vna enim illi⁹ vocula eiusmodi insinuat se in aures, &

LXIII.

animos malè cantorū, simulatq; cū delectatione aliqua admitti fuerit. Quo etiā pertinet illud q̄ de *Vivisse* narratur, qui nisi a *Circe* illa satis sibi cauisset, vixisset & ipse cum sociis canis immundus, & amica luto sus. Iā verovbi ad vocem mulieris modulatam adiuncti sunt & proterui motus, atque inde & aures inescantur & irretiuntur oculi, & sensus reliqui semel illectantur, quis iam illā potest impenetrabili pudore pertransire? Proinde consultissimum illis est qui sibi & a periculo cauendum statuunt, & ab omni mali occasione, vt ab istiusmodis spectaculis omnem in modum abstineant: quod si fortè per incogitantiam in illa inciderint, vt & quā primū, & quam procul fieri potest, vt in causa contagij fieri solet, sese suasque inde subducant.

Hic vero compellendi sunt ipsimet illi, qui saltando alijs oblectationem afferre se sibi persuadent. Neque enim ignoramus quale sit hīc etiam humanum ingenium, & vt ad eleuandum malum male se ingeniosum ostendat. Ego vero, inquiet saltator, dum hoc facio, possum testari me affectu prauo non titillari. Detur sanè te non profus mentiri: atqui de eo non ita affirmare possis, nempe nullam à te saltate obiectā cuiquam mali occasionem. Quod enim
fa-

ille te videt facientem, non minus illi nocere potest, atque si venenum, quo ipse nolles uti, ipsi tamen incauto propiress. Porro quã male sibi consulunt pleriquẽ omnes in illis occasionibus, maximẽ vbi hinc & illinc quasi compelli se sentiunt, epulis onusti, auribus illecti, tota denique carnis mente involuptatem intenta? Cedo enim quis possit esse virginis etiam honestæ sensus, vbi sese præ cæteris ad saltationem delectam à iuvene nouerit: an non videlicet conscia iam sibi futura sit, nõ temere se ab illo tũ ita notatam ac veluti decerpam videri? Quid, dum osculo primum tenello, dũ prehensione molliuscula se exceptã, produci deinde, & perpetuis oculis gestibus que saltitantis obseruari atque illectari videt: dum, inquam, vicissim & ipsa quantum in se est, ad numerũ saltationis sese exercens augeri vicissim vel æcendi potius saltatoris illius sibi commissi ardorem notat, ecquid illius tũ puellæ menti obuersari potest, quàm quod res ipsa loquitur, ipsius nimirum ergo iuuenem ipsũ in tot se vertere formas, ac proinde concepta intus amoris infœlicis flamma quàm satis dissimulare non possit illa iam tum occasione, exæstuarẽ? Quis præterea non vnum aliquem, sed nullum non potius qui & ad ista spectanda interfuerit, eodem

LXVI.

etiam igne illo correptum iri non existima-
uerit, qui semel oculos defixerit in ipsam il-
lam virginem resecta facie, nullo pudoris
velo sese operosa etiam saltatione toti co-
ronæ venditantem? Nemo tùm, scilicet, nõ
cauebit sibi, & tot illas venetas artes secu-
rus atque integer euitabit? Atqui si apud te
ipsum sentis posse à te offerri alteri vel occa-
sionē malæ etiam cogitationis, qua con scien-
tia illud admittis, quod potius neque satis
detestari ipse possis, neque illius occa-
sionē qualemcunque à te ipso primùm om-
nium auertere?

Et quod in virgine illa saltatrice nota-
uimus, non minus etiam ad adolescentes
ipsum transferri potest. Vtrinque enim idem
omnino exemplum, idem etiam malum so-
let inferre. Dum enim saltandum illud
quæsieris, nempe vt quibusuis gestibus ad
amentiam vsque expressis risum alijs com-
moueas, vide sis interim ne scintillæ quædã
perniciosè irritatrices exierint vnde quæque
quæ nec magis tibi ipsi quam alijs peperce-
rint. Atqui longè aliter nomine christiano
cêsemur. Ne regnet peccatû, inquit Apusto
lus, in mortali vestro corpore, ne cuiquam
occasionem offensionis vllam præbetote.
Mortificate vestra illa terrestria membra:
obstruite vndique omnes aditus aduersario

Rom. 6.
12.

Coloss. 3.
5.

& artibus ipsius : Incedite circumspèctè per dies malos : Estote reliquis exemplo ad bonum capeffendum . Quantum porro illud tibi videtur esse, si tua occasione ille pereat, propter quem Christus mortuus est ?

Sed demus etiam fieri posse vt illi inter sint saltationi ad quos nulla inde scandali occasio pertinere possit . Atqui ex eo consequetur tanto magis insanire illos qui apud honestos & sapientes saltare audeant . Què admodum enim saltationis spectaculú stultos periculo adinouebit, dum eiusmodi lasciuiss et illectamentis capientur : contra etiam fiet, vt qui sapient, quo magis aduersus eiusmodi corruptelas obfirmati erunt, eo magis & illas detestentur, & earum occasiones cum ipsis auctoribus damnent . Quocunque igitur te conuertas, imminet semper periculum . Si coram illis saltas, qui inde facile accenduntur ad malum, proximo (quantum in te est) causam exitus affers . Sin verò coram illis quibus mens melius constet, pessimè honori tuo consulis . Neque enim isti eo spectaculo offensi de externa insolentia tantum iudicium ferèt, sed & affectus & cogitationes tuas vt parum honestas pudicasque dispungent . Decorum porro bene morati adolescentis illud imprimis est, vt in actionibus suis

LXVIII.

moderatum se & compositum præstosafoto
 rum cœtus fugiat atque omnes lasciuiendi
 occasiones, adsideat prudentum & ætate
 prouectorum lateri, otium vitet, vanus ne
 sit, sed potius honestis rebus & quæ ad vir-
 tutem ducunt sese addicat, nihil quod turpe
 sit & honestati repugnet lubenter auribus
 etiam admittat. His nempe moribus honor
 & commendatio parantur. Virgo item quæ
 domum seruabit, curabit quæ se decent, se-
 ipsam ostentare medijs cœtibus nõ gestiet,
 submissa & moderata erit vt placere non
 quærat, & sermonem, & manus, & oculos
 componet, alloquia iuuenum ad fallendum
 tempus non captabit, vanis fabellis & pecca-
 re docentibus narra iunculus abstinebit, ne
 minimam quidẽ impudicitiaẽ vocẽ nõ etiã
 susurrum feret, quin potius conscio rubore
 suffusa dicto citius inde sese subducet, illa
 perinde etiam prudens & honesta feretur.

Porro nihil istorum in saltatione quæ-
 rendum est. Quæ enim illic inter adolescen-
 tes & virgines transiguntur, vti non semel
 à nobis iam ante sunt dispuncta, uon modò
 aliquam sinistrae notæ aspersiõnem relin-
 quunt, sed & punctiõnes & praua desideria
 vt plurimum infigunt, Eo etiam pertinent
 ætatis, loci, temporis circumstantiæ quæ vi-
 delicet singula totidem sunt faces accersitæ
 ad

ad illos mores excitandos, qui iam ferè per se æstum suum circumferunt. Virginè verò cursitatio & cætuum frequentatio minime omnium commendare solent, quum nominatim & verbo Dei *εἰς πόρ* esse præcipiatur, Tit. 2. 5. & sexus ipse pudorem ac verecündiam quasi comites perpetuas adsignet. Saltatio igitur & tripudiatio cum vultu elato coniuncta in publico ad præbendum alijs oblectationem, vanam, amentem, projecti pudoris, mimã denique coarguet. Omnino enim adit illa certum pudoris periculum, tum etiam alijs matuas ei aculatur faces libidinum, tum mutuis illis blanditijs inter iuvenes vltro citroque transmissis tota veluti in lasciviam diffunditur. Quod si honoris studiũ & pretium tanti esset quanti vulgo iactatur, non ita temere ad saltandum quisquam profiliret. Christianorum verò peculiaris est ratio illa atque adeo strictior, quod iniunctum sibi audiunt, vt honesta procurerent apud omnes, bonum item ab omnibus referant testimonium: & quod ad ea quæ mala sunt spectat, etiam ab omni specie mali abstinendum sibi intelligant. Quod autè ad coniugatos attinet, vix aliud quicquam ipsorum conditioni atque officio magis repugnat quam saltatio. Etenim illa manuum mutua liberiórque connexio con-

iugalem societatem vna imprimis decet &
 quodammodo exhibet, vtpote qua testetur
 ius illud q̄ vir habet in vxorē quo sese ipsi
 eo nomine adixerit, ac proinde illa in ma-
 num viri transitio, illo velut sigillo confir-
 metur. Idem verò esse debet iudicium, tum
 de osculis mutuis, tum de amplexibus illis
 simplicioribus, quantum quidem illi tolerari
 possunt. Aut enim coniugalem illam be-
 neuolentiam ista spirent oportet, aut hone-
 ste admitti non possunt. Quod quidem ex
 illo historiæ Isaaci & Rebeccæ loco constat,
 Gen. 26. vbi ex peculiari quadam familiaritate qua
 inter se vterentur, a rege ipso deprehensi
 sunt esse quod erant, vir & vxor nempe, non
 autē ne frater quidem & soror, quod ipsi suo
 eam in regionem aduentu obtenderant.
 Quamobrem si in eius fidei coniugalis sym-
 boli consortium vir vel mulier extraneum
 quempiam admittant, tantumdem de fœ-
 deris illius arcani vi & iure decisum esse illa
 occasione dici potest. Neque verò ignotæ
 sunt zelotypiæ, morbi inquam animorum
 qui vt plurimum inde procreantur, &
 coniugia mirum in modum perturbant,
 maximè apud teneriora ingenia, neque
 cessante ex sua parte tum ipso Satana, ne-
 que etiam flabellis occasionum etiam le-
 uiorum, quæ ad illas ægritudines acce-
 dant.

dant. Vt igitur alia illa tot pericula quæ
 saltatio circumfert inter personas quas so-
 lutas vocant, non veniant in rationem, non
 potest tamen satis istud pro merito expendi,
 quod inter conjugatos, si quid illis cerebri
 est, vitari nullo pacto possit. Quibus nepe
 oculis vel uxorem vir, vel vxor virum
 per occasionem saltationis ita cum mutui
 sexus persona animaduertet, vt omnibus
 modis illi saltare, illi ridere, blandiri deni-
 que & plusquam simplici delectationi esse
 gestiat, quin statim zelotypia corripiatur, qua
 fortasse expedire se nunquam possit? Ac si
 ad illud malum virilis sexus est procliuis,
 quid de muliebri statuendum, qui etiam
 nulla plerunque ex causa non commouetur
 modo, sed etiam extra metas ac fines ratio-
 nis vel momento abripitur? Atque vt il-
 lud non ita contingat omnibus, (vt certe
 dominus multa eiusmodi pericula in con-
 iugij gratiam auertit plurimum) manet
 illud tamen rem ipsam per se in pessimam
 partem accipi & posse & non raro solere, vt
 vel magistra experientia illam fugere dis-
 ceant qui sapere volent. Perstrinximus
 supra historiam impotentis illius Mi-
 cholis quæ ita aduersus Sanctissimum Da-
 uidem inuecta est ex occasione saltatio-

LXXII.

nis præposterè omnino ab ipsa obseruatæ, inter quam tamen & Dauidem bene sarciri vix vnquã potuit gratia & affectus cõiugalis. Quid si verò aliud quiddam accidisset Dauidi quod indomito illi animali vel minimã de ipso exostulandi ansam præbuisset, vt si (verbi gratia) singularem Dauidis cum alia quapiam muliercula ad cytharæ strepitum saltationem, insolenti nostrorum gestu, ipsi imputare potuisset?

In summa igitur, quocunque te vertas, saltationem rem esse & periculi plenam, & cum tristi euentu plerunque coniunctam cõstabit. Quod si quibus videtur ista à nobis scrupulosius dispungi, quæ quidem ita se habere sibi in animum inducere non possint, illi verò sic habeant, quod idem quod nos non sentiant, in causa esse tum peccati delicias quæ ipsos excæcatos tenent, tum etiam vsum ipsum rei malæ quo sensus eorum iam pridem hebetantur. Neque enim omnia pericula, neque adeo illa quæ grauiora etiam merito censeri debent, recensuimus. Quam enim non nemo est, qui amoris artem exercet, id est, libidinẽ cum quadam explere cogitat, qui tamen non ita facile eo peruenire potest vt suis ad plenum amoribus perfruat, siue quod obseruari aditus à puellæ matre me-

LXXIII.

tre metuat, siue quod vereatur ne detectus traducatur aliorum sermonibus, siue quod uxorem alterius captans, mariti sollicitudinem & suspiciones sibi obstare sentiat? Atqui vna saltationis ineundæ occasio omnes istas difficultates expediet, non secus atque velamen obiectum vel fascinum oblatum illi à quo sibi timuit, vti iam quod illic faciat, nulla cuiusquam offensione facere posse existimetur. Si quidem mater quæ producit ad saltationem filiam, elocat illam quodammodo atque permitit illi qui cunque sit, qui eam sibi adscriuerit saltationis consortem: exponit illam publico omnium conspectui haud paulò indignius, quàm si pudorem & integritatem ipsius licitationi committeret. Quod enim illic videt adolescentem tam familiariter præsentem filiam, quod omnes amatorias artes illic explicantem, quod præludia quædam impudicorum amplexuum illic instituentem, illud nullo modo annotat, neque scrutatur: saltatio enim ista omnia & cõplectitur & diluit simul. Sic etiam res vt plurimum cedit marito, qui ad saltationem quæque suam ipse sciens volensque uxorem blande perducit. Quod si quis reliquus pudor, si quis honesti sensus vsquam superesset, si quæ peccati seria detestatio, quis non vel ad minimum istus lasciuix au-

LXXIII.

ditum percellatur atque adeo cohorrescat? quis, inquam, tam turpes & pudendos motus non improbaret? quis tam aperta scortationis illectamenta non abhorreret? quis infames illos totius pudoris scopulos non omnibus remis & veli cauendos effugiendoque vociferaretur?

Opponitur saltatio exemplis & actionibus ad virtutem pertinentibus.

CAPVT XI.

ATque quum ista quæ habuimus hætenus cui malo saltationes exerceantur ostenderint, nunc illud etiam exequamur, annon etiam aliquid omnino commodi ex saltationibus elici possit, vt vel quadamtenus bono malum compensetur, aut de mali ipsius pondere non nihil detrahatur. Quum enim res ista ex earum genere sit quæ serua ducunt in mala, absit à nobis vt aliam quam quæ nos decet, bonam fidem præstemus, dum quæcunque ad illam, vti par est, discutiendam faciunt, consecretamur. Omnino igitur tria quædam ista sunt ex quibus de rebus omnibus iudicare sincere possimus: vocatio nempe nostra, proximi ædificatio,

ædificatio, ac tandem (quod summum est
 omnium) Dei ipsius honor & gloria in ra-
 tionem hîc venire debent, vt quantum illud
 de quo iudicium faciendum est, istis vel res-
 pondet vel repugnat, de eo etiam in hanc
 vel in illam partem pronuncietur. Vocatio-
 nis porro nostræ fines certi sunt, imprimis vt
 peccatum, a quo exempti liberati que sumus
 incomparabili Dei miseratione, eo vsque ex
 osum habeamus, vt vel à minima illius spe-
 cie penitus abstinemus, quo videlicet quã-
 ta maxima cum cautione poterimus sancti-
 ficationi nostræ & animo & corpore vace-
 mus: ne configuremur isti sæculo, sed potius
 vnã Dei voluntatem pro lege præfixam
 habeamus, vt rectè componantur singulæ
 vitæ nostræ partes: atque insuper vt toti cœ-
 lestiũ rerũ desiderio & affectu quasi à mûdo
 reuocati, nulla tenus affixi hæreamus am-
 plius vanis istius seculi oblectamētis. Iam si
 ad illos Christianæ vocationis fines exigatur
 quæ de saltatione connotata sunt, nihil ex
 diametro repugnantius dari posse deprehē-
 demus. Quid enim habet simile sanctimo-
 nia cum tot flagitiorum speciebus & malo-
 rum irritamentis? Quid Dei voluntas cum
 gestibus illis & motibus prophanis? Quom-
 odo que hoc præse ferat saltatio vt omnino te-
 stetur intimos vsque affectus humi defixos

ac tantum non immerfos hære, nihil illic superesse constat quod cœlestia spiret. Iam si ad proximi ædificationē veniendū sit, omnia etiam in saltatione ad illam subruendam facere manifestum est. Quæ enim Euangelij fructus edunt opera & exempla, quæ ad alios ad Euangelij amorem vel ardentius studium pertrahendos valerent, si quæ ad peccati odium, & flagitij fugam pertinentia extarent illic, ea demum ædificationis honorato nomine complecti par & æquum esset. Atqui hæc omnia semel ita profligantur in scena saltatoria, ut non modo eos qui à nobis alieniores sunt, sed & infirmiores ex nostris etiam offendi contingat, ut minus iam bene de nostra professione sentiāt, dum inter nostros saltatores nihil non mali nominis agnoscunt. Et quod ad Dei gloriam attinet, nemo non per se videt quàm prorsus illi aduersetur quidquid saltatio cōplectitur.

Atqui non ita præcise, dicit aliquis, res illæ leuiore, & quæ oblectationis gratia fiunt, ad fines istos Christianæ vocationis exigendæ essent. Appositè verò, quum eoufque pertineat mandatum Domini, ut

1. Cor. 10 circumspicere nos geramus in omnibus. Siue enim edatis, inquit Apostolus, siue bibatis, siue quid aliud agatis, omnia ad Dei gloriam

riam agite : Non perstringit quidem illic ob-
 lectionem : sed tamen eadem ratio in illa
 valere debet, quæ & in reliquis quas illic no-
 tat vitæ partibus. Nominatim autem dum
 dicit omnia, nihil prorsus excipi patitur.
 Quamobrem vt honestæ alicuius recreatio-
 nis gratia tum corpus à labore remittendum
 erit, tum etiam animus a rebus grauiori-
 bus relaxandus, ex eo non consequitur
 aliquid perinde etiam de eo intermitti fas
 esse, in quo Dei gloria versetur. Hic si qua-
 ritur, quantum ad Dei gloriam referri pos-
 sint liberæ quædam oblectiones, respon-
 sio à similibus exemplis expedita erit, ab
 iis nempe rebus quas illic notat Apostolus.
 siquidem & edimus & bibimus vt Deum in
 illis rebus glorificemus, quatenus non vt
 edamus viuimus, sed vt viuamus edimus,
 vt viuendo Dei gloriæ inseruiamus. Vtimur
 igitur bonis Dei creaturis, vt inde habea-
 mus vnde Deum celebremus illarum vide-
 licet nostri gratia & conditorem & datoré,
 quum sobrietatem & honestatem in illarum
 vsu retinemus, & quantum in nobis est,
 immoderationem, luxum, mali denique
 speciem omnè procul à nobis ablegamus, at-
 que in summas quæ illud agimus vt qui no-
 stræ conuersationis testes esse possunt, nul-
 lam occasionem in nobis deprehédant, quæ

LXXVIII.

non illos inuitet ad Deum cui viuimus & cuius gloriæ inferuimus, agnoscendum atque celebrandum. Hæc est nempe cibi honeste capiendi legitima ratio, quæ quidem & ad oblectationem accommodanda est, vt & illa nempe iustis finibus contineatur. quid ergo respōdebunt Saltationum patroni, si illos semel fines ipsis etiam circumscriberimus? Quis enim est illorum scopus, nisi vt sese misere ostendent dum prodeunt in saltationem, nisi tamen, vt sit plurimum, aliquid etiam deterius saltationi ipsi adhaereat, ipsamet nempe saltandi ratio tota vanitate perstrepat, insolentia, illectamentis mali: fructus vero, graua omnino damna pudoris, pudicitia, existimationis. Frustra ergo illic Dei gloriæ locus aliquis superesse somniatur, vbi nihil extat quod illi omnino non repugnet. Quod si neque vocationi christianæ respondet saltatio, neque charitati vel ædificationi proximi, neque multo minus Dei ipsius gloriæ, cedo, cui bono illæ tandem vsurpabuntur? Notandus verò & alter ille apostoli locus. Quæcunque inquit, vera sunt, quæcunque veneranda, iusta, pura, amabilia, boni nominis, si qua virtus, si qua laus, iis omnino incumbite. Eligant verò ex istis omnibus nostri saltatores ad quodnam istorum capitum suas sint

Philip. 4.

sint choreas relaturi. Verumne aliquid nobis indicabunt, vbi mera vanitas & amen-
tia detegitur? venerandum porro illud asse-
rent, quod gesticulationes histrionicas pro-
fus exhibet? purum ne aliquid etiam aut re-
ctum, aut à virtute commendatum profe-
rent inter tot fœditates, scādala, & infelicif-
simè fœcundam segetem tot vndique fla-
gitiorū? Perinde vero laudatum aliquid aut
boni nominis aut appetendum illic nobis
ad signaturi sunt scilicet, vbi perpetua semi-
na suspicionum & malorum exemplorum
germinant excrescuntque, quemadmodum
& supra à nobis demonstratum esse confidi-
mus. Ex quibus illud efficitur planè, salta-
tiones nullo modo pertinere ad vlla opera
quæ quidem bona censenda sint: quando
quidem neque finibus illis, neque regulis
comprehenduntur, ex quibus de rebus aut
actionibus probis & honestis recte potest
iudicari.

*Exempla saltationum qua in scriptura
damnantur.*

CAPVT XII.

ET tamen vbi se legitimis fundamentis
saltationum patroni destitutos sentiūt,

exemplis sese tueri fortasse audebunt. Atqui
 quum ad euertendas iuris communis regu-
 las exempla nullum momentum habeant,
 nisi quid valde sit extraordinarium, age-
 ferantur etiam si quæ extant exempla pro-
 pro saltationibus, quæ quidem respon-
 deant argumento quo de agitur, neque to-
 to genere ab eo dissideant: quod quidem in
 ratione disputandi obseruandi satis no-
 tum est. Vt enim varia ex scripturis exempla
 saltationum: adducant, nihil agunt: quum vi-
 delicet & causa & effecta, & circumstantiæ
 ipsæ denique diuersissimæ sint. Neque e-
 nim eiusdem generis sunt choreæ illæ san-
 ctissimæ mulierum Israelitarum libera-
 tionē ipsam Aegyptiacam celebrantium, at-
 que illæ quæ ad vitulum aureum editæ sunt.
 non item illa Dauidis apud arcam Domini
 saltatio vlllo modo conferenda est cum præ-
 donum Amalekitarum post spoliatos si ke-
 legitas saltationibus. Quum igitur ista nihil
 inter se habeant affine, frustra ad sustinen-
 dam malam causam promiscue congerun-
 tur. Proferenda essent vero quædam eius-
 modi exempla veterum ex scriptura, quæ
 cum nostris saltationibus responderent, quæ
 videlicet vni oblectationi inseruiunt tum
 saltantium tum & spectantium, quæ post e-
 pulas producuntur, vbi Dei metus & sen-
 sus

sus omnis subducitur. Quorsum vero ad
 istam proteruiam eleuandā exempla Mariæ
 sororis Moſis, quorsum Davidis, quorsū lu
 dithæ, & si quæ similia sunt, cōnotantur? Pro
 deant vero potius & frontem hīc aperiant
 illæ ipsæ nostrarum saltationum veluti ma
 tres atq; auiz, Saltatio nempe advitulum au
 reum, saltatio prædonum Amalekitarum,
 saltatio item Salomes Herodiadis filiz: at
 que vt ad vsū nostrum istiusmodi exem
 pla referantur, rem ipsam ex scripturæ con
 textu repetamus. Et surrexerunt (inquit **Exo. 22. 6**
 Moſes) summo mane, & obtulerunt holo
 causta, & admouerunt hostias pacificas. Tū
 sedit populus vt ederet ac biberet: tum de
 mum surrexerunt vt luderent. Non fit illic
 quidem mentio diserta saltationum. Verum,
 vti etiam supra perstrinximus, omnino il
 lud *ludendi* verbum ad saltationem referen
 dum est. Neque enim ab epulis consurre
 xisse dicerentur alia de causa, quàm quod
 expeditiores esse vellent, seseq; accingerent
 ad proteruiam & lasciuiam eiusmodi exer
 cendæ, quæ propriè in saltatione posita
 est. Deinde satis probabile est, solennes il
 lic editos ludos fuisse quales apud Aegypt
 ios ipsi primū spectare potuerant. Porro
 apud Ethnicos tripudia & saltationes in ho
 norem Deorum vsurpari solita esse, extra
 f j.

controuerſiam eſt quum ab Aegyptiis & colluue orientis in Græciam illa nefanda ſacra cum idolorum cultus tranſuecta fuerint. Denique quum ſubiicitur in ipſa hiſtoria, Moſem audiuiſſe vocem cantus, vi-diſſe vitulum & choros, qui nempe ad ſonitum tibiaram edebantur, eo q̄ populus luſiſſe dicitur ſaltariſſe omnino ſignificatur. Præceſſerant epulæ, ſubſecuta eſt exhilaratio laſciua & pudenda promiſcui ſexus atque cum eiufmodi ſtrepitu, vt Iofue cum Moſe deſcendens etiam motum aliquem excitatum eſſe per Moſis abſentiam coniectaret. Atqui ybi modæ ſaltationis alibi meminit ſcriptura, tùm ſeparatim mentio fieri ſolet hinc virorum, mulierum illinc. In deſerto autem nihil tale notatur accidiffe: ſed omnia potius illic edita ſunt perulantiaꝝ teſtimonia, qualia proſus etiam noſtræ habêt ſaltationes. Sikelegitarum quoque latronum factum ſupra perſtrinximus, quod ſatis etiam noſtrorum reſpondet inſolentiaꝝ, ybi nempe ocio & epulis graues choreis deinde indulgent, & toti voluptate diffluunt. Illud porro alterum ſaltationis dānataꝝ in conuiuio Herodis exhibitæ exemplum apertius eſt, quam vt obiter tantum connotari mereatur, vt etiam non ſemel eam ob rem à nobis citatur. Aulicæ nimirum libidi-

nes illic vndique prodeunt: illa autem ipsa saltatio feralis ipsius scenæ vltimæ actū exequitur. Hoc illud est quod suo iam sæculo conquerebatur propheta, Cythara & Na^{Isaies.} blium, tympanum & tibia & vinum sunt in conuiujs eorum, opus autem Domini non attendunt. Quod si non ita erant Isaiaæ seculo musicis illis tonis adiunctæ lasciuæ saltationes, non longè tamen à nostris iam moribus abfuisse videtur tot illa organa & musici concentus: maximè inquā, vbi subiicitur mentionem illic Dei omnem prorsus extinctā fuisse. Atque ex iis satis constat aut nihil ex scriptura afferri posse quod ad saltationes nostras pertineat, aut si quid affertur, illud si rectè expenditur communi damnatione nostras quoque inuoluere, vtpote quæ illas veteres à spiritu sancto damnatas vt filix matres omnino referant. Proinde vt de iisdem moribus idem feratur iudicium, oblectationes semel istæ ad vnos pertinent idololatrias, prophanos, ebriosos, turpes, impudicos, epulones, ventri, & gulæ deditos, atque illos adeo qui omni Dei timore vacui sunt. Quod autem vel saltationes ipsæ, vel quæ eam comitantur epulæ & strepitus musici Deo sint intolerabiles, euincit manifeste locus ille prophetæ vbi simul ista coniunguntur: nam & ante versum illum quem

LXXXIIII.

suprahabuimus, ille præcedebat, Væ, inquit, iis qui summo mane surgunt, inebriatiua sectantur, & qui immorantur vsque ad crepusculum, donec vinum æstare faciat eos. Hic igitur vsus est exemplorum scripturæ, quibus perdita sæculi illius luxuria ad omnem memoriam posteritati traducitur.

Scriptura ipsa aduersus saltationes disertè producitur.

CAPVT. XIII.

ET quoniam vix quidquam satis esse solet proteruis istis ingeniis vt de mala causa vt cunque decedant, age, proferamus insuper locos ipsos scripturæ, quibus discrete ista omnis insolentia damnatur. Certe illud iam non caret insigni refractarij ingenij nota, vbi Dei ipsius os quodāmodo interpellatur in rebus ita iam & apertis, & comploratis. Etenim si iam à nobis demonstratum est & causas saltationum, & ipsum illarū specimen, & effecta denique indignissima esse nomine christiano, nisi vero eo satis euictum est illas igitur verbo Dei constanter damnari, nescio ego quid satis denique verbi ipsius Dei auctoritate conuinci pos-

ci possit. Omnino enim tum ex generali-
 bus scripturæ positionibus, tum ex ipsis eius-
 dem rei exemplis constituendum est iudici-
 um de particularibus actionibus, quantum-
 vis diserta ipsarum mentio non extet sem-
 per in scriptura. Siquidem scripturam imē-
 sam esse oporteret, si peculiares malorum
 notæ sigillatim illic dispunctæ requirerētur,
 præsertim quum adeo sæcundū sit huma-
 num ingeniū, vt noua in dies specimina &
 fructus innatæ prauitatis edere nunquā desi-
 nat. Ecquis est igitur ille pudor, si quis nēpe
 exigat vt totidem verbis notatum extet ver-
 bo Dei, quod illius veritati repugnare satis
 iam constat, vti de saltationibus ita se ré ha-
 bere contendimus? Sed tamen vbi ipsammet
 scripturam protulerimus, nullus supererit
 disceptandi locus. Vt interdū, inquit Apo-
 stolus, composite ambulemus: Abijciamus
 opera tenebrarum, & induamur habitu qui
 luci conueniat: quasi hoc velit, nostram nem-
 pe ætatē id est christianam alios, sanctos mo-
 res postulare, neq; quales in præcedenti cæ-
 citate palpando prætulimus: neque, inquit,
 in comestationibus & ebrietatibus, neque
 in cubilibus ac proteruijs. Cui etiam appo-
 site succinit alter Apostolus. Plus satis est
 nobis inquit, quod antea cto vitæ tempore
 libidines gentium patrauerimus, quum in-

Rom. 13.

1. Petr. 4.

redere in proteruiis, cupiditatibus, vino-
 lentijs, comestationibus, comotationibus,
 & nefarijs simulacrorum cultibus. Quam-
 obrem illi non concurrentibus nobis ad eā-
 dem luxus, profusionem, peregrinari sibi vi-
 dentur: id est occasionem inde captant of-
 fensionis, quod videlicet mores mutaueri-
 mus. Equidem non fit illic mentio vocis
 ipsius saltationis, vt totidem verbis damne-
 tur: sed tamen si verba ipsa rite expendan-
 tur, damnari saltationes & tripudia manife-
 stum erit. Quid enim sibi volunt illæ voces,
 Proteruiæ, comestationis, atque adeo luxus?
 Vt enim generaliore notionem habeant,
 & multa complectantur exempla flagitio-
 rum, contendimus tamen ad nostras saltationes
 ita omnino pertinere, vt certius illæ
 nominatim edi vix potuerint. Quod si illo-
 rum patroni hoc satis non agnoscunt, re-
 spondeant vero quid proteruiarum nomine
 veniat, vbi tā diserte & cupiditatib⁹ & vino-
 lentijs adiunguntur? Sætem igitur Pro-
 teruias referri fatebuntur ad turpes quosuis
 actus hominum deprauatorum & effræniū,
 ad lasciuias & luxus voluptuosorum, atque
 in summam ad omnes fluxos mores & per-
 ditos, qui sobrietati, modestiæ, puritati pud-
 citiæ ex diametro repugnant. Iterum vrge-
 bimus vt edant qui sint gestus ebriosorum
 qui

qui item lasciuorum & impudicorū, quales nempe istis vocibus designantur. Nempe hoc illis ordinarium est, vt insolescant subsultando, proteruendo, cantillando: istis vero, vt verbis turpibus vtantur, contactus adhibeant indecoros, illectent denique & oscula offerant, modulos edant lasciuos, in motus in compositos ad oblectationem alijs comparandam ferantur. Hic tandem hæreant necesse est, quando tot illi gestus quos nunc primum expressimus, ipsam saltationē ita constituunt, vt veluti illarum anima censi possint. Ac proinde proteruitatū nomine saltationes venire extra controuersiam esse debet, dum videlicet sub notatione generaliori ea quæ & illi subiacet cōprehensā intelligitur, qua nempe lasciuix & id genus a mentix exempla cōnotantur, quæ generaliori acceptione ad proteruias & effrænes quosuis actus referuntur. Tandem igitur saltationes quoque scriptura nominatim damnari euincemus. Quod si ne hoc quidem satis esse videtur, veniamus ad alteram illā vocem, comessationum nempe & vinolentiarum. Pertinet enim vox illa omnino ad eius generis epulas & conuiuia quæ nominatim in festis illis solennibus adhibebantur, vbi satis constat nihil reliqui fieri solitum ad extremam lasciuiam & fœditatem

LXXXVIII.

designandam. Imo etiam ad saltationem quoque exprimentam aliquando refertur. Quod vel ex ipso Numinis illius sui nomine qui *Kakos* nuncupabatur, confirmari potest: qui quidem apud illos habebatur comessationum nocturnarum & saltationum præses: vnde & *Kakos* iuvenilem præcacitatem & intemperantiæ festum dicebant concinna significatione & *χρησις* id est saltatorem Lyæo adiungebant, quod perpetua sit quædam istorum inter se affinitas. Proinde ex propria comessationis notatione ex græco repetita, tum vinolentiam tum saltationem perstringi contendimus: illud vero hîc etiam expendi velimus, Apostolum nempe vtrumque proteruas comessationes locis illis citatis referre ad eorum flagitiorum classem, quæ vere opera tenebrarum appellantur, quæ etiam pudendas gentium libidines referant, quæque eos vnos decent qui ad omnem luxus cõfusionem ferantur præcipites. Habemus igitur disertos scripturæ locos, quibus non tantum carpuntur saltationes, sed adeo grauitèr traducuntur, nihil vè certius appositiusue proferri potuerit ad excitandum extremum illarum odium in animis omnium qui serio hoc vnum cogitant, vt ne amplius consecrentur opera illa tenebra-

brarum, neque gentium cupiditates, neque
luxus profusionem, sed vt a peccato desi-
stant, Dei voluntatem præstent, atque vt in-
terdiu compositæ incedant. Iam vero illud
vnum superesse videtur, vt tam certis proba-
tionibus ad damnandas saltationes ex scri-
pturis editis, veterum quoque iudicium at-
que sententiã adscribamus. Quod tamen
ita fiet a nobis, vt salua semper vni Dei ver-
bo sua illa maneat auctoritas, vtpote quæ
vna per se pronunciet quid retinendum
vel respuendum sit, neque hominum suffra-
gia expectet. Demus igitur hoc difficilio-
ribus quibusdam ingenijs. Neque enim
nos latet quam importunè agere plerisque
videamur in ista causa saltatoria persequen-
da, quasi videlicet censoria quadam vir-
gulas res istas notaremus, atque aduersus
Ecclesias nobis commissas rigore inaudito
vteremur. Atqui si semel audiantur veterũ
illorum melioris notæ patrum voces atque
sententiæ, tum demum nemini non consta-
bit nos hîc illud vnum agere, vt eorundem
vestigia relegamus, qui quidem quum om-
nes sui sæculi corruptelas semel sublatas
esse percuperent, choreas & saltationes no-
minatim perstrinxerunt. Citabuntur ergo
tum Græci ipsi tum & Latini Patres, vti no-
mine illo venerando in Ecclesia censentur.

Sed tamen ut & rei ipsius indignitas extet apertius, ne prophanos quidem testes, sed tamé magni & illos inter suos nominis, hîc etiam omitemus.

Testimonia veterum ethnicorum aduersus saltationes.

CAPVT XIV.

ERgo si qua vsquam apud prophanos extiterunt virtutum lumina, Romanis imprimis illud testimonium ferendû est. Græca enim illa gens ut plurimum leuicula visa est, vana, voluptuosa, & ut Asiæ vicinior, in Asiaticam etiam mollitiem tota difluxit. In historia vero Romana emicant scintillæ quamplurimæ egregiarum illarum virtutum, continentix imprimis atque sobrietatis: vnde etiam constat iam ab ipsis illius Reip. primis incunabulis dedisse Romanos omné operâ ut cû turpibus illis moribus & qui ad effœminados homines & vitis immergendos tantum pertinent, sui nihil haberent commune. Atque inter cætera laudatæ illius institutionis exempla, singulari profecto illud est, quod saltationes summo odio sint persecuti. Adeoque quum nomine su-

ne superstitionis cuiusdam à Græcia in urbem Romam subreptim immisisset sese mos quidam, nempe ut in Bacchanalibus viri mulieribus permisti saltarent, omnem eius modi siue cultum, siue ritum simul ac semel extra urbem eiecerunt, ne quid detrimenti grauioris inde cōsequeretur, quod ipsam Rempub. momento peruerteret. Vnde etiam neque apud illos bene audiebat, qui saltasse perhiberetur. Viguit denique ista integritas Romana ad sæculum vsque Ciceronis, vergente iam tamen Republica, & à nativitate illa superioris memoriæ virtute deficiente. Sic enim ille aduersus Catonē pro Muræna. Saltatorem appellat L. Murænā Cato maledictum est, si verè obiicitur, vehemētis ac cusatoris: sin falsò, maledici conuiciatoris. Quare cum ista sis auctoritate, nō debes M. Cato arripere maledictum ex triuio, aut ex scurrarum aliquo conuitio, neque temere consulē P. Romani saltatorem vocare: sed conspiciere quibus præterea vitiis affinem esse necesse sit eum, cui verè istud obiici possit. Nemo enim ferè saltat sobrius, nisi fortè insanit: neque in solitudine, neque in conuiuio moderato atque honesto. Intempestiui conuiuij, amœni loci, multarum deliciarū comes est extrema saltatio. Tu mihi arripis quod necesse est omnium vitiorū esse

esse postremum: relinquis illa, quibus remōtis hoc vitium omnino esse non potest. Ex istis profecto liquet quo loco apud Romanos illos adhuc sibi constantes habita fuerit saltatio, quod illius vnus obiectione periclitatus sit de nomine & dignitate L. Muræna: quod etiam Saltatio cohortem quandam flagitiorum circumducere crederetur, hominem honestum & grauem ad saltationem animum adiecturum nunquam fuisse. Quod nisi ista inter illos tum quidem ita constitissent, neque obiecisset saltationem Murænae Cato homo ea prudentia. & dignitate: neque illam accusationem ita refutasset ab adiunctis illi notis quas in Muræna extare pernegabat disertissimus Orator. Alio præterea loco fit mentio delati Deiotari Regis apud Cæsarem, quod in conuiuio saltasse diceretur, atque his ipsis rationibus à Rege probri illius notam idem ille orator depellit. Deiotarum, inquit ille, saltantem quisquam aut ebrinum vidit vnquam? omnes sunt in illo regiae virtutes, sed præcipuè singularis & admiranda frugalitas: & si hoc verbo scio laudari Reges non solere. His ille studijs ab ineunte ætate se imbuerat, nõ saltandi, sed bene vt armis, bene vt equis vtetur. Ergo hoc etiam Oratoris testimonio confirmatum illud habemus, ebrietatem
nempe

nempe saltationis indiuiduam comitem a Romanis habitam fuisse: Saltationi illos vpos addictos fuisse qui voluptatibus immerfi essent, non autem graues viros & honestos: adeoque illam non secus ac lænam certissimam odio ac detestationi generosis principibus fuisse, qui nempe digniora illa virtutum exempla atque exercitamenta capesserent. Idem orator alio etiam loco, Gabinium hominem sibi infestissimum apud Senatum traducturus, Cur, inquit, in lustris & helluationibus huius calamistrati saltatoris tam eximia virtus tam diu cessauit? Antoniana quita idem ille, Saltatores inquit, citharistas totum denique comessationis Anonianorum in tertiam decuriam iudicum scitote esse collectum, Idem Officiorum libro tertio, Quod si quis sapiens rogatus sit ab eo qui eum hæredem faciat, cum ei testamento sestertium millies relinquatur, vt antequam hereditatem adeat, luce palam in foro saltet, idque se facturum promiserit, quod aliter cum hæredem scripturus ille non esset: faciat quod promiserat ille nec ne? promississe nollem, & id arbitror fuisse grauitatis: sed quoniam promisit, si saltare in foro turpe ducet, honesti⁹ mentietur, si ex hæreditate nihil ceperit. Ex istis igitur locis quã bene senserim de saltatione Romani illi veteres col-

ligi satis potest. Mulierem vero saltare adeo indecorum censebatur, ut & eo nomine Semproniam unam etiam coniurationis Catilinæ participem, ita disertè perstrinxerit Salustius, Multa inquit, virilis audaciæ facinora commiserat: literis Græcis & latinis docta: psallere & saltare elegantius quàm necesse est probæ: multa alia instrumenta luxuriæ sunt, sed ei chartora semper omnia, quam decus atque pudicitia fuit: Pecuniæ an famæ minus parceret, haud facile discerneres: libidine sic accensa, ut sapius peteret viros quam peteretur: sed ea sæpe ante hac fidem prodiderat, creditum abiurauerat: cædis cōscia fuerat: luxuria atq; inopia præceps abierat. En igitur eximias omnino dotes, & saltatrice dignas, quas & hic edere non piguit, ut quò tendant illæ artes omnes, & quæ bene inter se connexæ sunt, exemplo illo manifestius reddatur. Et hæc quidem ab ipsis prophanis repetenda duximus, antequam ad domesticos auctores, patres inquam illos, qui Ecclesiæ tanta iam olim cum auctoritate mores censuerunt. Quod si quis ad illa ex prophanis producta testimonia existimet opponi posse Græciæ vel Asiæ aut alterius cuiusvis gentis mores a saltatione non ita alienos, illi hoc sibi responsum habeant, stare potius debere illorum exemplis, qui a

virtute semper commendati sunt, quam promiscuis illarum nationū, quarū leuitas & vanitas popularis, iam pridē vel ab ipsis illis eousq; traducta est, vt & omne illis hac in causa sententiæ ferendæ ius adimeret.

CAPVT XV.

Auctoritates patrum aduersus saltationes.

ERgo si & illi summi pietatis Magistri consulendi sunt, extāt passim aduersus saltationes eorum declamationes graues illæ omnino, & vehementes. Sed ne in amplissimo numero-prolixiores videamur, ex paucis demū locis ex omnibus collectis demonstrabimus, indignum prorsus illis esse visum Christianos saltare. Basiliius ille Magn⁹, homelia aduersus temulētos (ex versione Latina) sic mulieres imprimis excipit. Fœminæ lasciuix, inquit, Dei timoris oblitz, ignis æterni pœnas nihili pendentes, isto ipso die, quo eas ob resurrectionis domini nostri Iesu Christi memoriam domi considerare oportebat, ac illius diei habere memoriam quo cœli aliquando aperientur, quo apparebit nobis manifestus ex cœli ex iudicium Dei

XCVI.

tuba ac mortuorum resurrectio, & iustum illud iudicium, & retributio vnicuique iuxta opera sua. Cum hæc illis essent serio cogitanda & in ore habenda, cum corda prauis cupiditatibus expurganda, peccata lachrymis expungenda, vt Christo sese obuiam venturas præparantiũ Christi contra iugum a suis ceruicibus excussere, capita honestis velaminibus operta impudice retexere, Deum & eius Angelos despexere, nihil iam reueritæ q̃ a viris conspicerentur, disiectis crinibus, vestibis protractis, pedibus quoque motis lusitantes, oculo proteruo, risu profuso ad saltandum veluti furore abreptæ prosiliuere, omnem iuuentutis intemperantiam in se prouocarũt, choros ad vrbis mœnia in sacris martyrijs instituerũt, officinam insolentiæ loca ipsa sanctificata effecerũt? Aerem nẽpe polluerũt meretricijs cãtibus: pedibus vero lasciuis saltando terram contaminarunt: spectaculum se iuuenibus circumstantibus exhibuere; Inuerecundiæ omnino atque abreptitiæ, nullam amentitiæ speciem non admiserunt. Et hæc tamen quomodo aut silentio proteribo, aut vti merentur, deflebo? Vinum profecto hanc nobis animarum edidit stragem. & quæ illic subijciuntur eodem spectantia nempe vt scãnã saltatoriam totam producat, & quid in illa
sit pri-

fit primum ac præcipuum, quam denique mulieres imprimis illic ab aperto pudoris naufragio propè absint, appositissimè describit. Eadem deinde homelia aliquanto post idem Basilus. Ex talibus inquit malis viri ac fœminæ communes constituentes choros, maloque dæmoni miseras tradentes animas, sese inuicem libidinum telis confodiunt atque lacerant. Risus inter se histrionicos, cæcus probrosos, meretricios gestus ad libidinem inuitandam exercent. Rides, nempe & exultas inepta stolidaque læritia, quum lachrymas fundere, ac dolere ob ea quæ admisisse oporteret. Cantus profanos edis obblita psalmodum & hymnorum quos in altissimus edidiceras! Pedes moues, & ut insana saltas, & choreas ducis quæ modum nullum habent. quum genua flectere oporteret, ad adorationem & cultum Dei! Quas deflebo? puellas ne inuuptas an maritas? Nam illæ quidem retroactæ sunt, integritatem non retinendo: istæ vero castitatem maritalem ad viros minime retulerunt. Nam si quæ forsan peccatum corpore vitauere, animo tamen admisere. Vidit ille male: visa est illa male. & quæ sequuntur. Chrysostomus autem integras edidit aduersus saltationes homelias. sic autem, ut ex multis pauca attingamus, homelia XLIX in Mathæum de Salo-

XC VIII.

ne Herodiadis filia loquitur. Nec enim seorsum accessit ac collocuta de istis est; sed coram cunctis audientibus, velamine abiecto, nudo capite, diaboli vsa patrocinio, petitionē peregit: illa cōparari petitionē eius fecit, illa mentem Herodis eripuit. Vbi enim saltus lasciuus, sibi diabolus certe adest. Non enim ad tripudia hæc nobis præbuit Deus, sed vt modeste incedamus, non vt impudenter camelorum mole saliamus (nec enim solum fœminæ, sed & cameli turpiter saliant) sed vt in Angelorum choris consistamus. Quod si corpus deforme fit impudenter saliendo, quanto magis animā fœdari credendum est? His tripudijs diabolus saltat, his a dæmonum ministris homines decipiuntur. & aliquanto post. Multa enim etiam nunc huiusmodi symposia celebrantur, in quibus & si Iohannes non interficitur. Christi tamen membra dilaniantur, multoque grauiora cōmittuntur. Non enim caput Iohannis qui modo tripudiant, sed animas recumbentium petunt. Cum enim voluptatis seruos effecerint, & illicitis meretricum amoribus occuparint, nō caput a ceruicibus, sed animam a Christo disiungunt, eperues ac effæminatos spectatores reddentes. Nec audebis, recte scio mihi respondere vino te sepultum & ebrietate superatum, tri-

pudio mulieris & cantu non fuisse commo-
 tum. Moueris enim certè, et illud in te hor-
 ribile perficitur, quod christi mēbra meretri-
 cis membra efficis: &, si non adsit Herodia-
 dadis filia, sed adest ibi diabolus, qui etiam
 tunc in illa tripudiauit, et nunc in ista sal-
 tatione tripudiat, et discumbentium atque
 spectantiū animas captiuas abducit. Quod
 si quis potest non cōmoueri uidendo, sed om-
 nem huiusmodi remulantiam superare, ali-
 orum tamen peccatis interesse, nihil aliud
 est quā peccati se consortem reddere. In vlti-
 ma autem homilia in epistolā ad coloss. vbi
 a lasciuia ad sanctos affectus pias mulieres
 reuocauit, Hæc vobis, inquit, non temere di-
 cta sunt, sed vt vos nec nuptias nec saltatio-
 nes, nec choreas adeatis Satanicas. Et in cap.
 26. Geneseos, de nuptijs Iacob. Vidistis, in-
 quit, cum quanta olim honestate nuptias e-
 gerint. Accedite qui ad satanicas pompas
 spectatores statis. Num tunc tibiæ? num tūc
 cymbala? nū tunc choreæ diabolicæ? Quare
 enim initio tātum statim damnum inducis
 in domum tuā, & eos qui in scenis & orche-
 stris operam locant vocas, vt tūm intempe-
 stiuo sumptu virginis lædas continentia, &
 iuuenem impudentiorem facias. Ambro-
 sius autē tertio de Virginibus libro, de salta-
 trice illa Herodiadis filia ita loquitur. De

C.

bet, inquit, bene consciæ mentis esse lætitia, non inconditis comestationibus, nõ nuptiali bus excitata symphonijs. Ibi enim intuta verecundia, illecebra suspecta est, vbi comes deliciarum est extrema saltatio. Ab hoc virgines dei procul esse desidero. Nempe enim vt dixit quidam seculariũ doctor, nemo saltat sobrius, nisi qui insanit. Quod si iuxta sapiẽtiam secularem, saltationis aut temulentia auctor est aut demẽtia, quid diuinarum scripturarum cautũ pateamus exemplis, quũ Io hannes prænuncijs Christi, saltatricis optione iugulatus, exemplo sit plus nocuisse saltationis illecebram, quam sacrilegi furoris amentiam? item. Præciũ saltationis mors est propheta. & paulo post, Regina filia intimis amandanda secretis in conspectum virorum saltatura producit. Quid enim potuit de adultera disci, nisi damnum pudoris? An quidquam est tam pronum ad libidines, quam inconditis motibus ea quæ vel naturæ abscondit, vel disciplina velauit membrorum operta nudare, ludere oculis, rotare ceruicem, comam spargere? Merito inde in iniuriam diuinitatis proceditur. Quid enim ibi verecundiæ potest esse, vbi saltatur, strepitur, concrepatur? & paulo post. Quid dicitis vos sanctæ fœminæ. Videtis quid docere, quid etiã dedo-

cere filias debeatis. Saltet, sed adulteræ filia. Quæ vero pudica, quæ casta est, Religionem doceat filias suas non saltationem. Vos autem graues & prudentes viri, discite detestabilium hominum epulas evitare. Augustinus autem libro tertio, contra Epistolam Parmeniam capite sexto, Notum est omnibus nugaces & turpes saltationes ab episcopis solere compesci. Quis vnquam meminit ab hominibus quos in auxilium episcopi petierunt, cum Episcopis esse saltatum? & paulo post, Grauiora passus est Saluius Episcopus cum quo saltatum est, quam si viuus arsisset. Et in psalmum trigesimum secundum, concione prima.

Obserua diem Sabbati non carnaliter, non Iudaicis deliciis, qui otio abutuntur ad nequitiam. Melius enim vtique tota die defoderent, quam tota die saltarent. Habemus igitur quattuor illos testes omni exceptione maiores, quorum auctoritate secundum Dei verbum qui non commouentur, comploratos esse oportet. Quod autem à tantis auctoribus proditum habemus, constantissimum illud est totius piæ antiquitatis testimoniū aduersus istiusmodi maculas & labeis nominis Christiani. Singularia enim quorundam etiam hic etiam symbola proferre possemus, ut quum quidam, in-

CII.

strumenta illa musica saltationum diaboli
 ipsius tympana vocitaret: alter verò, salta-
 tionem circulum esse diceret, cuius qui-
 dem centrum esset ipse diabolus, & maligni
 ipsius Angeli, circumferentia. Quod si tot
 eorum virorum sententiæ veluti singu-
 lares nondum satis pollent, accedat de-
 mum non ita paucorum sed numerosorum
 Episcoporum in Synodo illa Laodicensi pu-
 rioris memoriæ congregatorum iudicium at-
 que decretum aduersus saltationes sub annu D.
 CCCLXIV. cuius hic est Canon LIII.
*ὅτι τὸ δὲ χειρῶν εἰς γάμους ἀπερχομένους βαλλίζειν ἢ ὀρ-
 χεῖσθαι, ἀλλὰ σέμνωσθε πινεῖν ἢ ἀεὶς αἰῶς πρέπει χειρῶν
 νοῖς.* Id est, vti ad finem Synodij Ierodensis trans-
 latum extat, Quod non oporteat Christia-
 nos euntes ad nuptias plaudere vel saltare:
 sed modeste, cœnare vel prandere, vt decet
 Christianos. Et quanuis non fuerit œcume-
 nica illa Synodus, confirmata est tamen ab
 œcumenica illam subsequuta Constantino-
 politana trecentorum circiter episcopo-
 rum. Atque adeo multis post sæculis eadem
 illa constitutio repetita est in multis Syno-
 dis, ac nominatim cautum est, Ne qui mini-
 sterio in Ecclesia funguntur, vel saltarent ip-
 si vel saltationibus interessent, vt suo exem-
 plo reliquos etiam ab illa petulantia quan-
 tum in ipsis esset, reuocarent. Synodo Aga-
 thensi.

thresi sub annum D. CCCCXXX de mi-
 nistris Ecclesiasticis ita cautum est, cap. 29.
 ne his cœtibus misceantur vbi amatoria
 cantantur & turpia, aut obscœni motus cor-
 porum choreis & saltationibus efferuntur:
 ne auditus & obtutus sacris mysteriis depu-
 tati turpium spectaculorum atque verborũ
 contagione polluantur. Atque vt nostras
 quoque Synodos prioribus illis adiunga-
 mus, illud constat, nulla Synodo iam aba-
 liquot annis inter nos habita non cautũ es-
 se, ne cui Christiano ecclesiis reformatis ac-
 censito saltare liceret. Quid amplius? Ipsa a-
 deo regni Gallix comitia Aureliæ habita,
 (quum nostra hæc natio ciuiles motus non
 dum experta sibi melius constaret (hoc te-
 stantur, rogatum fuisse Regem ab illis qui
 Statuum nomine conuenerant, vt choreæ
 publicæ penitus abolerentur: quàm in rem
 etiã perlatum est decretum quod etiamnum
 hodie scriptum extat. saltem igitur nostri tũ
 homines agnoscebãt publico toti⁹ gētis Gal-
 licæ testimonio, obscœnitatẽ illam saltato-
 riam esse prorsus intolerandam: ne, si qui
 perinde hoc non agnoscerent, suam deinceps
 amentiam in vulgus ederent: sed ve-
 luti tenebris perpetuis damnatam sibi priua-
 tim retinerent. Quauis non ita magnum
 in eo sit discrimen, si domi fiat, quod palam

CIIII.

minus honeste licebit.

His igitur quæ hucusque in medium attulimus ita nostram causam confirmatam existimamus, ut saltationum usum omnem damnandum atque tollendum esse euicerimus. Demonstrauimus enim & pessimas esse causas quæ illas inuexerint, & nullam non ipsarum partem innumeris vitiorum notis scaterere, effecta deinde atque fructus tristes omnino, vocationem Christianam illis ex diametro repugnātem, iudicium aduersus illas datum in similibus exemplis, verbi Dei apertum aduersus illas stans, auctoritatem denique piæ vetustatis imprimis tanquam corollarium ad ampliorem cōfirmationem apposuiimus. Sed tamen ne, quod dici solet, *μὴ νομίζω* causam istam peregrinasse, videamur quid etiam ad illam tuendum è contrario proponi possit audiamus. Habēt enim saltationum patroni suas quasdā defensiones, non magni quidem illas momenti: sed tamē vt omnem semel scrupulum eximamus, neque prætermittamus quidquam non satis expensum quod ad nostram admonitionem admittendam vllum adferat impedimentum, audiamus inquā, quid isti velint.

Diluuntur

Diluuntur argumenta quæ pro saltationibus facere videntur.

CAPVT XVI.

AC primum quidem saltationē rem esse *ἀδιάφορον* causantur: ac proinde peccare in libertatem Christianam volunt, qui saltationem peccati nomine censeant. In eo enim non versari cultum Dei, si quis exhilarandi sui causa saltet aut tripudiet. Distinguimus ergo hic vocis homonymiam: ac respondemus aliud esse saltare ad certum quendam numerum & motum, quod toto hoc tractatu reiecimus, aliud verò saltare vulgari acceptione, quod aliquando per occasionem non esse improbandū agnoscimus (quanuis neque etiam promiscue illud daremus, quando magna sunt semper circumstantiarum ipsarum momenta etiam in reiū illarum genere quæ *ἀδιάφοροι* dici possunt) *ἀδιάφορον* autē ceu rei, ut vulgo loquūtur, indifferētis nomine intelligimus rē illā cuius quidē vsus liber est in sese, i. qua uti & qua abstinere liberū est & cōscientiā nō afficit, modo certa illa fide nitamur, hoc nempe tum Deo ita placere, tum ex eo iustum scandalum à vobis nemini offerri: qualis est, in sese, ver-

bi gratia, eius vel abstinencia carniū. At qui Saltatio non potest vocari ita res *ἀδιάφορος*, vt quæ & ab insignibus vitijs originem ducat, & nihil habeat quod non melioris notæ exemplis in vita Christiana prorsus repugnet, vti supra pluribus est à nobis demonstratum. Et quæ etiam subiecimus testimonia insignium illorum in Ecclesia viro- rum eodem omnino pertinent, vt nihil minus quàm *ἀδιάφορον* censendum sit, quod illi tam seridè, tam multis, tamque apertè sunt detestati, & vt à Christianis procul amanda retur, vno omnes ore contenderunt. Quod si illud tempus aliquando fuisse diceretur, quo quidè saltare non ita per se illaudatum fuisset (quod tamen nullo modo concedimus) quum tamen res illa eum in statū nunc deuenit, vt a vitijs & omnium fœditatum illecebris discerni separarive amplius non possit, certè apud sanos & non peruicaces dānanda prorsus pronunciabitur. Ille enim verus est libertatis Christianæ vsus in rebus illis indifferētibz, vt si quæ sunt quæ vel minimā noxam secum adferāt, illa demum tanquam minimè omnium indifferentia, respuātur, vti etiam in rebus longè maioris momēti fieri tamen oportuisse, vel ex ipsius Apostoli testimonio doceri possit.

Illud præterea isti respōdent, se quidem videre

CVII.

dere quod res est, saltationem nempe multas eiusmodi corruptelas circumferre, quæ honestis viris non placeant: Verum aliud esse corruptelas illas expungere, aliud verò rem ipsam omnino tollendâ censere: quod quidem si ita ad viuum refecetur, multis de inde rebus alijs carendum sit, quatenus corruptelis & ipsæ scateant, quarum tamen vus aliquis & rectus & commodus supersit. Appositè vero ista: si quidem dextre etiam expendantur. Vbi enim de reformatione abusu seu vitiorum agitur, videndum est imprimis an per occasionem & veluti per alluionem latentem rei illi adhæserint, quæ quidem res per se improbanda non fuerit. Eo enim casu & retineri potest res ipsa, & vitium purgari. sic in valetudine restituenda aliud erit operam dare, vt febris ex malis humoribus procreata tollatur vita autem ægroti salua sit, aliud, si cum æstu illo febris ipsa quoque vita adimeatur. Longè autem aliud est quum ita inhæsit vitium rei cuiquam, vt in eandem cum illa naturam profus coaluerit. Tum enim simul & semel res ipsa præcidenda est, neque de illa saluū quicquam vlllo modo retinendum. Sic quum hoc faculo quæretetur quid de Lupanaribus statuendum esset, sanè res illa non ita habuit opus deliberatione, in qua excutienda vi-

CVIII.

tiunt à re ipsa secerni nulla ratione possent. Idem est porrò saltationum iudicium. Ut quavis alibi & apud vnos indecentius fœdiúsque quã apud alios exerceatur, frustra tamen eximãtur à generali vitij nota, atque illius quidẽ intolerandi, si quæ illis semper & inseparabiliter adhærent mala, considerentur. Proinde quemadmodum de arbore aliqua ex ipsa radice venenata fieret, vt quantumvis vmbre illius aliquis vsus speraretur, propter grauius tamen periculum à re ipsa promanãs, abscindenda semel radicitus atque igne absumenda esset, sic etiam de saltatione existimandum est. Nullam enim mediam aliquam rationem eius vitij tractatio admittit. Quod si quis contrã contendat, cedo, vel ab ipsa partiũ enumeratione, qua tenus & quana ex parte reformari posse re adedò pudendam velint? Tollantur, inquiunt, cantiones illæ obscenæ & lasciuæ. Est quidem hoc non nihil. Separentur etiam, inquiunt, viri à mulieribus, & tot illa libidinum illectameta faceffant. quid præterea? Ne in cœtu quidẽ & apud multos saltetur. vnicuique tantum apud se aliquid eiusmodi agere non prohibearur. Atqui si eo vsque nostra sese porrigat reformatio, actum iam erit de maxima illa parte nobiliorum saltationum, quarum veluti anima ac vitales

les partes positæ sunt in choris illis promiscuis virorum & mulierum, in reliquis denique moribus impudicis, qui & oculos & aures multitudinis captant, & non aliter vigent, quàm si plenis lasciviæ velis in illo libidinum pelago sese ostendent. Sed demus etiam saltatores nostros iam sese domum recipere, atque sibi vnis, vel canere veltiam saltare: quis tamen non videt rem esse plusquam fœdam & indecoram, si quis vnus ita saltitando gesticuletur seseque exagitet, dum vel hâc vel illam saltationem sibi vni edit, perinde atque si & histrio simul & spectator sibi præisset? Quid igitur? Nempe vt saltatio semel aboleatur, videntum est. Neque enim quocunque te veritas, vllam aliam rationem inuenies qua tot Infælicis illius arboris radices & rami semel excendantur.

Tandem igitur mos & vñs præterduntur: quasi nempe cessare iam omnes honestos cætus & congressus oporteat, si saltatio ab illis sublata sit. Et isti igitur hoc sibi responsum ferant, melius omnino cum illis honestiusque actum iri, si rarius plerunque cætus illos adirent: ac nominatim dedecere tū mulieres tum puellas & cursitare & temere ac passim sese domo proripere, quod pessimè cessisse Dinæ Iacobi sancti parentis si-

lia vnica supra iam notatum est. Iam vero ut honesti congressus & cœtus habeantur addeaturae, neque promiscuè sese pij in quosuis locos ingerant, delectus omnino habendus est. Quod enim si prauis colloquiis te admisceas, aliud referes, quàm quod ut caueres præmonuit Apostolus? Corruptum enim, inquit, rectos mores praua colloquia. sic igitur vitari facile poterit illa offensionis species, quod aliis saltantibus nolis & ipse saltare, si, vbinam illæ tendiculæ obici possint, prius expenderis, ut ad illas tantò minus accedas. Atqui nihil minus cogitabam, inquires, & per errorem in saltantes incidi, à quibus extricare me aliter non potui. Certè illud non caret imprudentiæ & temeritatis, nota quæ quidem honori nominis Christiani non cedit. melius enim sibi cauere quisque debuit atque etiamnum potuit. Sed fac etiam te conuiuium ac nuptias euitare non posse, quid, nisi saltantibus te permittas, factò opus erit? Nempe ut quod supra ex Laodicensi synodo repetimus, vsurpes: ac cumbas cum tuis illis amicis vel cõsanguineis, & honestè cibum sumas in Dei timore: tum deinde faceffas illiuc, ac vacuum locum scenæ saltatoriæ relinquant. sic nempe periculose cæptum, consulte te recipiendo, non vltèrius prosequere: quod omnino fiet

1 Geor. 15
33.

fieret, si vel spectator etiã illius lasciuia superesses. Atqui illud leue accipietur, quasi dedignemur illos quos honoris causa illuc inuitat. Accipiatur sane ut ipsis videbitur, dũ sibi interea imputet, quod amici vel consanguinei functi honesto officio, potiorẽ simul habueris nominis tui rationem: præsertim quum amicitia ius sanctissimum ad consortium culpæ & rerum turpium nullo modo pertineat. Quanquam si verã quicquam virtutis adesset, tum demum potius sancta illa confidentia exercenda esset, nempe, ut nihil esse nobis commune testaremur quum operibus illis in frugiferis tenebrarum, sed ut potius exemplo saltem nostro, si non etiam voce, reuinceretur, ut vel recessus ille noster apertè testaretur omnẽ illam proteruiam à nobis semel improbari. Et quid porro illa occasione de nobis diceretur? nempe sic loquentur, christianos istos in eundem profusionis luxum cum reliquis nolle concurrere, vitia odisse, malum auersari etiã ad summam vsque cutem, mundo & pompis, & delicijs eius ἀμταθιδαι, nullam denique neque flammam neque fumum neque illecebram peccati non omni studio & contentione euitare. Quod quidem dum fiet, extabit ad summum illa Dei veritas quam ex Apostolo didicimus, quod il-

CXII.

los nostri mores quasi ad peregrinitatem quãdam redigunt, utpote quum ab illis maturè nos & serio subduxerimus. Quinquã & illud non est desperandum, constantia etiã nostra affectum iri non neminem, qui si mollius nos gessimus, obfirmaturus seipsũ fuerat in peccato nostra occasione lubentissime. Et vero quicquid dicatur, quantò præstat, ut quum in illas tenebras incidemus, ipsi nos virtutis atque honestatis exemplo facem alijs præferamus, quã si nos illis permiscendo, in aliorũ insolentiam concederemus? Frustra igitur illud obtenditur, non probari quidem à nobis malum, si tamen vllã omnino occasionem præteximus quã fiat, ut sponte illius testes, spectatores, ac non perinde consortes habeamur.

CAPVT XVII.

Perperam obtendi aut vsus aut commodum aliquod saltationum.

NEc dum tamen res transacta est, dum etiam utilitas & vsus quidam saltationum prætenditur. Et sane illud utcunque admittendum esset, si vel milesima ex parte præponderaret & vitijs illis & dãnis quæ saltationem

tationem comitantur. Sed neque hinc etiam aliquid affertur eiusmodi. Saltatio, inquit, valetudini prodest. Atqui neque in illum usum ipsa instituta est, neque etiam, si eorum quæ supra attigimus, satis meminimus, eò illa referri vnquam possit. Demus tamen hoc etiam aliquid esse. Num verò ex eo consequetur, adeundum esse tantæ scilicet rei gratia, honoris, nominis, conscientia periculum? Si, inquit Apostolus, esca facit vt offendat frater meus, non vescar carnibus in æternum, nec faciã vt frater meus offendat. En præceptum vniuersale, quo semel omnia cõplexus est Apostolus, quæ vel ad victus, vel ad sanitatis rationem spectant. Quãobrem quicquid isti prætexant, quum & vsus carniũ tanti sit per se ad hanc vitam tuendam & carnes ipsæ per se bona sint Dei creatura, & tamen statuat Apostolus sibi potius ab illis esse abstinendum, quam vt fratri obiciat offēdiculum, profecto saltatio res nimis leuis est ne dicam pudenda, vt ea de re cum apertissimo scādalo coniuncta diutius alter cādū sit. Quod si etiã prophanos audire hinc volumus, auctores nobis erunt illi ipsi, vt inter corporis exercitia illa tantum captemus, quæ nihil habent vitiosi vel indecori adiunctum. Saltationes porro eiusmodi sunt, vt quocunque titulo ad valetudinẽ & corpo-

1. Cor. 8.
13.

CXIII.

Rom. 13.
14.

ris exercitationem referantur, eò omnino pertineat quod verat Apostolus. Ne, inquit, carnis curam habete ad explendas ipsius cupiditates. Atque idem ille locus appositus erit ad eleuandum alteram etiam obiectiōnem, de quadam nempe corporis agilitate quæ saltatione videtur imprimis comparari. Sit sane agilitas donum Dei: Sed tamen neque illud est singulis perinde necessariū, quum neque omnium sit eadem conditio. Deinde & illa etiam agilitas quæ partium corporis agitationem quandam expeditiorē complectitur, suum quoque modū & mensuram requirit. neque enim illam accommodari decet ad motus effrænes hominū leuiculorum, vt in honestatem & grauitatem christianam illa occasione peccetur. Neque item ad histrionicas vel amētix cuiusuis plenas actiones referenda est, vtcunque alijs oblectationē nescio quam afferre videatur. Siquidem hoc esset peruertere illud donum Dei per se alioqui non contēnendū. Cæterū vt ad aliquid eiusmodi comparandum saltatio pertineat neque eò deterior redditur, neque etiam melior. Res enim illa media est, vt agilitas quædam obrinentur, neque saltatio per illius occasionē illaudatior potest euadere. Quod si ipsa poti⁹ ex schola saltatoria ad discenda est, nimis caro emitur, quū videlicet saltatio non ingenuam quandam agili-

tatē afferat, sed fractā poti⁹ & mollē corporis agitationē, & quæ denique quā plurima secū vitia adiuncta habeat. Quamobrē admonēdi essent qui corporis expeditioris habendi cura tāguntur, vt honestiora exercitia & artes laudatioris saltatione omiffa semel capesserent. Cæterū inter præcipuos saltationis vsus, ille vnus cōmendatur plurimū, q̄ per occasionem saltationis conditiones cōiugiorum non rarò procurantur: quatenus videlicet exercitatiffimi saltatores inire apud puellas nō leuē soleāt gratiā, vt & adolescentū viciffim ipsæ, alioquin in vacuo cubili solæ longū remansuræ. En quorsum honestas matres conqueri oporteat, quod suas præsertim virgines maturiores in scēnā saltatoriam producere per nos minus liceat! perinde nēpe atque si apertē præ se ferrent, subduci a nobis faces & instrumēta eiusmodi amatoria ad sēsus affectusvè mutuo inflāmandos, vti nos istā omnē officinā supra satis perscrutati videmur. Sed tamē neque vt plurimū illa nescio quæ rudimēta amoris, ex saltatione ducta ad cōiugales affectus processerūt, plarissq; aut affectus illos temere exuētib⁹, aut illos alio quis modo explere quā cōiugalis vinculi ratione conātib⁹: & adeo ipsa illa cōiugalis honestatis institutio lōgè alias rationes requirit, quā vt a saltatione ducat i-

CXVI.

nitiū. Ergo neque saltationis occasione cōdi-
 tiones coniugioŭr ſemper captantur, neque
 illo etiam nomine ſaltatio etiam probanda
 eſſet, neque omnino illud conſilium pericu-
 loſocareret, vt illud tentare ea occasione pla-
 ne absurdum ſit, & ab honeſtatis ratione a-
 lienum. Siquidem viſ ipſa ſaltationis in eo
 ſita eſt, vt cantibus obſcænis, contritu inue-
 recundo, oſculis, geſtibus, complexibus af-
 fectus inter ſe ſaltatorum excitentur. Quod
 autem ab eiufmodi impura ſcaturigine ema-
 nantes riui minimè laudari poſſint, illi me-
 lius dixerint, qui de rerum natura ex cauſis
 ipſis iudicium facere didicerunt. In ſumma
 meræ ſunt cupiditatum inſtāmationes, quæ
 quidem niſi deteriore quauis occasione erū
 pere auſint, fortasſe coniugio manus datu-
 ræ ſint, & ferè inuitæ eo tandem nauem ap-
 pulſuræ. Exemplo ſunt nempe in ſcælicia illa
 coniugia miſerarū viduarum imprimis, quæ
 & ſui & ſuorum proſus oblitæ, captæ vaſtri
 cuiuſpiam & exercitati ſaltatoris amenti a-
 ſpectu vel conſortio, ſeſe illis emancipant
 ac proinde peſſimè omnium ſibi omnibus
 modis conſulunt, dum homines ignotos,
 viles, probroſos plærunque honoratis mari-
 tis ſuperducunt. Nèpe, vt ad illud Pœtæ allu-
 damus, Saltator erat: facit hoc illos hyacin-
 thos. Sanè tātū abeſt vt iſtiusmodi occasione

coniugiorum temere a saltationibus captā-
 dorum saltatio toleranda sit, vt vel illa vna
 potius idonea sit causa, ad omnē saltationis
 strepitum in extremas vsque tertas relegan-
 dum: quū videlicet nihil magis intersit Reip.
 benè institutæ, quā vt coniugia non temere
 & confuse, sed ordine, delectu, & bonis au-
 ctoribus concilientur. **Contra** autem quæ à
 cæcis illis affectibus ineuntur, totas deinde
 familias peruertunt & ἀπειρον πόλεμον do-
 mesticum excitant, fouentque morbos im-
 medicabiles. Proinde captatio cōiugij a sal-
 tatione nihil aliud est quam prætentura re-
 tium ad incautum quempiam intercipiēdū,
 vel facultæ obiectio ad miserum & male con-
 siliatum momento corripiedum. Atque hoc
 illud est arcanum nostrarum saltatricularū
 aulicarū nominatim, vt illa sui euendita-
 tione in sui amorem infelices aliquos pelli-
 ciant, qui sese illo eant perditum. Istiusmo-
 di porro exempla debent horrorem incutere
 honestis matrib⁹, ac christianis nominatim,
 nedū vt quidquā simile illis veniat in mētē:
 illæ, inquā, imprimis hīc attendant oportet
 quid se deceat, & quā sollicitè habēdus sit
 suarū pudor & castitas. fieri enim vix potest
 vt si qua filiam ad choream perducatur captā-
 dæ fortè conditionis conjugalis gratia, quin
 vltius illa iam pergat, & incæptos amores

CXVIII.

de tenero mediterur vngui. Deinde quis illas docuit ex tot illis affectuum pruriētium scintillis vel millesimā ad honestatē cōiugale posse pertinere? Quod si hoc aliquādo accidat, præter ipsū saltationis finē fieri dicēdū erit, quæ quidē ad incitādas tātū cupiditates instituta erat. Quod si eo vno nomine quiduis erit probādū, quod illius occasione boni aliquid subsequētū sit, nēpe admittātur semel omne gen⁹ lænocinia, & artes illæ perductoriæ quibus horū & illarū animi cōglutinātur pessimo atq; illaudato more, vnde se tamen expedire miseri amantes non possint: nec tamen istis occasionibus instituta cōiugia benè audiunt ceduntue magis, quā quæ a saltatione causā duxerunt. Audiatur poti⁹ ad istū semel fucum & retegēdū & ablegādum perpetua illa Apostoli admonitio, Quod superest igitur, fratres, inquit, rogamus vos per Dominum Iesum, vt, sicut accepistis à nobis quomodo vos oporteat incedere, & placere Deo, magis excellatis. Nostis enim quæ mādāta vobis dederimus per Dominū Iesum. Nā hæc est voluntas Dei, nēpe sanctificatio vestra, Et eadē epistola cap. V. Omnia explore, quod bonum est tenete. Atqui vbi res nimis quam explorata est, quid reliqui esse oportet ad spontaneum malum sibi accersendum, vbi improba illa læna saltatio, contrahendo

1. Theff.
4 & 5.

hiendo honestissimo matrimonij fœderi præmitteretur? Quis enim sensus esse potest miseræ saltatoriæ, nisi ut aliquê desiderio sui accédât? Et quid si pro vno, mille, verbi gratia, peste illa corripiâtur? Quænam vero illic extat a scádalo offerêdo cautio sancta? quæ alienæ salutis cura? quæ apud Deum cōsciëntia? quod vitiorum odium? quænam tutela aut præsidium amplius virginei & nominis & pudoris?

Quamobrem adire tam presens periculû, quibuscûq; occasionib. incertissimi euê? spe vanissima, mentis esset nequesatis cōpositæ, neque in primis honestatis retinêdæ atque præse ferêdæ studiosæ. Omnino enim cuius utilitati honestas anteferenda sêper est. Porro honestas in eo nulla est, si nescio quod cōmodum tot turpibus maculis circûductum venire ad te posse in animum inducas. Et notus est ille locus Ciceronis supra citatus, vbi ne amplissima quidê cōditione adduci posse honestû virum cōtendit, ut vel saltet aliquâdo. Quod ficui in speciem ingentis lucri occasio ex saltatione oblata dici potest, de Herodiadis filia illud dicendum sit, quæ vel dimidiam regni partem, edita semel saltatiuncula, iudicio impuri illius & temulenti regis emerita sit. Atqui meritoria erant artes illæ & obscœnitatis plenæ: neq; adeo nō turpis ex illa occasione quæstus vllus habêdus

fit. Christianorū verò est mali nihil admitte-
re, ne quidem etiam si quouis cum lucro cō-
iunctum sit, sed neque illis ipsis artibus con-
tracta coniugia bonæ spei vllius esse solent.
Scaturigine minirū infecta riuus ex illa de-
fluens purus esse non potest: nulla item spes
benedictionis Dei illa occasione anteuersæ,
& quasi interceptæ. Sancta nimirum sanctè
quoque tractanda sunt, & honestè procurā-
da: & quod quisque rectè agere instituit, le-
gitimis primū non eumentis rationibus
nitatur oportet. In summa, vel honestissi-
mus ille in speciem saltationum finis vt po-
te ad coniugium spectans, & incertissimus
est & plenus periculi, & non nisi exitus in-
felices portendit.

CAPVT. XVIII.

*Exempla saltationū ex scripturis De-
torta excutiuntur.*

T Andem igitur vbi se isti omnibus suis
propugnaculis deiectos sentiunt, confu-
giunt ad exempla, tum Dauidis, tum mulie-
rum illarum Israelitarum, quas olim sal-
tasse scriptura testis est. Nos verò non pau-
ca supra attigimus quæ huic disputationi
lucem

lucem afferre possunt. Ut enim eadem esset
 nostrarum & veterum illarum chorearum
 ratio, nihil efficerent tamen exempla vetu-
 stiora, siquidem nō minus in sese vitij habe-
 rent, & veris pietatis regulis à nobis ante
 recognitis manifestè aduersarentur: neque
 adeo vel Dauidis vel insignis cuiusquam
 viri nomen quidquam ad vitium eleuādum
 polleret. Siquidem in omnibus humanis ex
 emplis delectu vtendum esse monemur.
 Sed de eo iam non laboramus. Volumus e-
 nim nihil à pietate alienum accidisse tum
 Dauidi, tum sanctis illis mulieribus, qua-
 rum saltationes certis scripturæ locis com-
 memorantur: ac proinde non modo nihil
 illas veteres cum nostris istis habere com-
 mune, sed eò etiam produci posse dicimus,
 vt, quod dici solet, cōtraria contrarijs magis
 elucescant. Primum igitur si causam quæ
 veteres illos tum quidem ad saltandum im-
 pulerit, exquirimus, constat omnino ea vna
 ratione hoc ab illis fieri solitum, quod nulla
 non parte corporis testatum vellent affe-
 ctū, quo toti corripiebantur ad agnoscendū,
 atque & exultationis cuiusdā extraordina-
 riæ, & solennis gratiarum actiois expressio-
 ne celebrādū peculiare quoddā atq; insigne
 Dei erga se beneficiū. Népe vbi prædicanda
 quadam vel ab hostibus liberatio, vel de

CXXII.

illis victoria obtingebat, tūc demum omnia quasi in actum producebantur, non cessabant acclamationes vocales, nō voces iubilātium & triumphale carmen Domino cōcīnētium, nō tubæ, nō reliqua organa musica, nō manuum applausus, nō denique corporis motus illi insoliti: quib⁹ omnino ita veluti ad illud sanctum munus accinctis, tibiæ quoque ipsæ deesse vix poterāt, quin & in partē aliquam exultationis accederent, vti hoc nō vno loco psalmodum auctore & hortatore passim per illud tempus ad eos quoque gestus exhibendos spiritu sancto testatum habemus. Quod autem ad ipsam illam motuū istiusmodi speciem & saltationem, & an ad modum & numerum certum exigeretur vel secus, quemadmodum & de paralytico restituto refertur Act. 3. non quidem cōstat nobis: illud indubium est, nostris proter uijs & gesticulationibus dissimilima illic omnia fuisse. Si quidē eō illi gestus motusq; spectabāt, vt affectum sincerū in prædicādis Dei laudibus testarentur: sancta denique omnia: vt in eiusmodi personis ita sese sistētibus Deo, nihil extaret, quod suā modestiā & venerationem nō exhiberet. Sic etiā sese gessisse referuntur, mulieres Israeliticæ cum Maria Mosis sorore, quum egrederentur cū tympanis & choris vt viris ex vna parte tan

CXXIII.

to officio præeuntibus, & ipsæ quoque Deū
 gloriam pro liberatione illa incomparabili
 tanquam *ἀνταπαμοιέμεναι* celebrarent. Idem
 omnino de historia illa Iudithæ, idem de
 cantionibus mulierum piarum ex occasione
 vñctioarum tum Iosephæ tum Saulis habē
 dum est. Saltatio autem Davidis apud arcā
 Domini psalmos omnino habuit adiunctos,
 quum eodem loco historia mentionē faciat
 instrumentorum musicorum, quum David
 ipse singulari contentione tūm ipse saltaret.
 & extant psalmi quidam quos ad eundem
 actum Davidis pertinere omnino probabile
 est. Neque tamen in istis saltationib⁹ permi
 stos fuisse mulieribus viros vsq; notari po
 test, neque etiā illæ quotidie recurrebāt, sed
 ex occasione peculiari: adeo vt rarior etiā ex
 tet illarū mentio, quāuis nō omnes etiā occa
 siones recensitas habeam⁹. Hominē verò sal
 tasse aliū præter Davidē, idq; adeo semel, scri
 ptura nō meminit. Vnde nō immeritò colli
 gitur, q̄ in ipsis mulieribus nō ita erat ordi
 narium, id ipsum viris vix etiā per occasionē
 accidisse: fortasse q̄ sex⁹ virilis præ muliebri
 ferè aliā grauitatē & pōdus retineat. Neq; ita
 temerè prorupturā fuisse ad exprobrationē
 saltationis Micholē aduersus Davidē verifi
 mile est, si paulo frequētiora ei⁹ rei exēplaha
 buisset. Quid autē opus est diuti⁹ immorari

CXXIII.

in illarum cum nostris saltationum collatione, quando videlicet omnia prorsus inter se hinc repugnant? Illæ nimirum ab affectu quodam intentissimo profitendæ erga Deum gratiarum actionis prodibant, istæ vni voluptati inferniunt. Illic motus quidam sancti sese exerebant testes interioris sensus, fructionis nempe beneficiorum a Deo perceptorum. Hinc omnia epulas lautiores sequuntur, & nihil nisi lasciviam crepant. Illic cantica eucharistica concipiebantur de rebus sacris, quæ etiam eiusmodi gestibus exprimebantur, qui & pedes & corpus totum ita moderarentur, nihil ut non sanctum & Deo gratum notari potest: Hinc contra quò quæque cantio obscurior est, eò gratior omnino est, ne videlicet vsquam non sibi respondeat proteruendo & actus & affectus. Illic nulla confusio virorum cum mulieribus, nulli amplexus, oscula nulla, colloquia nulla. Hic promiscuè omnia plusquam familiariter atque licentiosè vsurpantur. Denique vno verbo. siue effecta, siue finem, siue certas hinc illinc circumstantias expendas, nihil non ex illa parte sanctum, laudatum, ab omni etiam mali specie alienissimum, ex ista vero tam contraria omnia, ut quantum illæ commendari merentur, tantum istæ explodendæ sint. Proinde contrariorum

riorum inter se collatio nullam vitij ac virtutis & laudis conciliationem habet: haud multo magis quam si vsum conjugalem cū illicita quavis extra coniugium copula comparaueris. Siquidem ex ipsa tum causarum propriarum, tum effectuum ipsorum repugnantia, aperte efficitur vno nempeposito oppositum illius omnino eadem ratione destrui oportere. Quod si quis illud etiam vrgeat, ab exemplis saltationum in populo Dei receptarum hoc saltem constare, illas igitur quum tūm temporis non ita improbatæ videantur, nunc quoque si eodem prorsus modo exercentur non magis carpendas videri, nisi verò durius cum nostris agere quàm cum veteribus actum sit, velimus: facilis est responsio. Neque enim si eadem illa saltationum veterum forma nostris nunc saltatoribus reponeretur, in ea ipsimet acquiescerēt, utpote quum nihil minus quā quod vnum in saltatione quærunt, veteri illa reuocata recuperaturi essent. Et tamē ut per se vetus ipsa saltatio probetur, si quis tamen illam saltem restitui contendat pertinaciter, illud alterum expendat, potuisse equidē nonnulla suo tūm tempore & modo in vſu esse, quæ vsurpari promiscuè non ita sēper expediat. Etenim quā multa habuerunt et locum suum et vsum vel in ipso taberna-

culo adeundo, vel in publicis choris instituendis, vel in reliquis illis musicis instrumentis pulsandis, et Dei laudibus publicè decantandis, quæ nostro hoc sæculo nulla simili ratione possent commodè præstari. Sed et vnū illud semel omnem istā disceptationē tollit, nempe, quod vsus ille celebrandarū Dei laudum adhibitis illiusmodi circumstantijs pertineret omnino ad cultum illum legalē, qui rebus externis plurimum excellebat: ac proinde vt appendices quædā habendæ sint ceremoniarū ipsarū res istiusmodi, & quæ perinde atq; cerimonialis cultus veteris obseruatio suo tempore semel abolita censenda sit. Nunc enim nostra sacra Eucharistica imprimis simplicius multò peraguntur. Quod si nullus esse debet amplius vsus tubarum illarum, & conuocationum cœtuum illorum Panegyricorū, adeo vt iudaismi reuocati rei futuri sint, si qui rerum illarū vsum ingerere auderēt, perinde etiā publicas & solēnes saltationes cessare oportet, vtpōte quæ ad operosiores illos ritus suo quoq; modo pertinerēt. Neque etiā Ecclesiam illā Christianā puriorem vsurpassē istiusmodi quidpiam demonstrari possit. Quibus denique & illud ex superioribus repetitum adiicimus, minime omnium saltationi aditumpate fieri aut locū relinqui expedire, quādoquidem illa in catalogum

talogum rerum per se indifferentiū relata, ni-
 mis cōstat liberū illius vt vsus ita & abolitio
 nē esse, quū nominatim in eum statū de uene-
 rit q̄ qdē tolerari ampli⁹ nulla prorsus ratio
 ne possit. Atq; illud etiā vsui nobis erit ad di-
 luendos omnes quos de saltationibus citāt
 scripturæ locos. Siquidem aut saltationum
 fit mentio cum laude: atque tum ad indiffe-
 rentium rerum classē quarum vsus ex edi-
 tis circumstātijs tolli debeat nō min⁹ quā pro-
 bari, ipsas reuocabimus. Aut saltationū ita
 fit mentio, vt simul adiunctam vitij conno-
 tationē, vel diserte, vel ex quadā communis
 licentiæ circumstantia habeāt, vt verbi gratia
 quū fit mentio puerorum per foros sibi accla-
 matiū, Et hoc & illud accinui⁹ vobis & ta-
 mē vos nō saltastis. ii ē chororū ad reditū &
 restitutionē filij illius pditi institutorū, repe-
 tita sunt enim illa ex vsu cōmuni, nō autē au-
 ctoritate verbi Dei per se cōmendata, nō, in-
 quā, magis q̄ vbi exemplū diligentis illius pa-
 tris familias proponitur, cui⁹ pecuniā fœnori
 ponere seru⁹ debuerit, ne penes ipsū vacua
 remaneret. Exēplū itidē puellarū Silonitidū
 non est ad illarum laudē trahendum, quādo
 vsus. illic & mores gentis ac seculi merè tra-
 duntur, vt & alijs plærisque in locis. Tādē
 igitur quasi ad stellas vsque nostri saltatores
 euolaturi, suos motus & tripudia cōponi &

CXXVIII.

referri ad illarū motū volūt: neqd omnino re-
 linquant nō suæ consciū vanitatis. Quod
 si enim ex motu ipso constantissimo orbium
 illorum cœlestium, adeoque ex reliquarum
 etiā creaturarum cōtēplatione vsus aliquis
 esset nobis percipiendus, illud in genere no-
 bis esset obseruandū, vt quemadmodum il-
 læ omnes suos motus retinēt, & in statu suo
 perstant constanter, perinde nos quoque &
 in finem vitæ omnibus præscriptum intenti
 essemus. & eam actionum nostrarum regu-
 lam præfixā teneremus, quæ nos scilicet ab
 omnibus tripudijs & saltationibus reuoca-
 tos in officio fungendo exerceret. Quod v-
 bi secus à nobis admittitur, & lasciuix atque
 licentiæ omnia semel permittūtur, non mo-
 do illud est ordinem nostræ istius militiæ
 indignissimè deserere, sed etiā tot aduersum
 nos testes citare quot in in cœlo nomina-
 tim emicant ordinatissima illa luminaria.

CAPVT XIX.

*Circumstantiæ certæ notantur quæ salta-
 tiones magis intolerabiles reddunt.*

Tandem igitur exclusis ab omni iuris
 defensione saltationibus, vt in toto or-
 be Chri-

be Christiano nullus illis superfit locus, non abs re erit si apposuerimus etiã certas quosdam circumstantias, quæ illarum fœditatẽ magis ac magis detestandam reddãt. Primum igitur dies statim & condicti, saltationũ, non illi erunt, quibus opera exerceri moris est, sed ille ipse dies Dominicus nominatim. Nempe non potuit apertius profanatio ipsa cultus Dei ostentare sese, quam quod illo ipso die cuius vsus sacer esse debuerit, saltationibus ordinario vacetur: sic demum sequestra illa quies & cessatio meditandis Dei operibus impendẽda, collocatur in moribus gestibusque tum vanissimis, tum impurissimis: sic attentio verbo Dei præstanda tum vt in mores deinde & perpetuam vitam transiret, proteruijs atque toti luxus cõfusionsi impenditur: sic quæ Dei laudibus & gratiarum actionibus perstreperere oportebat, veluti conscio aère & cælo ipso, audiendis obscænis cantionibus atque amentium vocibus traducuntur, ac tantum non contaminandis vndique nos circumstantibus elementis vsurpantur. In summa mera illic Bacchantium orgia esse dixeris, vt & omnino ab Ethnicis repetita esse constat publicarum saltationum festis illis dieb⁹ exempla. Quod quidem pessimè cessisse Sionitidibus illis puellis, historia demonstrat, quæ quum so-

annibus illis festis diebus choreas agere
 intituissent, quasi sanctificationis dierum
 illorum malè memores, in manus raptorum
 Beniamitarum à quibus circumceptæ sunt,
 inciderunt: vnde reliquæ discerent, quan-
 tum ab istarum exemplo sibi cauendum es-
 set. Et tamen puellares tantùm choreæ erāt,
 ac proinde eiusmodi, vt & a nostrarum im-
 puritate atque obscænitare abessent quàm
 longissimè. Quamobrem etiam laudatius vi-
 sum esse partibus illis veteribus in Ecclesia
 iam supra ex Augustino retulimus, si dies
 sacri Christianorum, operi etiam manuario
 impenderentur, potiusquam male feriatis
 ludicris, proteruijs, & saltationibus. At igitur
 nullo non die saltatoria scæna intole-
 rabilis est, ita diebus Dominicis plusquam
 explodenda est, vbi ad obscænitatem profa-
 natio quoque sanctioris diei accedit.

Videamus & alteram eiusdem reinotam,
 qua per se satis damnari non possit. Salta-
 tur nempe vt plurimum in cætu parentum,
 cōdicto inter cognatos & quacuoq; alia ratio-
 ne coniunctos. Damus vero cætuū istiusmo-
 di habendorum per se non vanam esse occa-
 sionem. siue enim calamitosum aliquod tē-
 pus incidat, conferunt illi omnino ad sese
 mutuo erigendum atque consolandum: vt
 vicissim etiam vbi res lætiores sese offe-
 runt, ad mutuam erga Deum gratitudinem,

& communis gaudij testimonium inter se
 perhibendum. Ergo vbi tristitia & mœrore
 omnia plena sunt, exultare tùm atque la-
 sciuire, aut est vim rerum ordini afferre, aut
 prorsus hebetem ac lethargicum sese profi-
 teri: nempe longe alijs de rebus cogitan-
 dum tunc erat, nempe quum & deiciendi se-
 se, & peccati serio detestandi, & nihil mi-
 nus quàm tripudiandi tempus esset. Et il-
 lud ipsum est tamen de quo tam apertè Pro-
 phetæ conqueruntur suo iam sæculo, quod
 videlicet, ita sui quoque illi populates in-
 sanirent, Cithara & nebel, & tympanum &
 tibia & vinum in conuiujs eorum, opus Isai: 5.
 autem Iehouæ non respiciunt, neque opus
 manuum eius attendunt, Propterea capti-
 uus ductus est populus meus, eò quod non
 habuerit scientiam: & alio loco. Et vocauit Isai. 27.
 Dominus Deus exercituû, in die illa ad fle-
 tum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad
 cingulum sacci. Et ecce gaudium, & lætitia,
 occidere boues, & iugulare pecudes, come-
 dere carnem & bibere vinum: comedere,
 inquam, & bibere, cras enim moriemur. Et
 reuelabitur in auribus meis, qui sum Domi-
 nus exercituum: Si expiabitur iniquitas hæc
 vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus
 exercituum. Atqui neq; vnus sunt sæculi ter-
 rificæ illæ comminationes, neque certus

CXXXII.

distringi possunt quàm aduersus saltationes, utpote quæ flagitiorum omnium, atque totius proteruitæ, veluti compendium quoddam vocari possint: adeo ut Deum ipsum ad summam usque iracundiam nihil ita concitet, atque si angustia & miseriarum tempore eiusmodi inuolentia exempla veluti in os ipsi opponantur. Illud porrò Edamus, Bibamus, id est, Tantisper adhuc secure deliciemur, quando hæc vna dies nobis ad genio indulgendum superest, non potest cadere nisi in homines prorsus perditos, atque horrendi in Deum contemptus sibi conscios: adeo ut vix ita quidem proloqui vel deterioribus contingat: sed ut verbis hoc non præferatur, cõuictum est scelus nihilominus, quum re ipsa non modo nihil de ordinario luxu remittitur, sed intèditur ille potius, quasi sese tum maximè profundo voluptatum scæno immerfuri miseri illi sint, quum iam ad Dei tribunal rei citantur. Absit verò à christianis supinus omnis eiusmodi cõtemptus. Superest igitur discutienda pars altera circumstantiarum temporis illius quod saltationem omnino respuere contendimus. cedo enim an vbi occasio quædam exhilarationis inter amicos vel affines a Deo offertur, illa ne sit rebus demum impendenda profanis? Quod enim illud quidem fiat apud ipsos

in-

incredulos non ita mirum esse potest, quum
 quod ad illos attinet nullo modo agnos-
 cant ipsum auctorem bonorum, quæ ipsi
 belluino more ingurgitant. Christianiverò
 melioris scholæ alumni, longe aliter pieta-
 tum suam testentur oportet, si quando pecu-
 liaria quædam Dei beneficia agnitori inter
 se cõueniunt. Si enim verbi gratia, conuocan-
 tur cognati vel vt natales pueri alicuius sui
 tum in lucẽ editi, vel vt aliquot eiusmodi læ-
 titiæ argumentum aliqua cum hilaritate ex-
 cipiant, certè summus illorum scopus ille
 semper erit, vt sancta illa exultatione vtan-
 tur ad Dei gloriam inter se celebrandam.
 Erit igitur tum ita quidem & illi Apostoli
 præscripto locus, Aequo est animo quispiã Iac. 5.
 inter suos? Psallat: vt simul illi loco & al-
 ter Apostoli alterius omnino concinat. Ne Ephes. 5
 inebriamini inquit, vino in quo luxus est:
 sed implemini spiritu. & alio loco, commo- Coloss. 3.
 nefaciendo vos mutuo psalmis, hymnis, &
 cantionibus spiritualibus cum gratia canen-
 tes in corde vestro Domino. Et quicquid e-
 getitis sermone vel factõ, in nomine Iesu
 Christi facite, gratias agentes Deo & Pa-
 tri per eum. Quod si contra prorsus post e-
 pulas hilariores, ne dum post liberio-
 rem comporationem, admittantur cantores &
 instrumenta illa saluationi excitandę compa-

tata, ac proinde licentia illic & iocis impu-
 risque gestibus omnia prestrepant, ecquid
 est Dei beneficia conspurcare atque enormi
 ingratitude scelere sese obstringere, nisi
 hoc ipsum illis moribus aperte committi-
 tur? Num vero testem totius illius vanitatis
 & obscœnitatis illum non pudebit facere,
 cui potius canticis sanctis & gratiarum a-
 ctionibus vt præcipuo totius lætitiæ datori
 erat, si ita dici possit, congratulandum? Num
 etiam illi tum aperire pectora nullius metus
 ac pudoris conscia non verebimur, vbi lon-
 gè alium conscientiæ affectum & studium
 sincerum ad ipsius dona agnoscenda, atque
 perpetua vita prædicanda ipsi testari atque
 retegere decebat? Ergo, vt semel dicam, me-
 re profanus est cætus ille, cuius extrema im-
 pura illa hilaritas occupat. Non illic inuoca-
 tur Deus vt fautor suorum: sed nefanda ini-
 tur aduersus eum coitio, vt ipso veluti cie-
 cto, Diabolo illic epulum Saliare instruat
 ac tantum non regnum ac summum ius
 ipsi tradatur. Lupercalia enim illa sunt, &
 mera Bacchanalia, atque colluies homi-
 num peccatorum vno illo gestiētium, vt mut-
 tuis sese peccati laqueis implicent, amici-
 tiæ obtentu & mentis, & honestatis, & ratio-
 nis naufragium in illo voluptuosi maris æ-
 stu facturi, vt & tandem post pocula in to-
 ridem

eisdem Lapithas & Centauros transformen-
 tur, aut sese mutuis gladijs confodiant, aut;
 quod haud paulo deterius est, cupidiatum
 aculeis & punctationibus faucij illinc tãdē re-
 uertantur. Imprimis autem illud saltationes
 plusquam detestandas reddit, quod in ipsum
 nuptiarum solenne intromissæ sint. Quod
 quidem tantum abest vt displiceat quamplu-
 rimis, vt potius sine illis frigere nuptias exi-
 stiment: quum tamen si res vti par est expen-
 datur, nihil minus conueniat nuptijs, quàm
 tripudiatio & choreæ, siquidem & causa
 ipsa coniugij, & sanctificatio illius solēnis,
 & benedictio, & quicquid inde commodi
 speratur, in rationem veniant. Quum enim
 præcipuus quidam matrimonij inæcundi fi-
 nis ille sit, vt caueatur naturæ nostræ a cōcu-
 piscentiæ morbo, ex eo omnino effici-
 tur perverti a saltationibus finem illum a
 Deo institutum ordinatumque propter in-
 temperantiam nostram, si ipsæ augendi aut
 proritandi morbi illius occasiones, illo nu-
 ptiarum quæ ad morbum potius extin-
 guendum pertinent, prætextu, capten-
 tur. Quod autem illud omnino saltationum
 proprium sit, satis iam supra demonstratum
 est. Proinde si quis illarum esse potest vsus,
 Lupanarib⁹ omnino relinquatur, & illis of-

ficinis totius turpitudinis, in quibus nempe scortatores in eo toti sunt, vt ignem illum cupiditatum magis ac magis accédant atque inflamment, quod etiam fœdissimæ illi Herodis aulæ meritisime potuit exprobrari. Sanctum verò coniugium nihil omnino cum istiusmodi fœditatibus habere potest commune, si & Dei voluntas, & ipsa met institutio vti par est obseruētur. fit enim contra Dei voluntatem, si, quæ remedij loco nobis instituit, illa ad malum ipsum excitandum referantur. Illud etiam admonentur p̄j coniuges vt primos illos conjugales affectus ita habeant, vt ex sanctis omnino initijs reliqua perinde etiam cessura sperentur. Eò itē pertinet vsus ille interpios perpetuus, sanctificatio inquam, coniugij in Ecclesia tum verbo Dei tum concepta precatione: sponiones item conjugales, quasi in Dei manum sese consignantium, vt etiam vicissim fiduciam benedictionis ipsius quasi ex ipsiusmet illic ore percipientium, atque in summa coram tota Ecclesia atque adeo ipsis Angelis testificantium, sese nempe vt cōscios sibi infirmitatis natiuæ ad remedium à Deo institutum per conjugale fœdus tum quidē receptum habere, sed ea omnino mente ac sensu, vt coniugiū adeundo omni semel impuritati lasciuiæq; serio nuntiū remittāt.

Iam verò quod ad conuiuium nuptiale & amicorum cognatorumque conuocationem & honestam quandam exhilarationem spectat, res illa ciuilis quū sit, vsum etiam suum habet, dum modo modestia & sobrietas illic retineatur. Contrà vero si ab illis tam auspicate & honeste constitutis fundamentis, ad proteruiam & iocos, & saltationes deueniatur, subruuntur iam bene cœpta quasi ab ipsis fundamentis. Opponitur nimitum inuocationi Dei quæ præcesserat & quæ coram deo cōcepta fuerat, licentia & lasciuia: Precationi item cum gratiarum actione cōiunctæ, fœditas omnis atque obscœnitas: Benedictioni illi ex verbo Dei prolata, amentium hominum strepitus & tripudiatio. Quis vero inter res adeo inter se discrepantes consensus esse potest? Deum ne vero auctorem cōiugij a te aduocari, qui paulò post contumeliosè reiiciendus sit, admissio illius loco ipsomet turpitudinis omnis inuentore Diabolo? Votū castitatis dicitur a te nuncupari cū seria abrenūtiatione tum omnis spurcitiei, tum eorum omniū quæ cum illa quidquam commune habeant: atque momentò post insolentiæ & proteruiæ & totius illarum lænocinij artes exerceri? Quid enim illud est quam Deo ipsi contumeliã inferre, & quasi testium satis nō sit, Angelos ipsos quo

CXXXVIII.

que testes aduocare tantæ olim perfidiæ & profanationis vlciscendæ?

An non vero exufflatur etiam benedictio illa coniugalis paulo ante concepta, submissa & quasi illi obiecta tam indigna profanatione? At enim solennia nuptiarum ita dici & haberi solent. Solennia vero ista sunt potius ac mysteria Veneris pudenda, & cupidinæ faces tantummodo. Siquidem sacra ipsa Christianorum precibus constant, & canticis sanctis, honestè, modestè, verecundè peraguntur. Neque enim Christiani coniugium primum auspicaturi, vnus diei ratione habent: totum vitæ spatiû sibi dimitiuntur, quo nimirû honoratû reddere student coniugiû suum, atque thorû immaculatum, nedum vt introductio quædam sit turpis cuiusquam rei atque impudicę. Omnino igitur principia ipsa ab omni vitio pura esse oportet, ne videlicet vel leuissimæ maculæ aspersione semel infecta, notam illam perpetuò retineant. Peccatum enim subreptitiû aditum habet, exitum verò & eiectionem operosissimam, atque, plus quam credi possit, difficillimam. Adituus igitur sancti coniugij & custos eiusmodi constituendus est, qui perpetuæ coniugali vitæ adhæreat. Hoc autem ita fiet, quum Domino ipso auctore sancti illius fœderis agnito & veluti aduocato,

Cato, procurabitur deinde vt nequid admit-
 tatur non purum & sanctum, & per coniu-
 gij occasionem modestia quoque, integri-
 tas, fides, pudorque veluti simul domum
 ducentur: eademque opera profanitas om-
 nis cum peccato & Satana ipso domo semel
 eiicientur. Admittere autem saltationem
 ipso nuptiarum die, omnia permiscere est, a-
 deoque semel inuerrere. Quod si etiam cer-
 tis quibusdam nonnullis morbis quibus vi-
 ta coniugalis nonnunquam obnoxia est, vt
 Zelotypiæ nominatim & offensionibus, ma-
 turè prospiciendum est, non aliud est certius
 aduersus illa vitia remedium, quam si ipso
 coniugij ineundi die & tempore, vera funda-
 menta iaciantur mutuæ inter coniuges si-
 dei & integritatis: quæ quidem oportunè
 tum omnino immittentur, si illud vnicè stu-
 duerint, vt nequid alterutri accidat, tum
 quidem nominatim vel in speciem etiam,
 quod intimis illis affectibus seridè conglu-
 tinandis vel minimum obesse possit. Insi-
 diatur enim vel maxime tum Satan, & in-
 tentus est in quasuis occasiones, atque a-
 deo instat ipsismet principiis. Atqui nul-
 lum habet nocentius telum ad spargen-
 dum suum illud offensionum semen, quam
 si saltatio ad nuptias quoque intromit-
 tatur. ac proinde qui paci coniugali con-

CXL.

sultum volunt, non possunt satis ab illa lue sibi cauere. Male omnino consulit integritati sponsæ a se ducendæ sponsus ille, quî obscænis cantilenis aures ipsius tentari, qui familiaribus cõplexibus & oculos & os ipsum illius prælibari sustinet. Peccat etiam illa non minus graùiter, quæ suum ipsa sponsum alias etiam prensare, & quasi suum illis affectum communicare molestè non ferat. Quid enim? An adeo sui ipsorum immemores sunt, vt non satis norint quæ sua sit pro natiua nequitia ad malum procliuertas, quæ nouas occasiones satis auersari non possit? Annon vel emissitij oculi nictatio inter sponsam & festiuum quempiam saltatorem, aliquando malum discordiæ vel suspicionis vix vnquã auellendæ vel momento in generauerit? Hoc vero vtrumque non semper ita contingat, non minus est tamen in re ipsa periculi. Quamobrem vnum illud oportune obseruandum est nequid istorum incommodorum accipiat, vt omnia tum pericula tum etiam occasiones euitentur, atque vt neque suspicioni vlli sinistrae fenestra aperiat, neque item vlli impuritati locus detur. Ac nominatim sponsa ipsa singularem pectori coniugis fidem mansuræ fidei suæ adspirauerit, si vt aliena à saltatione & omni proteruia, neque posse se vel gestus libidi-

libidinosos, vel verba illa molliora admittere auribus testata, sese ipsi vni approbare velle ac studere secundum Deum ostenderit.

An vero usus aliquis saltationum in nuptiis esse potest, qui tot malorum occasionebus præponderet? Nempe, inquiunt, valent illæ ad actionem ipsam & nuptialem festiuitatem cohonestandam. Cedo verò, annon certa illa ac præcipua cohonestatio habenda sit, Si nihil in illa festiuitate alienum ab honestate atque virtute notari possit? Nuptiæ certæ ad oblectationem honestam apparatus: sed oblectatio eiusmodi admittenda est, quæ Deum præsentem ac præcipuum auctorem rei tantæ non offendat, quæque etiã ad nullius damnum vel iniuriam pertineat. Nuptiæ item procurantur ad extinguendum & coercendum natiuæ incontinentiæ morbum, ac non vt illarum occasione intendatur. Saltatio vero neque illis ipsis coniugibus cõuenit tum maximè, neque ad honorè atque delectationem confert vllò modo, neque non innumeras occasiones incommodorum & periculorum circumfert, quibus incauti plerique qui illic inter sunt, appetantur. Vt enim sponsi & sponsæ nomine epulum illic & saltatio instituatur, plerique adstantium interea laqueis & retibus inexploratis implicantur, vadè momento affectus

CXLII.

corripuntur ac miris afficiuntur modis. Ac
 que omnino illud constat, satanæ artificium
 exquisitissimum illud fuisse, quòd honesta-
 ris nuptialis prætextu, lænocinium illud sal-
 ratorium inuectum sit, quo nempe sanctum
 illud Dei institutum non modica ex parte
 corrúperetur, sanctificatio coniugij obscæ-
 nitate execranda commutaretur, atque ut
 omnino ex rei sanctæ scaturigine riuli qui-
 dam omnis licentiæ, insolentiæ, atque proter-
 uitiæ vndiquaque deducerentur. Hinc etiam
 plusquam sæcennina licentia nuptiis irre-
 pfit, ut præter liberiolem & immoderatio-
 rem computationem, impuræ etiam voces
 & verba propudiosa tanquam ex lupanari
 repetita suggereretur, quemadmodum suo
 iam sæculo ista notabat & querebatur apud
 furdos Chrysoftomus. Atque adeo si rem
 ipsam vti se ipsa habet excutiamus, profanum
 illic idololatrarum ab usum regnare depre-
 hédemus, quãtunvis Christianæ nuptiæ no-
 minentur: vbi nimirum mera scortatio gra-
 satur, quam vel ex vnis illis vocibus licentio-
 sis reuincimus; vbi potatur & pergræcatur
 immoderatissime, ac tandem ex temulentia
 saltatio tãquam certissima illius matris pro-
 les enascitur, nequid videlicet reliquum fi-
 at ad conspurreandum omne genus fœditati-
 bus sanctã illã cõiugij institutionẽ. Atqui si
illam

Hanc ipsam puram putam recuperatam vo-
 lumus, ac veluti suis naralibus restitutā, fa-
 cessant omnes illi turpissimi mores atque a-
 busus necesse est, vt omnino ipsa Dei bene-
 dictio nobis certa constet: ne videlicet si san-
 cta profanis, & honesta impuris commiscue-
 rimus, Dominus ipse, iuste prouocatus à
 nobis, remedium quod aduersus inconti-
 nentiam præscripserat, in occasionem vin-
 dictæ atque horrendi iudicij aduersus no-
 stram intemperantiam conuertat: cuius qui-
 dem rei non rara neque ita antiquata & heu
 nimistristia extāt, istorū, inquā, Dei iudicio-
 rū exēpla. Quemadmodum igitur pigmēta-
 rarij studiose cauent in electioribus vnguen-
 tis conficiendis, nequid fœtidum admiscea-
 tur: sic etiam vt cōiugium ipsum nihil aliud
 spiret quam certissimam illam Dei benedi-
 ctionem, qua vna præcipue constat, viden-
 dum imprimis nequid tetri odoris, id est, las-
 ciuix illa occasione ipsius nominatim aditū
 occupet. Et quidem legimus Dominum in-
 terfuisse nuptiis in Cana Galileæ vnā cum
 suis discipulis, adeoque illic appositissime in
 signe testimonium diuinæ illius suæ virtutis
 exeruisse. Itidem etiā nobis continget, vt &
 cumulatè nostris etiā nuptiis suā sit impensu-
 rus largitatem, modo per nos non ster: atque
 illud Chrysostomi mente teneamus, vbi

CXLIII.

tibicines & choreæ locum habeant, ibi non esse quærendum Christum ipsum. In summa nihil minus sūt nuptiæ christianorū quam scæna quædam vanitatis. sunt nimirū solennis & sacra actio, in qua tanquam in legitima pompa, pudor, castitas, modestia sponsum & sponsam comitantur, atque domum secum deducunt: Deus ipse denique omnium bonorum fons ipse illic agnosci ac præesse vult. Atque hæc habuimus animaduertenda quod ad circumstantias ipsas saltationum, ex quibus demonstraremus quam illæ omnibus modis intolerandæ sint. Quū igitur constiterit neque diebus festis admittendas illas esse, neque vlla omnino etiā cœtuum liberaliorum inter Christianos habendorum occasione (nisi cum aperta Dei ipsius contumelia illud fiat) neque porro ad nuptias christianorum admitti posse sine magno atque aperto discrimine: illud ex eo consequi manifestum est, nullibi saltationibus ipsis, ubi honestas christiana obtinebit locum, esse cōcedendum.

Epilogus aduersus saltationes.

CAPVT XX

HÆc sunt igitur apposita argumenta, quibus persuadere, atque adeo inducere in
cere in

cere in animum nostris omnibus studemus, ut omnem istam saltatoriam licentiam a se quàm longissimè remouendam curent, atque adeo ad inferos ipsos relegent vnde certissimè tum in cultus solennes idolorum, tum in aulam Herodis, tum in Lupanaria denique perruperunt.

Etenim ex tot illis à nobis sincere prolatis rationibus ex quibus vsus illarum aliquis constitui potuisse videretur, nulla omnino vllius prorsus momenti occurrit, quæ tolerabiles saltem esse saltationes euinceret vel ut res omnino indifferentes, vel ut commodi alicuius tum priuati tum publici gratia. Quod si honestis exercitationibus hæc nostra carere vita non possit, equidem longè aliunde petendæ illæ sunt. Neque etiam illud nobis laudi cessurum sit, si nescio quam oblectationem tanti precij pœnitentia emeremus. Relinquamus nempe illas insanias Herodi illi suo, ut pote qui ebrietate mentis correptus atque dementatus, saltationis delectationem tanti fecerit, ut ne capiti quidem sanctissimi illius Dei serui percerit, quo sponsonem ex saltationis occasione temerè conceptam indignissimè exsolueret. Sic nempe solent etiam sæculi istius homines cum veneno voluptatum inanissimarum vel suam ipsorum cōmutare salutem.

At verò Christiani qui verè sapiunt, curam salutis suæ, metum offensionis Dei, amorem virtutis omnibus istius sæculi deliciis maximo suo cum lucro anteponeere didicerunt. Atque vt honestam aliquando remissionem tum animo tum corpori non negant, ita etiam illud summè student, ne quâ fiat vt longè sanctissimus ille concentus interturbetur, qui nempe in rerum bonarum & honestarum perpetua professione atque exhibitione non interrupta consistit. Porro nunquam illis tanti sit vanissima illa scientia sui in aula iactandi, & incompositis numeris illic subsultandi, vt longè chariorem numerum & choream illam laudatissimam virtutum vel tantillum abruptum sustineant. Et nomen ipsum Euangelij eò spectat atque eò nos vocat, vt omnes omnino mores corruptos & prauæ cupidinis elementa reliquis omnibus insuper habitis eradamus. Et quid vero proferri possit quoddam magis eradendum sit saltatione, quæ nimirum numerosam quandam vitiorum, scandalorum, periculorum, atque incommodorum turbam nunquam non secum inuectura sit? An vero illud ferendum erit, vt idem Christianus audiatur serium modestiæ, atque sobrietatis studium meditari, atque in illius gratiam, *αἰσχροδοῦν*, etiam omnibus vitiis atque adeo ipsi Satanæ bellum indi-

indicare, mundum detestari, puritatem atque integritatem profiteri, qui tamen nihilominus quasi histrionem in scæna agat, saltet denique & tripudiet, & spectantibus aliis oblectationem tanti nominis dispendio præbeat? Muscæ morientes, inquit Solo- Eccle. 10.
mo, fœtere faciunt vnguentum, & opus exquisitum aromatarij: quanto magis verò vel minima lasciuia nota dedecorat hominem honestum, & nominatim Christianum? Videamus igitur ne nomen istud vlla ex parte ementiamur: abrumpamus potius quævis turpitudinis tegumenta, nequâ ex parte titubasse gressus nostri, atque in hanc vel illam partem à Dei seruo metu deflexisse videantur. Etenim quid nobis perjerit etiâ si saltationes reiecerimus? immò vero quanto hoc nostro lucro fiet, quum vanissima illa oblectatione carere discamus? Siquidem vna & eadem opera & a nobis præcidimus quæ omnino vocationi nostræ repugnant, eiicimus item innumeras scandalorum occasiones, cœcibus ipsis nostris & congressibus nomen verè spiritualis & christiani confessus vindicamus: atque vt semel dicam, illud à nobis ablegamus, quod quidem saluis Dei donis, & legitimo ipsorum vsu retinere nullo modo potuimus: sic denique ad illud Apostoli verè attendimus, Nullus sermo corruptus Eph. 4. 30

CXLVIII.

ex ore vestro egreditor: sed si quis est com-
 modus ad ædificationis vsum, vt gratiam
 adferat audientibus. Et ne, inquit, tristitia
 afficite Spiritum illum sanctum perquem
 ob signati estis, in diem redemptionis. Corru-
 ptus igitur & turpis sermo dedecebit Chri-
 stianum eò vsque, vt spiritum Christi in ipso
 manentē excutiat, & dicemus cum qui couf-
 que insaniat, vt omnibus sensibus corporis
 ad scandalum & impuritatem abutatur, pe-
 ctus ipsum denique, id est, sanctius illud gra-
 tiæ Dei domicilium, peccato & Satanæ ape-
 riat, Christi spiritum posse retinere? Iam
 vero quid potest ex eo non mali consequi,
 quod quispiam veluti sponte ita se contume-
 liosum spiritui cælesti exhibuerit? annon
 vero metuendum illi sit, ne etiam ab infami
 illo domicilio recedens cælestis inquilinus
 auferat vna secum sigilla & tesseras al-
 las longe preciosissimas adoptionis Dei,
 hominem verò illum sibi derelictum Sata-
 næ simul atque luxui mancipatum, miserrimæ
 suarū ipsius libidinū seruituti addicat?
 Atqui longè alia nobis habenda est ratio tā-
 ti a Deo accepti muneris, vt ad salutem no-
 stram Sirenibus illis voluptatum præterue-
 ctis, cum timore atque tremore vnice omni-
 bus momētis contendamus. Coram oculis
 Domini sunt viæ nostræ, & omnes semitas
 nostras

nostras ipse ponderat, inquit ille. Quid igitur
 afferemus vbi non semitarum simpliciter, sed motuum impudicorum & tripudiationum pudendarum ratio a nobis reposcitur? Et nos scilicet illos actus ad numerum & exigimus: at uero Dominus ad alium numerum & pondus, ad ipsam nimirum veritatem & fructum actionum nostrarum nos ipsos est recensiturus. Enimuerò quis erit tum noster pudor aut quod potius opprobrium illarum rerum a nobis admissarum occasione, quarum quidem fructus omnis in uanis oblectationibus, in rebus insanis, in mera denique omne genus vitiorum degustatione atque momentanea euaporatione constiterit? Videte, inquit, quomodo accurate incedatis, non ut insipientes, sed ut sapientes: Redimentes occasionem, quoniam dies mali sunt. propterea ne estote imprudentes sed intelligentes quæ sit voluntas Domini, Proinde si quando nos titillat saltandi affectus, illud statim occurrat, Carnem nimirum quidem suas partes aggredi: Siquis ite nos eo perducere conetur, agnoscamus manum illic a Satana ipso nobis intendi, ut in fœditatē ac spuritiem inductos perdat. Denique quum eam corporis geramus curam, & eo usque non insaniamus, quin medico auctore à quantumuis iucunda exercitatione

Ephes. 5.
15.

statnamus nobis esse abstinendum, ne in vā
 letudinem peccemus, scilicet quum de ani-
 mæ statu agetur, & ineuitabilia vndiq; dam-
 na atque exitia instabunt, illa omnia securè
 quasi minus ad nos pertineant, contempne-
 mus! Succurrant hîc vero exempla sapien-
 tum sæcularium. Philosophi qui de statu
 Reipublicæ accurate constituendo & conser-
 uando commentati sunt, omnes vnum illud
 in ore habuerunt, illos omnino mores semel
 ablegandos esse a Repub. qui quidem tantum
 vel ad inuentum ipsam ad virtutis
 studia remissiores, vel contra ad vitia
 procliuiorem atque adeo mollem & effæmi-
 natam redderent. Immo etiam nonnulli e-
 ouisque progressi sunt, vt ne Poetas quidem
 in Repub. ferendos censerent, vt qui suis fa-
 bellis & vanis narratiunculis vt plurimum
 peccare magis doceant, quam secundum vir-
 tutem viuere. Atque illud idem à veteribus
 illis Romanis diu obseruatum, optimè
 ipsis etiam cessit, quandiu nominatim
 saltationes a sua ciuitate exulare iusse-
 runt. Iam vero quid aliud sunt Eccle-
 siæ Dei quarum ille nos membra consti-
 tuit, quam totidem & Respublicæ, & Ciuita-
 tes Dei viuentis, cætus denique profiten-
 tium sese sanctificatione vera ac non fucata,
 Christi agni illius immaculati sanguine, nē
 pe'

eperfusos, vt iustitiæ & sanctitati studeamus? An igitur minus a corruptelis sæculi nobis cauebimus, quàm prophanæ illæ Respub. ab illis, quæ pro humani ingenij captu perniciem afferre posse suis moribus præuiderunt? Notatur apud Chrysostomum insigne piorum quorundam ipsius auditorum exemplum: quod quum Magnus ille Dei seruus pro singulari suo zelo inter conuersionandû in saltationes vt & in reliquas id genus nuptiales lasciuias & luxus sui sæculi inueheretur uehementius, commoti quidam inter illos viri probi signo aliquo ipsi indicarint, sese omnino ab illis vitijs abstenturos: quod quidem ipse animaduertens, illos eo nomine laudauerit. Quum igitur hoc nostrum longè deploratissimum sæculum damnare vel cæci ipsi cogantur, quis erit noster zelus, quæ nostra conscientia, nisi etiam aliquando tandem respondeamus cum illis, Christianos esse nos, ac proinde certum nobis esse tum saltationes ac choreas, tum & reliquum omnem confusionis luxum a nobis semel ablegare? An vero homines hinc auctores & suasores tantum agnoscimus, ac non potius Deum nos ipsos adurgentem tot vndique occasionibus sentimus? Quorsum enim manus illius tam diu tot modis extenta? quorsum tot minæ, & status rerum ad eo

CLII.

Instabilis? Quod igitur non indociles sumus
lugere, timere, trepidare, an non satis eo
admonemur quantum nostra illavanitas, no-
stra tripudia & insolentiæ displiceant Deo?
Quod inquam nos ipsos tam sæpe immo as-
siduè deiectos & veluti humi affixos ad la-
chrymas & gemitus vocat, annon etiam il-
lud argumento est nostram ab illo lasciuiâ
& iactationem ferri amplius non posse?
Quamobrem operam demus nequid eorū
deinceps nobis adhæreat, quæ ab ipso dam-
nari audimus. Persequamur salutis nostræ
curriculum cum sancta prudentia & vero
rerum delectu: vitemus & laqueos & illecta
menta peccati omnia: nulla mundi condi-
tione vtamur, vanissimas denique ipsius de-
licias magno animo proculcemus. Et hoc
quidem faxit Dominus ille Deus noster, cu-
ius vnus est vt omnis virtus, ita etiam glo-
ria sempiterna.

FINIS.

100 3618